

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BANKALARIN VERGİ İDARESİYLE BİLGİ
PAYLAŞIM YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Hikmet YAŞAR

2501140489

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Bekir Mahmut KAŞIKCI

İSTANBUL – 2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : HİKMET YAŞAR Numarası : 2501140489
Anabilim Dalı / Anasat Dalı / Programı : KAMU HUKUKU Danışmanı : PROF. DR. B. MAHMUT KAŞIKÇI
Tez Savunma Tarihi : 10.01.2020 Saati : 14.00
Tez Başlığı : BANKALARIN VERGİ İDARESİYLE BİLGİ PAYLAŞIM YÜKÜMLÜLÜĞÜ

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, Sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA** karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-PROF. DR. ESRA EKMEKÇİ ÇALICIOĞLU		Kabul
2-PROF. DR. GÜLSEN GÜNEŞ		RED
3-PROF. DR. B. MAHMUT KAŞIKCI		Kabul
4-PROF. DR. T. İRFAN BARLASS		Red
5-DOÇ. DR. ERDEM ATEŞAĞAOĞLU		Kabul
YEDEK JÜRİ ÜYESİ		

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-PROF. DR. EGE GÖKTUNA		
2-DR. ÖĞR. ÜYESİ Z. ERTUNÇ ŞİRİN		

ÖZ

BANKALARIN VERGİ İDARESİYLE BİLGİ PAYLAŞIM YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Hikmet YAŞAR

Bankalar, günümüz dünyasında yürüttükleri faaliyet gereği kişilere ait birçok bilgiye erişmektedir. Bu bilgiler kişilerin özel hayatının birer parçasını oluşturmaktadır. Bankaların sahip olduğu bu bilgileri saklaması ve koruması esastır; ancak bankaların bazı kamu kurum ve kuruluşlarına ve özellikle vergi idaresine karşı bilgi verme yükümlülüğü de söz konusudur. Bankaların sahip olduğu mali bilgilerin vergi idaresi açısından önemi ile bu bilgilerin özel hayatın birer parçası olması, bankalara vergi ödevi ilişkisinde özel bir önem atfetmektedir.

Çalışmanın ilk bölümünde banka bilgileri kavramı araştırılmış, hangi tür bilgilerin banka bilgisi olarak nitelendirildiği ortaya konulmuştur. Bu tespitin ardından banka bilgilerinin gizli tutulmasının gerekliliği ve önemi araştırma konusu yapılarak banka bilgilerinin gizliliğine ilişkin hukuki düzenlemeler irdelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise, bankaların vergi idaresiyle bilgi paylaşım yükümlülüğü ve bu yükümlülüğün sınırları incelenmiştir. Bu kapsamda, bankaların vergi idaresiyle ulusal hukuktan ve uluslararası hukuktan doğan bilgi paylaşım yükümlülüğü ele alınmış, ardından bu yükümlülüğün sınırı olarak özel hayatın gizliliği hakkı, vergi mahremiyeti hakkı ve kişisel verilerin korunması hakkı çerçevesinde bir araştırma yapılmıştır. Bu kapsamda banka bilgileri ile özel hayatın gizliliği hakkı ilişkisi Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 20. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesi çerçevesinde ve yargı kararları ışığında değerlendirilmiştir.

Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise, bankaların müşterilerine ait sır niteliğindeki bilgilerinin hukuka aykırı bir şekilde paylaşılmasına bağlanan cezai sonuçlar inceleme konusu yapılmıştır. Bu çerçevede ilk olarak Vergi Usul Kanunu'nda düzenlenen vergi mahremiyetini ihlal suçu ve ardından Bankacılık Kanunu'nda düzenlenen sırların açıklanması suçu, suç genel teorisi kapsamında incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: banka bilgileri, özel hayatın gizliliği, vergi mahremiyeti, bankaların bilgi paylaşım yükümlölüğü, vergi mahremiyetinin ihlali suçu, bankacılık sırlarının açıklanması suçu, müşteri sırrı, kişisel veriler.

ABSTRACT

BANKALARIN VERGİ İDARESİYLE BİLGİ PAYLAŞIM YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Hikmet YAŞAR

Banks have access to a lot of information about people in today's world. This information is part of the personal life of people. It is essential that banks retain and keep this information; however, banks are also obliged to provide information to some public institutions and, in particular, to the tax administration. The importance of the financial information of the banks in terms of tax administration and the fact that this information is a part of private life, attaches special importance to the banks.

In the first part of this study, the concept of bank information was researched and it was revealed that kind of information is considered as bank information. After this determination, the necessity and the importance of keeping the bank information confidential has been examined and the legal regulations regarding the confidentiality of the bank information have been examined.

In the second part of the study, the obligation of banks to share information with the tax administration and the limits of this obligation are examined. In this context, the obligation of banks to share information arising from the national and international law with the tax administration has been dealt with and then a research has been carried out within the framework of the right of privacy, right to tax privacy and protection of personal data as the limit of this obligation. In this context, the relationship with the bank details of the right to privacy Article 20 of the Constitution of the Republic of Turkey and the European Convention on Human Rights was evaluated in the framework of Article 8 of the light and judgment.

In the third and final part of the study, the criminal results related to unlawful sharing of the confidential information of banks' customers are examined. Within this framework, firstly, the crime of violating the tax privacy that was regulated in the Tax Procedure Law and then the disclosure of secrets regulated in the Banking Law were examined within the scope of the general theory of crime.

Keywords: bank information, confidentiality of private life, tax privacy, the obligation of banks to share information, crime of violation of tax privacy, the disclosure of banking secrets, customer secret, personal data.

ÖNSÖZ

Çalışmamızda bankaların sır saklama yükümlülüğü, vergi idaresiyle bilgi paylaşım yükümlülüğü, bu yükümlülüğün sınırları ve vergi mahremiyeti hakkı ve özel yaşamın gizliliği ile ilişkisi incelenmiştir. Doktrinde bu yönlü çalışmalara rastlansa da çalışmamızda ayrıca ve özel olarak, bankaların vergilendirme amacıyla yapılan taleplere ilişkin olan bilgi paylaşım yükümlülükleri, Vergi Usul Kanunu'nda düzenlenen vergi mahremiyetinin ihlali suçu, bankaların hangi durumlarda bu suçun faili olabileceği gibi farklı konular üzerinde de durulmuş olup, bu yönüyle çalışmamız özgün bir niteliktedir.

Tezimin yazım aşamasında değerli yardımlarını ve desteklerini benden esirgemeyen kıymetli hocam Sn. Prof. Dr. Bekir Mahmut KAŞIKCI'ya, değerli yorum ve katkılarıyla çalışmaya yön veren Sn. Prof. Dr. Gülsen GÜNEŞ'e, tez jürisinde yer alan ve çalışmanın son haline gelmesine değerli görüşleriyle yardımcı olan Sn. Prof. Dr. Esra EKMEKÇİ ÇALICIOĞLU, Sn. Prof. Dr. İrfan BARLASS ve Sn. Doç. Dr. Erdem ATEŞAĞAOĞULLARI'na teşekkür ederim.

Bu çalışmanın başından sonuna kadar desteğini ve emeğini esirgemeyen kıymetli arkadaşım Sn. Arş. Gör. Gizem KAPUCU'ya ayrıca ve özel olarak teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Hikmet YAŞAR

İSTANBUL - 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BANKA KAVRAMI, BANKA BİLGİLERİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ VE TEMELLERİ

1. Banka Kavramı.....	3
1.1. Genel Olarak	3
1.2. Bankacılığın Tarihsel Gelişimi	3
2. Banka Bilgileri Kavramı, Banka Bilgilerinin Gizliliğinin ve Bankaların Sır Saklama Yükümlülüğünün Hukuki Niteliği ve Temelleri.....	11
2.1. Banka Bilgileri Kavramı.....	11
2.1.1. Bilgi ve Sır Kavramları	11
2.1.1.1. Banka Sırrı.....	12
2.1.1.2. Müşteri Sırrı	13
2.1.1.3. Meslek Sırrı	14
2.2. Banka Bilgilerinin Gizliliğinin Hukuki Niteliği ve Bankaların Sır Saklama Yükümlülüğü	15

İKİNCİ BÖLÜM

MÜŞTERİLERE AİT SIR NİTELİĞİNİ HAİZ BANKA BİLGİLERİNİN, VERGİ İDARESİYLE PAYLAŞIM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN DAYANAKLARI VE SINIRLARI

1. Müşterilere Ait Sır Niteliğini Haiz Banka Bilgilerinin Vergi İdaresiyle Paylaşımı	20
1.1. Ulusal Hukuktan Doğan Paylaşım Yükümlülüğü.....	20
1.1.1. Bankacılık Kanunu.....	20
1.1.2. Vergi Usul Kanunu	21

1.2. Uluslararası Anlaşmalardan Doğan Paylaşım Yükümlülüğü	23
1.2.1. Genel Olarak	23
1.2.2. Vergi Konularında Bilgi Değişimi	24
1.2.2.1. Bilgi Değişimi Kavramı ve Bilgi Değişiminin Hukuki Kaynakları	24
1.2.2.1.1. Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları	25
1.2.2.1.2. Vergi Konularında Bilgi Değişimi Anlaşmaları	32
1.2.2.1.3. Vergisel Konularda Karşılıklı İdari Yardımlaşma Sözleşmesi	33
1.2.2.2. Bilgi Değişiminin Türleri	39
1.2.2.3. Bilgi Değişimi Yetkisi ve Kapsamı	41
1.2.2.4. Bilgi Değişimi Yükümlülüğünün VUK Dayanağı: VUK madde 152/A	42
2. Banka Bilgilerinin Vergi İdaresiyle Paylaşım Yükümlülüğünün Sınırları	43
2.1. Ulusal Hukuktan Doğan Sınırlar	43
2.1.1. Özel Yaşamın Gizliliği Hakkı	43
2.1.1.1. Özel Yaşamın Gizliliğinin Konu Unsuru: Müşteri Sırrı	48
2.1.1.2. Özel Yaşamın Gizliliği Hakkı Bağlamında Özneye İlişkin Kapsam: Müşteri	50
2.1.1.3. Özel Yaşamın Gizliliği Hakkının Hukuksal Dayanakları	51
2.1.1.4. Özel Yaşamın Gizliliğinin Sınırlandırılması Ölçütleri	52
2.1.1.4.1. Kanunilik/Yasallık İlkesi	52
2.1.1.4.2. Öze Dokunma Yasağı	53
2.1.1.4.3. Sınırlama Sebebinin Varlığı – Meşru Amaç	54
2.1.1.4.4. Ölçülülük İlkesi	56
2.1.2. Vergi Mahremiyeti Hakkı	58
2.1.3. Kişisel Verilerin Korunması	60
2.2. Uluslararası Hukuktan Doğan Sınırlar	63
2.2.1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Madde 8	63
2.2.1.1. G.S.B. v. İsviçre	65
2.2.1.2. K.S. ve M.S. v. Almanya	68
2.2.1.3. Brito Ferrinho Bexiga Villa-Nova v. Portekiz	69
2.2.1.4. M.N. ve diğerleri - San Marino	70
2.2.2. OECD Model Anlaşma	71

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
MÜŞTERİLERE AİT SIR NİTELİĞİNDEKİ BANKA BİLGİLERİNİN
HUKUKA AYKIRI PAYLAŞIMININ CEZA HUKUKU AÇISINDAN
SONUÇLARI

1. Vergi Mahremiyetinin İhlali Suçu.....	75
1.1. Genel Olarak	75
1.2. Kanuni Düzenleme	77
1.3. Suçla Korunan Hukuki Değer.....	78
1.4. Suçun Unsurları	79
1.4.1. Maddi Unsur	79
1.4.1.1. Fail.....	79
1.4.1.2. Fiil, Netice ve Nedensellik Bağı.....	81
1.4.1.3. Mağdur	82
1.4.1.4. Konu	82
1.4.2. Manevi Unsur.....	83
1.5. Hukuka Uygunluk Nedenleri.....	83
1.5.1. Genel Hukuka Uygunluk Nedenleri.....	84
1.5.2. Özel Hukuka Uygunluk Nedenleri.....	86
1.6. Suçun Özel Görünüş Biçimleri	88
1.6.1. Teşebbüs.....	88
1.6.2. İştirak	89
1.6.3. İctima.....	91
1.7. Yaptırım.....	92
1.8. Suçun Soruşturma ve Kovuşturma Usulleri.....	93
1.9. Genel Değerlendirme	94
2. Sır Niteliğindeki Banka Bilgilerinin Açıklanması Suçu	95
2.1. Kanuni Düzenleme	95
2.2. Suçla Korunan Hukuki Değer.....	95
2.3. Suçun Unsurları	96
2.3.1. Maddi Unsur	96
2.3.1.1. Fail.....	96
2.3.1.2. Fiil, Netice ve Nedensellik Bağı.....	98

2.3.1.3. Konu	98
2.3.2. Manevi Unsur.....	99
2.3.3. Hukuka Aykırılık Unsuru.....	100
2.4. Suçun Soruşturma ve Kovuşturma Usulleri.....	100
2.4.1. Teşebbüs.....	100
2.4.2. İştirak	101
2.4.3. İçtima.....	101
2.5. Yaptırım	103
2.6. Ceza Muhakemesine İlişkin Hükümler.....	103
SONUÇ	107
KAYNAKÇA	110

KISALTMALAR LİSTESİ

A.e.	: Aynı eser
a.g.e.	: Adı geçen eser
AMKD	: Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi
Ban. K.	: Bankacılık Kanunu
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü
BDDK	: Bankacılık Devlet Denetleme Kurulu
bkz.	: Bakınız
bs.	: Basım
Çev.	: Çevirmen
ECHR	: European Court of Human Rights
Ed.	: Editör
No.	: Sayı
pp.	: Sayfalar
S.	: Sayı
Sf.	: Sayfa
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TKBB	: Türkiye Katılım Bankaları Birliği
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
vol.	: Volume/Cilt
VUK	: Vergi Usul Kanunu
Yay.	: Yayınevi

GİRİŞ

Bilgi çağında özel hayata dair bilgilerin erişiminin kolaylaşması, bunlara ilişkin koruma mekanizmalarının da hukuki düzeyde artırılmasını gerektirmektedir. Bankalar bilgi çağının en çok bilgiye sahip kuruluşlarının başında gelmektedir. Giderek küreselleşen dünyada, sermaye ve insan hareketliliğinin de hızlanmasına bağlı olarak, bankalar oldukça önemli bir ticari kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu önemine binaen, bankalar muamelede bulundukları gerçek ve tüzel kişilere ve hatta tüzel kişiliği olmayan kurumlara dair çok sayıda bilgi toplamaktadır. Bu bilgiler, kişilerin özel yaşamının parçası niteliğinde, kişinin adı, unvanı, mali bilgileri gibi çok çeşitli olabilmektedir. Bu kişisel bilgiler, özel hayatın gizliliğinin birer parçası olarak hukuk düzeninde korunması gereken değerlerdir. Nitekim 1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 20. maddesinde düzenlenen özel hayatın gizliliği anayasal düzeyde bir koruma güvencesine sahiptir. Buna ek olarak Türkiye'nin taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinde de özel hayatın gizliliği düzenlenmektedir; böylece özel hayatın gizliliği ulusalüstü hukuk düzeninde de koruma elde etmektedir. Dolayısıyla, bankaların özel hayata dair ellerinde bulundurdukları bu bilgileri koruması, hukuk düzeninin bir emridir.

Buna karşın, bankalar sahip oldukları bu bilgiler nedeniyle birçok kamu kurum ve kuruluşunun da dikkatini çekmektedir. Gerçekten kayıt dışı ekonomi, kara para aklama, uluslararası suçların finansmanı, vergi kayıp ve kaçığı gibi devletlerin mücadele ettiği birçok hukuka aykırı davranış, bankaların sahip oldukları bilgilere erişim yoluyla çözülmeye çalışılmaktadır. Bu nedenle bankalara yasal düzenlemeler aracılığıyla bilgi verme yükümlülükleri getirilmektedir. Bir yandan elinde bulundurduğu bilgileri koruması gereken bankalar, bir yandan bu yükümlülük ile bilgileri paylaşmak durumunda kalmaktadır. Bankaların bilgi saklama yükümlülüğü ile bilgi verme yükümlülüğü karşı karşıya gelmektedir. Bu sorunun çözümünde hem kamu kurum ve kuruluşlarının hem bankaların hem de kişilerin çıkarlarını koruyucu adil bir mekanizmanın kurulması gerekmektedir. Bu çalışma, bahsi geçen bu adil mekanizmanın araştırılması amacını taşımaktadır.

Çalışmamızda, bankaların, müşterilerine ait sır niteliğini haiz bilgileri, vergi idaresiyle, ulusal ve uluslararası hukuktan doğan paylaşım yükümlülüğü, Bankacılık Kanunu, Vergi Usul Kanunu ve vergi konularında bilgi değişimi boyutlarıyla incelenecektir. Bu sebeple bankaların diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla bilgi paylaşım yükümlülükleri kapsam dışı bırakılmıştır.

Yine bu paylaşımın ulusal ve uluslararası sınırları, özel hayatın gizliliği hakkı, vergi mahremiyeti hakkı, kişisel verilerin korunması hakkı ve model anlaşma çerçevesinde ele alınacaktır.

Hukuk düzeni, koruduğu hukuki yararların ihlaline yaptırımlar bağlamaktadır. Korunan hukuki yararın değerinin derecesi arttıkça yasa koyucunun ihlale bağladığı yaptırımın şiddeti de artmaktadır. Banka bilgilerinin gizliliğinin ihlaline bağlanan suç niteliğindeki yaptırımlar, banka bilgilerinin öneminin birer göstergesidir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde sır niteliğini haiz banka bilgilerinin hukuka aykırı olarak paylaşılması durumu ceza hukuku boyutuyla ele alınacağından, Vergi Usul Kanunu'nda talebe rağmen bilgi vermeme halini düzenleyen özel usulsüzlük cezası ve hukuka aykırı paylaşımın diğer hukuki sonuçları kapsam dışında bırakılmıştır. Bu çerçevede banka bilgilerinin hukuka aykırı paylaşımına bağlanan cezai sonuçlarından olan Vergi Mahremiyetinin İhlali suçu, suç genel teorisi çerçevesinde irdelenecektir.

Bankacılık Kanunu'nun 159. maddesindeki düzenleme, TCK'nın 134. ve 239. maddelerindeki sır niteliğini haiz bilgileri ifşa etme suçunun unsurlarının yanında bunlara ek olarak söz konusu bilgilerin bankayla ilgisini ve bu ilginin de 5411 sayılı Kanun hükümlerinden kaynaklanmasını aramaktadır. TCK'da düzenlenen normlara göre özel norm niteliğindeki bu madde, TCK'da düzenlenen benzer maddelerden öncelikle uygulanacaktır. Bu sebeple sır niteliğini haiz banka bilgilerinin hukuka aykırı paylaşımından doğan cezai sorumluluk bölümünde TCK'nın ilgili maddeleri kapsamında inceleme yapılmamış, söz konusu sorumluluk Bankacılık Kanunu'nda düzenlendiği şekliyle ele alınacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BANKA KAVRAMI, BANKA BİLGİLERİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ VE TEMELLERİ

1. Banka Kavramı

1.1. Genel Olarak

Banka olarak tanımlanan kurumlar tarafından gerçekleştirilen ulusal, ya da uluslararası düzeyde para veya para ile ölçülebilen kıymetlerin alımı, değişimi, satımı ve transferi gibi işlem veya faaliyetler bankacılık olarak ifade edilmektedir. Bankanın ve bankacılığın ne anlama geldiğinin daha iyi anlaşılabilmesi adına öncelikle bankacılığı tarihsel gelişiminin ve Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyet dönemindeki düzenlemeler üzerinde kısaca durmakta fayda olduğunu düşünmekteyiz.

1.2. Bankacılığın Tarihsel Gelişimi

Banka, TDK da “faizle para alıp veren, kredi, iskonto, kambiyo işlemleri yapan, kasalarında para, değerli belge, eşya saklayan ve ticaret, sanayi, ekonomi alanlarında çeşitli etkinliklerde bulunan kuruluş ve “bankacılık işleminin yapıldığı yer” olarak tanımlanmakta olup¹ İtalyanca “*banco*” kelimesinden dilimize girdiği kabul edilmektedir².

Banka, kökeni çok eskiye dayanan ve geniş bir hizmet ağına sahip olan bir kurum olup; birbirleriyle fiziki bağı bulunmayan insanlar arası ticaretin gerçekleşmesini sağlamayı amaç edinmiştir³.

¹ www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gt&arama=gt&guid=TDK.GTS.5c44727024bd05.82690300 (çevrimiçi), Erişim tarihi: 20.01.2019

² Mahmut T. Birsal, Banka Kavramı ve Bankaların Sınıflandırılması, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 4, Temmuz 1964, sf. 627-645.

³ Reşat D. Tesal, **Banka Hukuku**, İstanbul, Nihad Sayar Yayın ve Yardım Vakfı Yayınları, 1980, sf. 9.

Bankacılık faaliyetlerinin doğuşu M.Ö. 3500 yıllarında Babil ve Yunan devletlerinde gerçekleştirilen bankacılığa benzer işlemlere kadar uzanmaktadır⁴.

Banka hukuku tarihçileri, ilk bankacıların rahipler, ilk bankaların da tapınaklar olduğunu, birçok kimsenin para yerine geçen nesnelerini, değerli eşyalarını bu tapınaklara bıraktıklarını, bu eşyalara tanrılara sunulan hediyelerin ilave edildiğini ve rahiplerin bu vediaları, muhtaç olanlara bazı teminatlarla verdiklerini ve sonra da geri aldıklarını, M.Ö. 2000 yıllarında gerçekleştirilen bu faaliyetlerin ilkel bankacılık faaliyetleri olduğunu ifade etmektedirler⁵.

Eski Yunan’da günümüzdeki emre muharrer senede çok benzeyen “*cambiale*” mektubu, güvenlikten yoksunluk sebebiyle bir kentten diğer bir kente para yollama fikrinin tehlikeli oluşu sebebiyle doğmuş ve cambialenin doğuşuyla bankacılık faaliyetleri gelişmeye başlamıştır⁶. Bir başka kentte ödeme yapmak isteyen tacir, yaşadığı kentteki para değişim işlemlerini yapan “*cambsor*”a başvuruyor, cambsor da kendisine başka kentte para ödemesi yapabilmesini sağlayan cambialeyi düzenliyordu. Böylece tacirler para yerine geçen varakalarla ticaretlerini gerçekleştirebilme imkânını bulmuşlardır.

Ticaret yapan insanların ticaretlerini daha uzaktaki insanlara ulaştırma fikrinin ortaya çıkışıyla birlikte birçok Avrupa kentinde bankacılık gelişmiş ve 12. yüzyıl başlarında günümüz bankacılık sisteminin temelleri atılmıştır⁷.

16’ncı yüzyılın başlarında bankerlerin bankacılığı kurumlaştırmaya başlamasıyla ortaya çıkan banka⁸, Avrupa’da sömürgecilik ve sanayi devrimi sonucu oluşan sermaye birikimi ekonomik gelişimle birlikte⁹ 18’nci yüzyılda tüm Avrupa’ya

⁴ Filiz Yetiz, Bankacılığın Doğuşu ve Türk Bankacılık Sistemi, **Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Nisan 2016, sf. 108.

⁵ Ünal Tekinalp, **Banka Hukukunun Esasları Cilt I**, 6. bs., İstanbul, Beta Yayınları, Ağustos 1988, sf. 29.

⁶ Ahmet Battal, **Güven Kurumu Nitelendirmesi Işığında Bankaların Hukuki Sorumluluğu**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ekim 2001, sf. 21.

⁷ Gökhan Sümer, “Türk Bankacılık Sektörünün Tarihsel Gelişimi ve AB Bankacılık Sektörü İle Karşılaştırılması,” **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 2016, 18/2, sf. 487.

⁸ Tekinalp, **a.g.e.**, sf. 31.

⁹ Yaşar Alıcı, **Bankacılık Kanunu Şerhi Cilt I**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Mayıs 2017, sf. 1.

yayılmıştır. Modern anlamda kurulmuş olan ilk banka Hollanda’da 1609 tarihinde kurulan “Amsterdam Bankası”dır¹⁰.

Türkiye’de gelişmelere baktığımızda bankacılık benzeri faaliyetlerin Osmanlı İmparatorluğu döneminde başladığı bilinmektedir. Fatih Sultan Mehmet’in İstanbul’un fethinden sonra yayınlamış olduğu fermanla Galata Bankerleri ve yabancı banka temsilcilerine faaliyet izni verilmişse de bu faaliyetlerin modern anlamda bankacılık olarak değerlendirilmeyecektir.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde para ve sermaye piyasasının doğmasına iç ve dış borçlanmanın artmasının sebebiyet verdiği¹¹ ve ilk bankaların yabancılar tarafından kurulmuş olduğu bilinmektedir¹². Galata Bankerleri tarafından 1847 tarihinde İstanbul Bankası “Banque de Constantinople” kurulmuştur¹³. Bu kuruluş Osmanlı İmparatorluğu himayesinde olduğu için Bank-ı Dersaadet adıyla anılmış, Osmanlı İmparatorluğu’na avans vermiş, Osmanlı Parasının değerinin korunmasına yönelik işlemler yapmış ancak daha sonra iflas etmiştir¹⁴. Yine bu dönemlerde kurulan Osmanlı Bankası ise uzun bir süre para ve hazine işlemlerine aracılık etme yetkilerini kullanmıştır¹⁵.

Osmanlı İmparatorluğu’nun borç ihtiyacının giderek artması sonucu 4 Şubat 1863 tarihinde Bank-ı Osmanî-i Şâhâne adıyla banka kurulması yönünde yayınlanan fermanla, sermayesinin çok küçük bir miktarı Osmanlı İmparatorluğu bünyesinde olan bir banka kurulmuş ve bu bankaya çok önemli imtiyazlar verilmiştir. Bu süreçte borçlanma hızlı bir şekilde devam ettiğinden büyük kısmı kâr payı almak amacı ile yabancılar tarafından olmakla birlikte birçok banka kurulmuştur¹⁶.

---

¹⁰ Yetiz, **a.g.e.**, sf. 109.

¹¹ Avni Zarakolu, **Cumhuriyetimizin 50. Yılında Memleketimizde Bankacılık**, Ankara, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, 1974, sf. 4.

¹² Alıcı, **a.g.e.**, sf. 1.

¹³ Seza Reisoğlu, **Bankacılık Kanunu Şerhi Cilt I**, Son Değişikliklerle Gözden Geçirilmiş 2. bs., Ankara, Yaklaşım Yayınları, Haziran 2015, sf. 85.

¹⁴ Alıcı, **a.g.e.**, sf. 2.

¹⁵ Sait Kemal Mimaroglu, **Türk Bankalar Sistemi Üzerinde Bazı Düşünceler**, Töbank Yayını, 1985, sf. 5.

¹⁶ Alıcı, **a.g.e.**, sf. 2.

1888 yılında yayımlanan nizamname ile Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk ulusal bankası olan Ziraat Bankası, Memleket Sandıklarının bir merkezi kuruluş altında birleştirilmesi suretiyle kurulmuştur¹⁷.

Osmanlı İmparatorluğu'nda bankacılık faaliyetlerini düzenleyen hukuki bir metin bulunmamakla birlikte, 1852 tarihli "Murabaha Nizamnamesi", 1867 tarihli "Memleket Sandıkları Nizamnamesi" ve "1888 Nizamnamesi" belli başlı yazılı kaynaklar olarak kabul edilmektedir¹⁸.

Osmanlı İmparatorluğu döneminden sonra Cumhuriyet Dönemi'ndeki bankacılık faaliyetlerine ve bu faaliyetleri düzenleyen hukuki metinlere göz atmakta fayda olduğunu düşünmekteyiz. 1923-1930 yılları özel sektörün özendirilmesi stratejisiyle kalkınmanın amaçlandığı bir dönem olmuş ve bu dönemde başta Türkiye İş Bankası,¹⁹ Merkez Bankası, Emlak ve Eytam Bankası, Türkiye Sınai ve Maadin Bankası olmak üzere birçoğu tek şubeli olan çok sayıda yerel banka kurulmuştur²⁰.

30 Haziran 1930 tarih ve 1715 sayılı T.C. Merkez Bankası Kanunu, Cumhuriyet döneminin bankacılık faaliyetlerini düzenleyen ilk önemli kanundur²¹. Bu kanunla birlikte T.C. Merkez Bankası'nın istisnai görev ve yetkileri dışında özel hukuka bağlı olması kabul edilmiştir²².

1930-1945 yılları, özel sektörün özendirilmesi yoluyla kalkınmadan vazgeçilerek devlet eliyle kalkınmanın öngörüldüğü bir dönem olmuş ve bu dönemde Sümerbank, İller Bankası, Etibank, Denizbank gibi yine çok sayıda banka kurulmuş aynı zamanda da Ziraat Bankası iktisadi devlet teşekkülüne dönüştürülmüştür.²³

---

¹⁷ A.e., sf. 3.

¹⁸ Reisoğlu, a.g.e., sf. 85-86.

¹⁹ 26 Ağustos 1924'te Atatürk'ün direktifleriyle kurulan Türkiye İş Bankası, Cumhuriyet döneminin ilk milli bankasıdır. Reisoğlu, a.g.e., sf. 86.

²⁰ Alıcı, a.g.e., sf. 5.

²¹ 1715 sayılı Merkez Bankası Kanunu, 14.01.1970 tarih ve 1211 sayılı T.C. Merkez Bankası Kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır. Reisoğlu, a.g.e., sf. 87.

²² Reisoğlu, a.g.e., sf. 87.

²³ Alıcı, a.g.e., sf. 6.

30 Mayıs 1933 tarihinde yürürlüğe giren 2243 sayılı Mevduat Koruma Kanunu'nu²⁴ başta mevduatın korunması ve denetlenmesi olmak üzere, banka işletmesinin denetlenmesine ve kredi limitine ilişkin düzenlemeleri de ihtiva etmekte olup bu yönüyle ilk Bankalar Kanunu olduğu ifade edilmektedir²⁵. Bankaları ve bankacılık işlemlerini genel hatlarıyla düzenleyen bu kanun 25 maddeden ibaret olup 1934 ve 1935 sayılı kanunlarla bu kanunda değişikliklere gidilmiştir²⁶. 1 Haziran 1936 tarihinde yürürlüğe giren 2999 sayılı Bankalar Kanunu²⁷, daha önceki kanun olan Mevduatı Koruma Kanunu'nun prensiplerini olduğu gibi kabul etmiş ayrıca da bankaların içyapılarıyla ilgili düzenlemeler de içermiştir²⁸.

1945-1960 yılları ekonominin canlandığı, Türk özel sektörünün güçlendiği, buna bağlı olarak birçok özel bankanın kurulduğu ve bankacılık sisteminin hızla güçlendiği dönem olmuştur²⁹. Bu dönemde 2999 sayılı Kanun'u yerini 23 Haziran 1958 tarihli 7129 sayılı Bankalar Kanunu'na bırakmış ve bu yasa bazı konularda yetersiz bulunarak 28 ve 70 sayılı KHK'ler ile değişikliğe uğramıştır³⁰. 70 sayılı KHK 2 Mayıs 1985 tarihinde bazı değişikliklerle birlikte kanunlaşmış ve 3182 sayılı Bankalar Kanunu ismini almış ancak bu kanun 512 ve 538 sayılı KHK'lar ile değişikliklere uğramıştır³¹.

512 ve 538 sayılı KHK'ların dayanağı olan yetki kanunlarının Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi üzerine oluşan hukuki boşlukların kamu yararını olumsuz etkilememesi adına 3182 sayılı Kanun'da köklü değişiklikler içeren 4389 sayılı Bankalar Kanunu 03 Haziran 1999 tarihinde yasalaşmış ve bu kanunda da 4491, 4672, 4773, 4842 ve 5020 sayılı kanunlarla önemli değişikliklere gidilmiştir³².

---

²⁴ Bankalar ve banka işlemlerini tam anlamıyla kavramaktan uzak olan bu kanun 1936 yılında 2999 sayılı Bankalar Kanunu'yla yürürlükten kaldırılmıştır. Alıcı, **a.g.e.**, sf. 13.

²⁵ Reisoğlu, **a.g.e.**, sf. 87.

²⁶ Alıcı, **a.g.e.**, sf. 12.

²⁷ Söz konusu Kanun bankaların emin bir şekilde faaliyette bulunmasını temin etmek bakımından yetersiz kalmış ayrıca Türk ekonomisinin kaydettiği gelişme Kanun'un kredi ve mevduata ilişkin hükümlerinin yeniden düzenlenmesi ihtiyacını doğurmuş ve 2999 sayılı Kanun 22 yıl yürürlükte kaldıktan sonra 1958 yılında 7129 sayılı Kanun'la yürürlükten kaldırılmıştır. Alıcı, **a.g.e.**, sf. 13.

²⁸ Reisoğlu, **a.g.e.**, sf. 87.

²⁹ Alıcı, **a.g.e.**, sf. 6.

³⁰ Reisoğlu, **a.g.e.**, sf. 87.

³¹ **A.e.**

³² **A.e.**, sf. 94.

Uluslararası finans piyasalarında oluşan yeni şartlar, finansal sistemlerin etkin şekilde çalışmasını sağlamasına karşın finansal kuruluşların maruz kalabileceği riskleri çoğaltarak bu kuruluşların krize sürüklenmesi ihtimalini artırmıştır. Bu nedenle uluslararası finans çevreleri tarafından, yeni finansal yapının temellerini oluşturacak ortak standartların belirlenmesi, farklı ülkelerde yapılan işlemlerde benzer finans dilinin kullanılması, bir finansal tablonun her bir ülkede aynı şekilde yorumlanabilmesi gibi gerekçelerle bir takım ilke ve standartlar oluşturulmuştur³³.

Gerek yukarıdaki ilke ve standartlara gerekse de Avrupa Birliği mevzuatlarına uyum sağlamak üzere 5411 sayılı Bankacılık Kanunu³⁴ yürürlüğe konulmuştur³⁵.

5411 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde;

- *“Finansal sektörün, kaynakların ihtiyaç duyulan alanlara yönlendirilmesini ve sermaye birikimini sağlayan ve ekonomik büyüme sürecini etkileyen önemli bir sektör olduğu,*
- *Piyasaların etkin, düzenli ve şeffaf bir yapıya dönüştürülmesini,*
- *Finansal hizmetlerden yararlanan bireysel müşterilerin haklarının gözetilmesinin,*
- *Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun kurumsal yapısının, görev ve sorumluluklarının piyasa ihtiyaçlarına duyarlı ve esnek bir yapıya kavuşturulmasının,*
- *Kanun kapsamındaki kuruluşların yönetim ve organizasyon yapılarının duyarlı, esnek ve diyalog tabanlı hale getirilmesinin,*
- *Kurumsal yönetim ilkeleri hayata geçirilerek iyi yönetimin hâkim kılınmasının,*
- *Türk bankacılık sisteminin uluslararası piyasalarla bütünleşmesinin,*
- *Kurum içi ve kurum dışı denetim ve gözetim unsurlarının bütünleştirilmesinin,*

---

³³ Alıcı, **a.g.e.**, sf. 27.

³⁴ 5411 sayılı Bankacılık Kanunu 01.11.2005 tarihinde 25983 nolu Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

³⁵ Alıcı, **a.g.e.**, sf. 27.

- *Kuruluş ve faaliyet izinlerinin ihtiyatlı denetimin bir parçası haline getirilmesinin,*
- *Finansal piyasaların değişen koşullarına cevap verebilecek yeterli esneklikte bir denetim ve gözetim sistemi ile düzenleme yapısının oluşturulmasının,*
- *Finansal sistemin tarafları arasında şeffaflık ve eşitlik gibi genel ilkelerinin gözetilmesinin,*
- *Finansal piyasalarda güven ve istikrarın yerleştirilmesi ve yaygınlaştırılmasının,*
- *Finansal piyasalarda risk doğurucu gelişmelerin öngörülebilmesinin,*
- *Bankacılık sektöründe işlem ve aracılık maliyetlerinin azaltılmasının,*
- *Kurumun strateji ve politikalarının finansal piyasalara ilişkin yol haritalarının izlerini taşımasının,*
- ***Kurumun ilgili merciler ile bilgi paylaşımının belirli esaslar üzerine inşa edilmesinin”***

amaçlandığı ve Avrupa Birliği direktifleri, uluslararası ilkeler ve standartlar ile uyumlu olarak bu Kanun’un hazırlandığı ifade edilmiştir³⁶.

Halen yürürlükte olan Kanun’un amacı 1. maddede ifade edilmiştir³⁷. Öğretide, 5411 sayılı Kanun’un amacına ilişkin maddenin 4389 sayılı Kanun’a göre ciddi farklılıklar taşımadığı belirtilmiştir³⁸. 5411 sayılı Kanun’un 1. maddesinde düzenlenen amaçlar; tasarruf ve mevduat sahiplerinin haklarının ve menfaatlerinin korunması, kredi sisteminin faal bir şekilde işlemesi, finansal piyasalardaki güven ve istikrarın sağlanması şeklinde düzenlenmiş olup, Kanun’un yorumlanması aşamasında da bu amaçların göz önünde bulundurulması gerektiği belirtilmiştir³⁹. Mezkûr maddenin, Devlet’e yüklenen görevleri düzenleyen 1982 Anayasası’nın 167.

³⁶ Reisoğlu, a.g.e., sf. 98-99.

³⁷ MADDE 1. – “Bu Kanunun amacı, finansal piyasalarda güven ve istikrarın sağlanmasına, kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasına, tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.”

³⁸ Alıcı, a.g.e., sf. 35.

³⁹ Atilla Özer, **Bankacılık Kanunu Gazi Yorumu**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2007, sf. 9.

maddesinin⁴⁰ bir gereği olduğu ifade edilebilir. Kanun'un amaçlarından olan finansal piyasaların güven ve istikrarını sağlamaktan kasıt münhasıran sermaye piyasasında faaliyet gösteren araçlardır⁴¹.

5411 sayılı Kanun'un kapsamı 2. maddede düzenlenmiştir. 4389 sayılı Kanun'da düzenlendiğinin aksine finansal holding şirketleri de Kanun kapsamına alınmıştır. Yine Kanun'da "*özel finans kurumları*" düzenlemesi kaldırılmış ve bunun yerine "*katılım bankaları*" ifadesi yer almıştır⁴². Türkiye Katılım Bankaları Birliği, Türkiye Bankalar Birliği, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nun da, 5411 sayılı Kanun'un tüm maddelerine değil ancak kendilerini ilgilendiren maddelere tabi oldukları ifade edilmiştir⁴³. 5411 sayılı Kanun'a tabi kuruluşların sadece kanunun 2. maddesinde sayılanlardan mı ibaret olduğu hususu öğretilerde tartışmalıdır. Zira Kanun'un farklı maddelerinde düzenlenen destek hizmet, bağımsız denetim, değerlendirme ve derecelendirme kuruluşları ile finansal kiralama, faktöring ve finansman şirketlerinin de Kanun'a tabi olduğunu ifade edenler olduğu gibi⁴⁴ bu kuruluşların 6361 sayılı Kanun'a tabi olduğunu ifade edenler de vardır⁴⁵.

Öğretilerde tartışmalı hususlar bulunmakla birlikte Türkiye'de faaliyet gösteren tüm mevduat, katılım ve yatırım bankaları, merkezi yurtdışında bulunan aynı nitelikteki bankaların Türkiye'deki şubeleri ve yukarıda da bahsetmiş olduğumuz finansal holding şirketleri ile TBB, TKBB, BDDK ve TMSF gibi kurumların Kanun kapsamında olduğu ifade edilebilecektir⁴⁶. Ayrıca Kanun'da, özel kanunlarla kurulmuş olan bankalar hakkında da kanunlarında yer alan hükümler saklı kalmak kaydıyla bu Kanun hükümlerinin uygulanacağı da hüküm altına alınmıştır⁴⁷.

---

⁴⁰ MADDE 167. – "*Devlet, para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemlerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri alır; piyasalarda fiili veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşme ve kartelleşmeyi önler.*"

⁴¹ Alıcı, **a.g.e.**, sf. 37.

⁴² **A.e.**, sf. 32.

⁴³ Reisoğlu, **a.g.e.**, sf. 228.

⁴⁴ Alıcı, **a.g.e.**, sf. 40.

⁴⁵ Reisoğlu, **a.g.e.**, sf. 228.

⁴⁶ Özer, **a.g.e.**, sf. 16.

⁴⁷ 5411 Sayılı Kanun Madde 2. – "*Özel kanunlarla kurulmuş olan bankalar hakkında da kanunlarında yer alan hükümler saklı kalmak kaydıyla bu Kanun hükümleri uygulanır.*"

Kanun'un 2. maddesinde sayılmaması sebebiyle T.C. Merkez Bankası'nın Kanun'a tabi olmadığı ifade etmek mümkündür⁴⁸. Ancak Merkez Bankası'nın özel kuruluş kanunundaki hükümler saklı kalmak kaydıyla bu Kanun'a tabi olduğunu ifade eden görüşler de bulunmaktadır⁴⁹.

Kanun'un 2. maddesinde, Kanun'da hüküm bulunmayan hallerde genel hükümlerin uygulanacağı ifade edilmiştir⁵⁰. Bankaların ticaret şirketi ve anonim şirket oluşları genel hükümler ifadesinden öncelikle Türk Ticaret Kanunu hükümlerinin anlaşılması gerektiği sonucunu doğurmaktadır⁵¹. Ancak genel hükümler salt Türk Ticaret Kanunu hükümlerinden ibaret değildir. Şüphesiz Türk Medeni Kanunu, Borçlar Kanunu ve Ceza Kanunu da bu Kanun'da düzenlemeyen hususlarda uygulanabilecek genel hükümlerdendir⁵².

2. Banka Bilgileri Kavramı, Banka Bilgilerinin Gizliliğinin ve Bankaların Sır Saklama Yükümlülüğünün Hukuki Niteliği ve Temelleri

2.1. Banka Bilgileri Kavramı

2.1.1. Bilgi ve Sır Kavramları

Bilgi, kelime anlamı olarak “*insan aklının erebileceği olgu, öğrenme, araştırma veya gözlem yolu ile elde edilen gerçek*” anlamında kullanılmaktadır⁵³.

Sır kavramı ise “varlığı veya bazı yönleri açığa vurulmak istenmeyen, gizli kalan, gizli tutulan şey”⁵⁴ şeklinde tanımlamaktadır.

---

⁴⁸ Reisoğlu, **a.g.e.**, sf. 100.

⁴⁹ Servet Eyüpgiller, **En Son Değişiklikleriyle Bankalar Kanunu Şerhi**, Ankara, Türk Ticaret Bankası Yayınları No:2, 1981, sf. 3.

⁵⁰ 5411 Sayılı Kanun Madde 2. – “Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde genel hükümler tatbik olunur.”

⁵¹ Reisoğlu, **a.g.e.**, sf. 233.

⁵² Alıcı, **a.g.e.**, sf. 46.

⁵³ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cc43238115774.05040601, (çevrimiçi), Erişim tarihi: 27.04.2019

⁵⁴ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cc462a316c3c6.64212280 (çevrimiçi), Erişim tarihi: 27.04.2019

Bilgi ve sır kavramları banka özelinde hem banka ile herhangi bir şekilde ilişki içerisinde olan müşterilere ait sır niteliğindeki bilgileri hem de bankanın yürütmüş olduğu faaliyet çerçevesinde kendisine ait (yapısına, işleyişine vb.) bilgileri ifade etmektedir. Bu anlamda bilginin, sırrı da içine alan daha geniş bir kavram olduğu söylenebilir.

Bankaların müşterilerine yahut kendi faaliyetlerine ilişkin olan tüm bilgileri sır niteliğini haiz değildir. Bu sebeple çalışmamızda müşteri sırrı kavramından çok, müşterilere ait sır niteliğini haiz banka bilgisi kavramını kullanacağız. Zira müşteri sırrının tam olarak tanımlanabileceğini düşünmemekteyiz. Gerçekten de bankalar nezdinde bulunan bir bilginin sır niteliğini haiz olup olmadığı, o bilginin sahibi olan müşterinin kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna göre farklılık gösterebilecektir.

Çalışmamızda genel olarak müşterilere ait sır niteliğini haiz bilgilerin, özel olarak da vergisel nitelikteki bilgi ve belgelerin paylaşılması yükümlülüğü ve bu yükümlülüğünün sınırları üzerinde duracağız. Ayrıca söz konusu bilgilerin, bankalar tarafından vergisel amaçla ya da vergi dışı amaçla paylaşılmasının, sır saklama yükümlülüğü ve vergi mahremiyeti açısından özellik arz eden durumlarını açıklamaya çalışacağız.

Bu bölümde bankalar nezdinde bulunan bilgileri çeşitli kategoriler altında tanımlayacağız.

2.1.1.1. Banka Sırrı

Banka sırrı kavramı, bankanın sadece kendi faaliyetleri çerçevesindeki sır niteliğini haiz bilgileri ifade etmektedir. Çalışmamızla ilgisi bulunmayan bu nitelikteki sırları sadece tanımlamakla yetiniyoruz.

Banka sırrı; bankanın müşteriyle olan ilişkileri haricindeki, nakit ve kredi durumu, iktisadi ve mali durumuyla gizli kalmasını istediği bilgi ve belgelerin tümünü ifade etmektedir.⁵⁵ Bu kapsamdaki bilgiler mali yapıya ilişkin maddi

---

⁵⁵ İbrahim Kaplan, “Banka Gizliliği - Bankanın Sır Saklama Borcu”, **BATİDER**, C: 15, S: 4, 1990, sf. 4.

nitelikteki bilgiler olabileceği gibi bankaların itibarını koruyucu nitelikteki manevi nitelikte bilgiler de olabilir. Şüphesiz manevi nitelikteki bu bilgiler her ne kadar soyut olsalar da bankaların faaliyetleri göz önünde bulundurulduğunda mali nitelikteki somut bilgiler kadar önemlidir.

2.1.1.2. Müşteri Sırrı

Her ne kadar uygulamada ve öğretide banka sırrı ifadesi müşteri sırrını da kapsayan bir kavram olarak kullanılsa da çalışmamızın temeli olan bu bilgileri ayrıca tanımlamakta fayda görmekteyiz.

Bankaların sır saklama yükümlülükleri pozitif hukukta 5411 sayılı Kanun kapsamında korunmaktadır. Bunun yanı sıra bankaların güven kurumu olmaları sebebiyle de müşterilerine ait sır niteliğini haiz bilgi ve belgeleri koruma yükümlülükleri bulunmaktadır. Bankalarla ilişki içerisinde olan tüm bireyler, gerçekleştirdikleri tüm işlemlerin, mali ve ekonomik durumlarının içeriğinin bankalar tarafından özenle saklanacağı güveniyle hareket etmektedirler.

Müşteri sırrı, bankaların müşterileriyle olan ilişkilerinde müşterinin kişisel, ekonomik, kredi ve nakit durumlarına ilişkin herhangi bir şekilde öğrendikleri ve sır niteliğini haiz bilgi ve belgelerin tümü olarak tanımlanabilir⁵⁶. Kimlerin müşteri olarak kabul edilmesi gerektiği hususu müşteri sırrının kapsamının belirlenmesi açısından önem arz etmektedir. Müşteri kavramı çok geniş değerlendirilmelidir. Zira banka ile herhangi bir işlem gerçekleştiren herkes, kişisel bilgilerini bankayla paylaşmak durumundadır. Banka nezdinde hesabı bulunan ya da bankaya kişisel bilgilerini verme yoluyla anlık işlem yapan kişilerin dahi bankanın müşterisi kabul edilmesi gerekmektedir⁵⁷. Bu müşteriler gerçek veya tüzel kişi olabilirler.

Bankalar, herhangi bir şekilde ilişki içerisinde oldukları müşterilerin maddi ve manevi durumları hakkında gerek bilerek gerekse de bilmeyerek bilgi sahibi olurlar. Bu yolla öğrenilen sır niteliğini haiz her türlü bilgi müşteri sırrı kapsamındadır. Müşteri sırrı, müşterilerin yalnızca maddi hayata dair bilgilerini değil ödeme gücü ve

---

⁵⁶ Alıcı, **a.g.e.**, sf. 791.

⁵⁷ Reisoğlu, **a.g.e.**, sf. 993.

değer yargısı gibi manevi hayata ilişkin bilgilerini de kapsamaktadır⁵⁸. Özetle, bankaların, bankacılık faaliyetleri çerçevesinde öğrendikleri, müşterilere ait sır niteliğini haiz tüm bilgi ve belgelerin müşteri sırrı olarak kabul edileceği söylenebilecektir.

Müşteri sırrıyla bankanın faaliyetlerine ilişkin olan bankanın kendi tüzel kişiliğine ait sırları birbirinden ayırmak gerekmektedir. Öğretide de müşteri sırrının banka sırrından farklı olduğu ifade edilmiştir. Banka müşterilerine ait vergisel nitelikteki sır niteliğini haiz bilgi ve belgeleri kanunen yetkili olmayan kurum ve kuruluşlar haricinde üçüncü kişilere açıklayamaz.

Netice olarak müşteri sırrı ve banka sırrı kavramları gerek korudukları menfaat gerekse de bu sırları saklamakla yükümlü olan kişiler açısından farklılık arz etmektedir.

2.1.1.3. Meslek Sırrı

Meslek sırrı, bazı meslek gruplarının mensuplarının, görevlerine yerine getirdikleri esnada öğrendikleri sır niteliğini haiz bilgilerdir⁵⁹. Mesleğe mensup olan kişiler, görevlerini yerine getirdikleri esnada öğrendikleri bu bilgileri saklamakla yükümlüdürler. Bu yükümlülüğün temeli, bilgiyi saklamakla yükümlü olan kişiye karşı oluşan güven duygusudur.

Avukat, doktor gibi serbest meslek mensuplarının saklamakla yükümlü oldukları bilgiler meslek sırrı niteliğinde olduğu gibi öğretide, bankaların müşterilerine ait sır niteliğini haiz bilgilerin de meslek sırrı kavramında değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmektedir⁶⁰. Banka sırrının hangi sır başlığı altında değerlendirilmesi gerektiği hususunun tespit edilebilmesi için sırı saklamakla yükümlü olan kişiler açısından bir değerlendirme yapmak gerekmektedir.

---

⁵⁸ Tekinalp, **a.g.e.**, sf. 295.

⁵⁹ Kaplan, **a.g.e.**, sf. 3.

⁶⁰ **A.e.**, sf. 4.

2.2. Banka Bilgilerinin Gizliliğinin Hukuki Niteliği ve Bankaların Sır Saklama Yükümlülüğü

Banka bilgilerinin gizliliği, banka ile müşteri arasındaki sözleşmesel ilişkinin bir neticesi olarak değerlendirilmekte ve temel hukuk normlarına dayandırılmaktadır. Bu sözleşmesel ilişkinin dayanağı olan ceza hukuku ve medeni hukuk düzenlemeleri aynı zamanda banka müşterilerine ait sır niteliğini bilgilerin gizliliğini temellendiren hükümler de içermektedir.

Gelişen ticari ve ekonomik ilişkilerde bankalar çok önemli rol oynamaktadır. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda bankacılık faaliyetlerinin güven ilişkisi üzerine tesis edilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır⁶¹. Sır saklama yükümlülüğü, bu güveni sağlama araçlarının en başında gelmektedir. Banka ile bir şekilde ilişki içerisinde olan kişiler (para yatıran, kasa kiralayan vs.), yaptıkları işlemlerin üçüncü kişiler tarafından öğrenilmeyeceği fikriyle hareket eder ve bu anlamda bankaya güvenmek isterler⁶². Bankacılık sırrı kavramının ortaya çıkışında müşteriler tarafından duyulan bu güven etkili olmuştur⁶³.

Genel olarak bankacılık sırrı, bankaların faaliyetleri gereği müşteriler tarafından bankalara verilen ya da bankaların başka şekillerle öğrendikleri sır niteliğini haiz bilgi ve belgeleri açıklama yasağını ifade eder. Banka sırrı kavramı bankaların yalnızca kendilerine ait sırları değil müşterileriyle olan ilişkileri sebebiyle edindikleri sır niteliğini haiz bilgileri de kapsamaktadır⁶⁴. Çalışmamızda daha çok bankaların müşterileriyle olan ilişkileri sebebiyle edindikleri müşterilere ait sır niteliğini haiz bilgileri saklama yükümlülükleri üzerinde durulacaktır.

Banka sırrının temeline ilişkin ortaya atılan görüşlerden biri bu yükümlülüğün kaynağının sözleşme olduğu yönündeki görüştür. Bu görüşe göre sır saklama yükümlülüğünün temeli, banka ile işlem yapan kişilere ait sır niteliğini haiz bilgileri

⁶¹ Süheyl Donay, **Meslek Sırrının Açıklanması Suçu, Meslek Sırrının Açıklanması Suçu**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1978, sf. 220.

⁶² Sahir Eрман, **Ticarî Ceza Hukuku Bankacılık Suçları**, İstanbul, İ.Ü. Fen Fakültesi Yayınları, 1984, sf. 313.

⁶³ Donay, **Meslek Sırrının Açıklanması Suçu**, sf. 220.

⁶⁴ Ali Sait Yüksel, **Bankacılık Hukuku ve İşletmesi**, İstanbul, Beta Yayınları, 2004, sf. 39.

açıklamayacağını taahhüt eden banka ile müşterisi arasındaki sözleşmenin bir neticesidir⁶⁵. Banka ve müşterisi arasındaki sözleşme gereği banka, müşterisine ait sır niteliğini haiz bilgileri de saklamalıdır. Bu yükümlülüğün temellerinden bir de şüphesiz dürüstlük kuralıdır⁶⁶. Bankanın sözleşme hükümlerini ihlal etmesi hukuki sorumluluğunun yanı sıra cezaî sorumluluğunun da temelini teşkil etmektedir⁶⁷.

Banka sırrının temeline ilişkin ortaya atılan görüşlerden bir diğeri ise bu hukuki temeli meslek sırrına dayandırarak açıklamaktadır. Bu görüşü savunanlar bankanın faaliyetlerinin oldukça geniş olması sebebiyle, müşterilere ait sır niteliğini haiz bilgileri öğrenmek isteyen kişilerin bankalara yöneldiğini ve bankaların bu bilgileri meslek sırrı çerçevesinde koruduğunu ifade etmektedirler⁶⁸. Bu görüşü savunan yazarlara göre banka müşterilerine ait sır niteliğini haiz bilgileri öğrenenler, müşteriye karşı değil, bu bilgileri saklamakla yükümlü olan bankaya karşı suç işlemektedirler. Farklı bir görüşte de bankaların rutin faaliyetlerinin müşterilere ait sır niteliğini haiz bilgileri muhafaza etmeyi gerektireceği ve bu durumun da ancak meslek sırrı kavramıyla açıklanabileceği ifade edilmektedir.

Kanaatimizce de banka sırrı kavramı, meslek sırrının özel bir görünüm şeklidir. Banka sırrının, meslek sırrının özel bir görünüm şekli olduğu hususu kabul edildiğinde bu kavramın kamu düzeni ile ilişkilendirilmesi daha kolay olacaktır⁶⁹. Bankaların kurulu oldukları ülkedeki faaliyetlerinin önemi dikkate alındığında, müşterilerin güven içerisinde bankalarla işlem yapabilmesi ve bu kişilerin ekonomik durumlarının üçüncü kişiler tarafından öğrenilmemesi önem arz etmektedir. Aksi durumda müşterilerin kişilik haklarının ihlali söz konusu olabileceği gibi banka açısından sözleşmeye aykırılık da gündeme gelebilecektir. Ayrıca sır niteliğini haiz bu bilgilerin açıklanması cezai açıdan da sonuçlar doğuracaktır⁷⁰.

---

⁶⁵ Adil İzveren, “Bankalarda Mesleki Sır ve Bunun İfşasının Hukuki Neticeleri,” **Ankara Barosu Dergisi**, S:2, 1955, sf. 698.

⁶⁶ Tekinalp, **a.g.e.**, sf. 296.

⁶⁷ Namık Zeki Aral, **Bankalarda Meslekî Sır**, Ankara, Yeni Cezaevi Basımevi, 1950, sf. 13.

⁶⁸ Donay, **Meslek Sırrının Açıklanması Suçu**, sf. 220 vd.

⁶⁹ **A.e.**, sf. 222.

⁷⁰ **A.e.**

Hukukumuzda bankacılık sırrının genel olarak meslek sırrının özel bir görünüm şekli olduğu kabul edilmektedir⁷¹. Hukuki anlamda bankacılık sırrı, bankanın müşterisi ile imzaladığı sözleşmeye dayanmaktadır. Ayrıca sözleşmede açıkça yer almasa da bankacılık teamülleri ve dürüstlük kuralı gereği bankalar sır saklamakla yükümlüdürler⁷². Bunların yanı sıra Anayasa’da kişilerin özel hayatının gizliliğini ve bu gizliliğin sınırlarını düzenleyen hükümler çerçevesinde bankaların müşterilere ait sır niteliğini haiz bilgileri saklamakla yükümlü oldukları ifade edilebilir⁷³.

Bankacılık sırrının ifşa edilmesi, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 159. maddesinin 73. maddesine yapmış olduğu atıfla suç olarak düzenlenmiştir⁷⁴. Bu madde de ülkemizde bankacılık sırlarının güvence altına alan başka bir düzenlemedir.

Bankacılık Kanunu’nun “Sırların Saklanması” başlıklı 73. maddesindeki⁷⁵ düzenlemeye göre, maddede adı geçen kişiler görevleri sırasında öğrendikleri sırları

---

⁷¹ Faruk Erem, Akın Altıok, Haluk Tandoğan, **Bankalar Kanunu Şerhi, 6. bs. Ankara**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Sevinç Matbaası, 1975, sf. 233; Hakkı Egeseli, Şakir Altay, **Devlet Memurlarının; İktisadî Devlet Teşekkülü Memurları ile Banka Memurlarının Evrakta Sahtekârlık Suçları ve Bankalarda Meslekî Sır, Banka İkramiyelerinin Hukukî Mahiyeti**, Ankara, Yeni Matbaa, 1961, sf. 180.

⁷² Kaplan, **a.g.e.**, sf. 3.

⁷³ Tekinalp, **a.g.e.**, sf. 297.

⁷⁴ **A.e.**

⁷⁵ 5411 sayılı Kanun Madde 73 - “Kurul başkan ve üyeleri ile Kurum personeli, Fon Kurulu başkan ve üyeleri ile Fon personeli görevleri sırasında öğrendikleri bankalara ve bunların bağlı ortaklık, iştirak, birlikte kontrol edilen ortaklıkları ve müşterilerine ait sırları bu Kanuna ve özel kanunlarına göre yetkili olanlardan başkasına açıklayamaz ve kendilerinin veya başkalarının yararlarına kullanamazlar. Kurumun dışarıdan destek hizmeti aldığı kişi ve kuruluşlar ile bunların çalışanları da bu hükme tâbidir. Bu yükümlülük görevden ayrıldıktan sonra da devam eder.

Bu Kanun hükümleri uyarınca Kurumun, yurt dışındaki muadili denetim mercileri ile düzenleyeceği mutabakat zabıtları çerçevesinde vereceği bilgi ve belgeler birinci fıkradaki sır kapsamında değildir. Kurul düzenleyeceği mutabakat zabıtları veya zabıtlar dışında elde edeceği sırların korunmasını sağlamakla görevlidir. Kurumun elde edeceği sır niteliğindeki bilgi ve belgeler, kuruluş ve faaliyet izni verilmesinde, faaliyetlerin denetiminde, düzenlemelere uyulup uyulmadığının izlenmesinde ve Kurul kararlarına karşı açılacak idarî davaların görülmesinde kullanılabilir. (Değişik dördüncü cümle: 13/2/2011-6111/146 md.) Kurumun bu fıkra kapsamında elde edeceği sır niteliğindeki bilgi ve belgeler, ceza soruşturması ve kovuşturması kapsamında savcılıklar ile ceza mahkemeleri, görevden ayrılmış olsalar dahi, görevleriyle bağlantılı olarak işledikleri iddia edilen suçlardan dolayı başlatılan soruşturma ve kovuşturmalar ile bağlantılı olarak talepte bulunacak Kurul Başkanı ve üyeleri ile Kurum personeli dışında hiçbir kişi, kurum ve kuruluşa verilemez. Mahkeme kararına bağlanmış sır kapsamına giren bilgilerin verilmesinden Kurum sorumlu tutulamaz.

5411 sayılı Kanun ve diğer özel kanunlar çerçevesinde yetkili olan kişilerden başkasına açıklayamayacaklardır. Ayrıca bu kişileri sır niteliğini haiz bu bilgileri kendilerinin veya üçüncü kişilerin yararına da kullanamayacaklardır.

Burada önemli olan bir husus da bu yükümlülüğün görevden ayrıldıktan sonra da devam edeceğinin düzenlenmiş olmasıdır. Bu anlamda sır kapsamına giren bilgiler için ilgililerin görev sürelerinden bağımsız bir hukuki koruma sağlanmıştır.

Bankaların maddede sayılan personelleri, görevleri ve sıfatları dolayısıyla edindikleri sır niteliğini haiz bilgileri, kanunen açıkça yetkilendirilen merciler haricinde başkasına açıklayamayacaklardır. Bu personellere bankaların dışarıdan

---

(Değişik üçüncü fıkra: 13/2/2011-6111/146 md.) Sıfat ve görevleri dolayısıyla bankalara veya müşterilerine ait sırları öğrenenler, söz konusu sırları bu konuda kanunen açıkça yetkili kılınan mercilerden başkasına açıklayamazlar. Bu yükümlülük görevden ayrıldıktan sonra da devam eder. 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı Borçlar Kanunu, 13/6/1952 tarihli ve 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun, 20/4/1967 tarihli ve 854 sayılı Deniz İş Kanunu ile 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu kapsamında çalıştırılan işçi, gemi adamı ve gazetecinin ücret, prim, ikramiye ve bu nitelikte her çeşit istihkak ödemelerinin özel olarak açılan banka hesabına yapılması halinde, bu hesaplara ilişkin bilgi ve belgelerin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığı ile bunlara bağlı ve ilgili kurum ve kuruluşlara verilmesi ile 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 8 inci ve 100 üncü maddelerinin uygulanması ile genel sağlık sigortalılığında gelir testinin yapılmasına ilişkin bilgi ve belgelerin Sosyal Güvenlik Kurumuna ve il veya ilçe sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarınca yapılan sosyal yardım hak sahiplerinin tespiti ile gelir testi işlemlerinin yürütülmesi amacıyla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğüne verilmesi sırrın ifşası sayılmaz. Bu bilgi ve belgelerin verilmesine ilişkin usûl ve esaslar Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanlık ile Kurulca belirlenir.

(Değişik dördüncü fıkra: 13/2/2011-6111/146 md.) Kurumun gözetim ve denetimine tabi kuruluşların, bunların ortaklarına, bağlı ortaklık, iştirak, birlikte kontrol edilen ortaklıklarının faaliyetlerine veya müşterilerine ilişkin yabancı ülke kanunlarına göre denetime yetkili ve Kurum muadili mercilerin taleplerinin Kurumca karşılanması, gizlilik sözleşmesi yapılması ve sadece belirtilen amaçlar ile sınırlı kılınması koşuluyla bankaların ve finansal kuruluşların, kendi aralarında doğrudan doğruya ya da risk merkezi veya en az beş banka ya da finansal kuruluş tarafından kurulacak şirketler vasıtasıyla yapacakları her türlü bilgi ve belge alışverişinin yanı sıra doğrudan veya dolaylı pay sahipliği yoluyla sermayelerinin yüzde onunu ve daha fazlasını temsil eden paylarının satışı amacıyla muhtemel alıcıların yapacakları değerlendirme çalışmalarında ya da sermayelerinin yüzde on veya daha fazlasına sahip olan yurt içinde veya yurt dışında yerleşik kredi kuruluşu ile finansal kuruluşlar da dâhil ana ortaklıkların konsolide finansal tablo hazırlama çalışmalarında, risk yönetimi ve iç denetim uygulamalarında veya kredileri de dâhil varlıklarının ya da bunlara dayalı menkul kıymetlerin satışı amacıyla yapılacak değerlendirme çalışmalarında ya da değerlendirme, derecelendirme veya destek hizmeti alınması ile bağımsız denetim faaliyetlerinde ve gerekli tedbirlerin alınması kaydıyla hizmet alımlarına yönelik işlemlerde kullanılmak üzere bilgi ve belge taleplerinin karşılanması sırasında banka ya da müşteri sırrı niteliğindeki bilgilerin öğrenilmesi sır saklama yükümlülüğü dışındadır.”

destek aldığı kurumlar ve kurumları çalışanları da dâhildir. Bu yükümlölük ilgililer görevden ayrılışlar dahi devam edecektir.

Göröldüğü üzere ilgili düzenlemede müşteri ve banka sırrı ayrımı yapılmıştır. Müşterilere ait sır niteliğini haiz bilgiler banka sırrı kapsamında değeriendirildiğı gibi, müşterilerle ilgili olmayan ancak bankanın tüzel kişiliğine ait olan sırlar da bu madde kapsamında düzenlenmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

MÜŞTERİLERE AİT SIR NİTELİĞİNİ HAİZ BANKA BİLGİLERİNİN, VERGİ İDARESİYLE PAYLAŞIM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN DAYANAKLARI VE SINIRLARI

1. Müşterilere Ait Sır Niteliğini Haiz Banka Bilgilerinin Vergi İdaresiyle Paylaşımı

1.1. Ulusal Hukuktan Doğan Paylaşım Yükümlülüğü

1.1.1. Bankacılık Kanunu

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun⁷⁶ 95. ve 96. madde hükümleri uyarınca BDDK; bankalardan, bunların bağlı ortaklıklarından, nitelikli paya sahip oldukları ortaklıklardan, birlikte kontrol ettikleri ortaklıklardan, şubeleri ile temsilciliklerinden, destek hizmeti kuruluşlarından ve diğer gerçek ve tüzel kişilerden bu Kanun hükümleri ile ilgili görececekleri bütün bilgileri gizli dahi olsa istemeye, bunların **vergiyle ilgili kayıtları dâhil olmak üzere** tüm defter, kayıt ve belgelerini incelemeye yetkili olup, bilgi istenenler de istenilen bilgileri vermekle, defter, kayıt ve belgeleri incelemeye hazır bulundurmakla yükümlüdür⁷⁷. Benzer şekilde, Bankacılık Kanunu'nun 123. madde hükmü uyarınca kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler, Devletin güvenliği ve temel dış yararlarına karşı ağır sonuçlar doğuracak hâller ile meslek sırrı, aile hayatının gizliliği ve savunma hakkına ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, özel kanunlardaki yasaklayıcı ve sınırlayıcı hükümler dikkate alınmaksızın gizli dahi olsa Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından bu Kanun kapsamında verilen görevler ile sınırlı olmak üzere istenecek her türlü bilgi ve belgeyi uygun süre ve ortamda, sürekli veya münferit olarak vermeye, istenecek defter ve belgeleri ibraz etmeye mecburdurlar⁷⁸.

⁷⁶ 5411 sayılı Kanun, 01.11.2005 S. 25983 Mükerrer

⁷⁷ Reisoğlu, **Bankacılık Kanunu Şerhi**, sf. 1015.

⁷⁸ Ahmet Battal, **Bankacılık Kanunu Şerhi (5411 sayılı Kanun ve Açıklaması)**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2007, sf. 323.

1.1.2. Vergi Usul Kanunu

Vergilendirmenin beyana dayalı olması, doğruluğunun saptanması için gerekli olan bilgilerin sürekli bir biçimde sağlanması gereğini ortaya koymaktadır. Bu sebeple VUK 148/152, vergi idarelerine bilgi toplama yetkisi ve görevi vermiştir. Bilgi toplama, talep üzerine bilgi verme ve sürekli bilgi verme şeklinde ikiye ayrılmaktadır⁷⁹.

Vergi Usul Kanunu'nun⁸⁰ 148. maddesinde, kamu idare ve müesseselerinin, mükellefler veya mükelleflerle muamelede bulunan diğer gerçek ve tüzel kişilerin, Maliye Bakanlığı'nın veya vergi incelemesi yapmaya yetkili olanların isteyecekleri bilgileri vermekle yükümlü oldukları düzenlenmiştir. Bu hükümden anlaşıldığı üzere, bankaların, vergi incelemesi yapmaya yetkili olanlar tarafından istenen bilgi ve belgeleri vermekle yükümlü oldukları hususu hükme bağlanmıştır. Vergi incelemesi; Vergi Usul Kanunu madde 135'e göre, vergi müfettişleri, vergi müfettiş yardımcıları, ilin en büyük mal memuru veya vergi dairesi müdürleri tarafından yapılmaktadır. Ayrıca Gelir İdaresi Başkanlığı'nın merkez ve taşra teşkilatında müdür kadrolarında görev yapanlar da vergi inceleme yetkisini haizdir.

Vergi idareleri tarafından bilgi, yazılı ya da sözlü olarak istenebilir. Sözlü bilgi istemine karşılık verilmezse, talep yazılı olarak tekrarlanır ve uygun bir süre verilir. Bu süre kural olarak 15 günden az olamaz⁸¹.

VUK'un 151. maddesinde kendilerinden bilgi istenen gerçek ve tüzel kişilerin özel kanunlarındaki yazılı mahremiyet hükümlerini ileri sürerek bilgi vermekten imtina edemeyecekleri düzenlenmiş, aynı maddede bilgi vermekten imtina edilebilecek durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Bu düzenlemelerle birlikte bankaların, mahremiyet hükümlerini öne sürerek bilgi ve belge vermekten imtina edebilecekler arasında sayılmamaları nedeniyle; vergi incelemeleri sırasında yetkili kimselerce istenen bilgi ve belgeleri vermekle yükümlü oldukları kabulü gerekecektir. Görüldüğü üzere vergi idaresinin bilgi talep ettiği bankalar istenilen bu

⁷⁹ Selim Kaneti v.d., **Vergi Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, Kasım 2019, sf. 253.

⁸⁰ 213 sayılı Kanun, RG. 10.01.1961, S. 10703-10705.

⁸¹ Kaneti v.d., **Vergi Hukuku**, sf. 253.

bilgiyi vermek zorundadır. Banka sırrı, müşteri sırrı gibi özel kanunlarda yer alan mahremiyete dair düzenlemeler gerekçe gösterilmek suretiyle bilgi verme yükümlülüğünden kaçınmak mümkün değildir. Ancak burada vergi idaresinin her türlü bilgiyi toplayabileceği gibi bir anlama da ulaşmamak gerekir. Toplanan bilgilerin vergilendirme için elverişli, vergilendirme için gerekli ve vergilendirme amacı ile orantılı olması esastır. Bu esas, bilgi paylaşımının özel hayatın gizliliğine bir müdahale olması nedeniyle AY md.13'ten ileri gelmektedir.

Ayrıca VUK'un ölüm vakalarını ve intikalleri bildirme kenar başlıklı madde 150'de bankaların vergi idaresine devamlı surette bilgi vermelerine ilişkin bir düzenleme mevcuttur. Buna göre bankalar, mevduat, şirket hissesi, emanet para ve eşya veya sair suretle alacak sahiplerinden birinin ölümü halinde, ölenin soyadını, adını, alacağının nev'ini ve miktarını bildirirler. Bankalar anılan bu düzenleme çerçevesinde, her ay muttali oldukları ölüm vakaları ile intikalleri ertesi ayın 15 inci günü akşamına kadar vergi dairesine yazı ile bildirmeye mecburdurlar.

Yine Vergi Usul Kanunu'nun uluslararası anlaşmalar gereğince bilgi değişimi başlıklı 152/A maddesi düzenlemesine göre Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı veya vergi incelemesi yapmaya yetkili olanlar, usulüne uygun olarak yürürlüğe girmiş uluslararası anlaşmalarda yer alan bilgi değişimi hükümleri çerçevesinde, Maliye Bakanlığınca tespit edilecek usullere göre bu Kanunun 1 inci maddesinde belirlenen şümulle sınırlı olmaksızın bilgi toplayabilir. Bu konu ileride vergi bilgi değişimi konu başlığı altında detaylı olarak incelenecektir.

Bankaların Vergi Usul Kanunu çerçevesinde bilgi verme yükümlülüklerini yerine getirmemesi, VUK'un 353. maddesi gereği özel usulsüzlük cezası kesilmesi gerektiren bir hal olarak düzenlenmektedir. Özel usulsüzlük cezası kesilmesi üzerine, kendisine ceza kesilenlere VUK mük. md.355, f.3 gereği bilgi verme yükümlülüğünün yerine getirilmesi için yeniden ek bir süre verilir ve verilen bu ek sürede de yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde özel usulsüzlük cezaları bir kat artırılarak yeniden uygulanır⁸².

---

⁸² A.e., 253.

1.2. Uluslararası Anlaşmalardan Doğan Paylaşım Yükümlülüğü

1.2.1. Genel Olarak

Yukarıda ulusal düzenlemeler çerçevesinde, banka müşterilerine ait sır niteliğindeki bilgi ve belgelerin vergi idaresiyle paylaşımının hangi koşullarda banka açısından bir yükümlülük oluşturduğuna ilişkin ayrıntılı açıklamalar yapıldı. Bu bölümde de uluslararası anlaşmalardan doğan paylaşım yükümlülüğü üzerinde durulacaktır.

Belirmek gerekir ki, esasında Anayasa'nın 90. maddesine⁸³ göre usulüne uygun şekilde onaylanarak yürürlüğe giren uluslararası anlaşmalar, ulusal kanunlarla aynı seviyede iç hukuk kaynağı haline gelmektedir. Ancak uluslararası vergi hukuku konusunu oluşturması ve günümüzde öneminin daha da artmasına binaen bu konu için ayrı bir başlık açmanın uygun olacağı kanaatindeyiz.

Banka müşterilerine ait sır niteliğindeki bilgi ve belgelerin uluslararası anlaşmalardan doğan paylaşım yükümlülüğünü vergi bilgi değişim anlaşmaları başlığı altında incelemek yerinde olacaktır. Bu çerçevede öncelikle kavramların hukuki temelleri ve esasları üzerinde durulacak ve bankaların hangi koşullarda paylaşım yükümlülüğüne tabi olduğu açıklanacaktır.

---

⁸³ D. Milletler Arası Andlaşmaları Uygun Bulma-Madde 90:

Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak andlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır.

Ekonomik, ticarî veya teknik ilişkileri düzenleyen ve süresi bir yılı aşmayan andlaşmalar, Devlet Maliyesi bakımından bir yüklenme getirmemek, kişi hallerine ve Türklerin yabancı memleketlerdeki mülkiyet haklarına dokunmamak şartıyla, yayımlanma ile yürürlüğe konabilir. Bu takdirde bu andlaşmalar, yayımlarından başlayarak iki ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisine sunulur.

Milletlerarası bir andlaşmaya dayanan uygulama andlaşmaları ile kanunun verdiği yetkiye dayanılarak yapılan ekonomik, ticarî, teknik veya idarî andlaşmaların Türkiye Büyük Millet Meclisince uygun bulunması zorunluğu yoktur; ancak, bu fıkra göre yapılan ekonomik, ticarî veya özel kişilerin haklarını ilgilendiren andlaşmalar, yayımlanmadan yürürlüğe konulamaz. Türk kanunlarına değişiklik getiren her türlü andlaşmaların yapılmasında birinci fıkra hükmü uygulanır.

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. (Ek cümle: 7.5.2004-5170/7 md.)Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.

1.2.2. Vergi Konularında Bilgi Değişimi

1.2.2.1. Bilgi Değişimi Kavramı ve Bilgi Değişiminin Hukuki Kaynakları

Vergi idarelerinin, ulusal vergi yasalarını uygulama kabiliyeti ülke sınırları dışındaki mükelleflerine ait bilgilere doğru ve eksiksiz ulaşılabilmesi halinde mümkün olabilmektedir. Türkiye de dâhil birçok ülke, farklı yasal düzenlemeleriyle bu bilgilere ulaşabilme yetkisiyle donatılmıştır. Ancak ülke sınırı dışında olan mükellefler söz konusu olduğunda vergi idarelerinin bu yetkileri zayıflamaktadır. Çünkü bu bilgiler vergi idareleri için kolaylıkla ulaşılabilir nitelikte değildir. Bu durum, vergi idarelerinin diğer ülkelerin vergi idareleri ile işbirliğine halinde olmasını zorunlu kılmaktadır⁸⁴. Özellikle vergi kayıp ve kaçakıyla mücadelede devletlerin uluslararası anlamda işbirliği yapmaları için geliştirilen en önemli araçlardan biri vergi konularında şeffaflık sağlamak üzere vergi idareleri arasında bilgi değişiminin etkinleştirilmesidir.

Bilgi değişimi, ülkelerin, vatandaşlarının vergilendirilebilir gelir ve servetlerini doğru hesaplayabilmek ve eksiksiz tahsil edebilmek amacıyla ihtiyaç duydukları bilgileri, kendi aralarında yapmış oldukları işbirliği ile birbirleriyle paylaşmaları veya değişmeleridir⁸⁵. Bir başka deyişle; *“vergi kaçakçılığına ve vergiden kaçınmaya yönelik düzenlemelerin ortaya çıkarılmasını sağlayacak şekilde, kişi ve kurumlarla ilgili verginin doğru miktarlarda tahakkuk ve tahsili için gerekli olan bütün bilginin bir vergi idaresinden diğerine aktarılmasıdır”*⁸⁶.

Uluslararası alanda oluşturulan vergi anlaşmaları; iki veya daha fazla devletin vergisel konularda egemenlik yetkilerini belli kurallar çerçevesinde paylaşımlarına ve işbirliği hükümlerine ilişkin düzenlemeler içeren iki veya çok taraflı uluslararası anlaşmaları ifade etmektedir.

⁸⁴ Leyla Ateş, Vergisel Bilgilerin Otomatik Değişimi Standardı Ve Türkiye, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı**, C:2 Y: 2015, sf. 667.

⁸⁵ Billur Yaltı Soydan, **Uluslararası Vergi Anlaşmaları**, İstanbul, Beta Yayınları, 1995, sf. 321.

⁸⁶ Süleyman Hayri Balcı, “Vergi Alanında Uluslararası Bilgi Değişimi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S:347, Temmuz 2010, sf. 35.; Betül Gedikli, **Vergilendirmede Otomatik Bilgi Değişimi Üzerine Oecd ve Abd Çalışmaları**, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, İstanbul, 2018, sf. 3.

Bu kapsamda uluslararası alanda devletlerin imzaladıkları vergi anlaşmaları konularına ve içeriklerine göre; Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları, Vergi Konularında Bilgi Değişimi Anlaşmaları ile çok taraflı işbirliği ve/veya yardımlaşma anlaşmaları olarak kategorilendirilmektedir. Çok taraflı anlaşma için Vergi Konularında Karşılıklı İdari Yardımlaşma Anlaşması örnek olarak gösterilebilir. Bu anlaşma ile anlaşmaya taraf olan devletlerin başta bilgi değişimi olmak üzere, tebligat ve tahsilat gibi konularda karşılık yardımlaşma ve işbirliği konusunda hükümler düzenledikleri öngörülmektedir.

Türkiye bakımından henüz geçerli olmayan ancak global düzeyde karşımıza çıkan bir diğer hukuki dayanak ise, vergi konularında bölgesel işbirliği anlaşmalarıdır. Bu anlaşmalarda da vergi idareleri arasında otomatik bilgi değişimi düzenlemeleri bulunmaktadır⁸⁷.

1.2.2.1.1. Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları

Uluslararası çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları, çifte verilendirme konusu üzerinden devletlerin vergi alma yetkilerini paylaştıkları anlaşmalardır. Buna göre çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmalarında esas amaç, isminden de anlaşılacağı üzere çifte vergilendirmeyi, başka bir deyişle aynı mükelleften, aynı vergi konusu/vergiyi doğuran olay üzerinden ve aynı vergilendirme döneminde birden fazla defa vergi alınmasını önlemeyi amaçlamaktadır. Türkiye'nin taraf sıfatıyla imzalamış olduğu çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları, Türk Hukuku'nda bilgi değişimine dayanak oluşturacak başlıca hukuki belgelerdir. Bu anlaşmalar esasen OECD Model Anlaşması'nın 26. maddesinde⁸⁸ düzenlenen geleneksel bilgi değişimi yöntemlerini esas almaktadır. Bu sebeple çalışmamızda, bilgi değişimi kurumu, OECD Model Anlaşması'nın 26. maddesinde düzenlendiği şekliyle ele alınacaktır.

---

⁸⁷ Leyla Ateş, **Vergisel Bilgilerin Otomatik Değişimi Standardı ve Türkiye**, sf. 672. Yazar, İskandinav Vergisel Konularda Karşılıklı İdari Yardımlaşma Konvansiyonu ile Çifte Vergilendirmeden Kaçınma ve Vergisel Konularda Karşılıklı İdari Yardımlaşma Hakkında Güney Asya Bölgesel İşbirliği Kuruluşu Sınırlı Çok Taraflı Anlaşması'nı örnek göstermektedir.

⁸⁸ Bu maddenin geçmişi, 1963 yılında yayınlanan OECD Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması Modeline kadar dayanmaktadır; ancak geçen süre zarfında maddede bazı değişiklikler olmuştur.

Türkiye'nin imzacı taraf olduğu ve 2019 yılı itibariyle yürürlükte bulunan ve iç hukukun da birer parçası haline gelen 85 tane çifte vergilendirmeyi önleme anlaşması bulunmaktadır⁸⁹. Bu anlaşmaların bazıları için⁹⁰, “bilgi değişimi” ile ilgili maddeleri/hükümleri değiştiren protokoller imzalandığı görülmektedir. Bu durum, bilgi değişimi konusunun güncelliğine paralel olarak yaşanan hızlı gelişmelerin bir sonucu olarak değerlendirilebilecektir.

OECD Model Anlaşma metninde bilgi değişiminin iki amacının olduğundan bahsedilmektedir. Bu amaçlardan birincisi anlaşma hükümlerinin yürütülmesi ikincisi ise ulusal hukuk hükümlerinin yürütülmesi ve uygulanmasıdır⁹¹. OECD Model Anlaşma metninden lafzından anlaşılan bu amaçlar, bir yönüyle de bilgi değişimi kurumunun kapsamıyla ilgili tespitler içermektedir. Bilgi değişiminin amacı esasen bu iki başlık altında toplanabilir.

OECD Model Anlaşması'nın 26. maddesinin 1. fıkrasında vergi bilgi değişimi kurumunun tanımı yapılmış ve bilgi değişiminin amacı, tarafları, kapsamı ve konusu düzenlenmiştir. Buna göre;

“Akit Devletlerin yetkili makamları, Anlaşma hükümlerinin yürütülmesi ile veya Akit Devletler adına konulan her çeşit ve tanımdaki vergilerle ilgili iç mevzuat hükümlerinin yürütülmesi ve uygulanması ile ya da vergilemeleri Anlaşmaya aykırı olmadığı sürece, Akit Devletler, politik alt bölümleri ya da mahalli idareleri tarafından alınan her çeşit ve tanımdaki vergilerle öngörülebilir ilgisi olan bilgileri

---

⁸⁹ https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/uluslararası_mevzuat/VERGIANLASMALIST.htm (Erişim Tarihi: 02.11.2019)

⁹⁰ “Türkiye Cumhuriyeti ile Belçika Krallığı Arasında 2 Haziran 1987 Tarihinde Ankara’da İmzalanan Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmasını Değiştiren Protokol”; Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Malezya Hükümeti Arasında 27 Eylül 1994 Tarihinde Ankara’da İmzalanan Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşmasını Değiştiren Protokol”, 9 Temmuz 1999 Tarihinde Singapur’da İmzalanan Türkiye Cumhuriyeti ile Singapur Cumhuriyeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşmasını Değiştiren Protokol”; Türkiye Cumhuriyeti ile Lüksemburg Dükalığı Arasında Gelir ve Servet Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşmasını Değiştiren Protokol”

⁹¹ OECD, Gelir ve Servet Üzerinden Alınan Vergilere İlişkin Model Anlaşma Yorum Kitabı, 2014 (Türkçe basım: GİB, 2015), sf. 48.

değişime tabi tutacaklardır. Bilgi değişimi 1 inci ve 2 nci maddelerle sınırlı değildir”⁹².

Uluslararası alanda vergi idareleri arasındaki bilgi değişimi genel itibariyle bu maddede düzenlenmektedir. Bu anlayışla taraf devletler, uluslararası hukuk çerçevesince başka devletlerden vergisel nitelikli bilgilerin sağlanmasını ve değişimini talep edebilmektedirler⁹³.

OECD Model Anlaşması’nın 26. maddesinin 1. fıkrasında, uluslararası alanda vergi idareleri arasındaki vergi bilgi değişimi düzenlenmektedir. Bu kural, taraf devletlerin uluslararası hukuk çerçevesinde diğer devletlerden bilgi ve belge talep edebilmesine imkân vermektedir. Bu yönüyle 26. madde, salt vergisel nitelikli bilgi ve belgelerin değişimi ile ilgili olup, diğer adli ya da idari işbirliği metotları ilgili madde kapsamında değildir⁹⁴.

Çifte vergilendirmenin engellenebilmesi için özel bir hukuki düzenlemenin var olmadığı durumlarda yabancı kaynaklardan elde edilecek bilgilere ihtiyaç duyulmaktadır. Zira uluslararası hukuk, devletlerin onayı olmadıkça farklı bir ülkede vergi incelemelerine ve vergi mükellefleri hakkında bilgi toplanmasına müsaade etmeyecektir.

26. madde düzenlemesiyle, vergi bilgi değişimin mümkün olabildiğince kapsamlı şekilde gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır. Zira maddede bilgi değişiminin 1. ve 2. maddeler ile sınırlı olmadığı ifade edilmesi de bu amacın gerçekleştirilmesine hizmet etmektedir. 26. Maddede bilgi değişiminin kapsam ve

---

⁹² Orijinal metin: “*The competent authorities of the Contracting States shall exchange such information as is foreseeably relevant for carrying out the provisions of this Convention or to the administration or enforcement of the domestic laws concerning taxes of every kind and description imposed on behalf of the Contracting States, or of their political subdivisions or local authorities, insofar as the taxation thereunder is not contrary to the Convention. The exchange of information is not restricted by Articles 1 and 2*”.

Gelir İdaresi Başkanlığı resmi sitesinde yer alan çeviri: “*Akit Devletlerin yetkili makamları, bu Anlaşma hükümlerinin uygulanmasıyla ilgili veya Anlaşma ile uyumsuzluk göstermediği sürece, Akit Devletler, politik alt bölümleri veya mahalli idareleri adına alınan her tür ve tanımdaki vergilerle ilgili iç mevzuat hükümlerinin uygulanması veya idaresi ile ilgili olduğu öngörülen bilgileri değişime tabi tutacaklardır. Bilgi değişimi 1’inci ve 2’nci maddelerle sınırlı değildir.*”

⁹³ Cihat Öner, **Uluslararası Alanda Vergi İdareleri Arası Bilgi Değişimi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2010, sf. 17.

⁹⁴ **A.e.**

amacı da düzenlenmiştir. Buna göre anlaşma hükümlerinin yürütülmesi ile öngörülebilir ilgisi olan bilgiler, taraf devletler, politik alt bölümleri ya da mahalli idareleri tarafından alınan her çeşit ve tanımdaki vergilerle ilgili iç mevzuat hükümlerinin yürütülmesi veya uygulanması için gerekli olan bilgiler 26. madde kapsamında bilgi değişimine konu olabilecektir. Bilgi değişimi kapsamında elde edilen bu bilgilerle anlaşma hükümlerinin yürütülmesi ve vergiler ile ilgili iç mevzuat hükümlerinin yürütülmesi ve uygulanması amaçlanmaktadır⁹⁵.

Bilgi değişiminde hangi bilgi ve belgelerin değişime tabi olduğu sorusunun cevabı yukarıda da belirtildiği gibi madde içeriğinde düzenlenmiştir. Maddenin birinci paragrafına göre sadece anlaşma hükümlerinin yürütülmesi ile veya âkit devletler, politik alt bölümleri ya da mahalli idareleri tarafından alınan her çeşit ve tanımdaki vergilerle ilgili iç mevzuat hükümlerinin yürütülmesi veya uygulanması ile öngörülebilir ilgisi olan bilgiler değiştirilecektir. Bu bakımdan öngörülebilir ilgi, salt belirli bir vergi anlaşmasının uygulamasını göstermesinden daha ziyade bilgi değişimi kurumunun kapsamının belirlenmesini de sağlamaktadır. Bu bağlamda yetkili vergi idareleri arasındaki bilgi değişimi salt yükümlünün kendine özgü bilgileri ile kısıtlı değildir⁹⁶.

Maddenin ikinci paragrafı ise bilgi değişimine konu bilgilerin gizliliğinin sağlanmasıyla ilgilidir. Değişime konu olan bilgilerin gizliliği, akit devletlerin ulusal hukuk normları bağlamında korunduğu şekliyle korunacaktır. Akit devletlerin bilgi gizliliği konusunda farklı düzenlemelere sahip olması, gizlilik konusunda ortak standartlar belirlenmemesi durumunda, değişime konu bilgilerin gizliliği konusunda sorun oluşturabilecektir⁹⁷.

---

⁹⁵ A.e.

⁹⁶ N. Semih Öz, “Sınır Ötesi Vergilendirmede Bilgi Değişiminin Artan Önemi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S: 255, Aralık 2009, sf. 34.

⁹⁷ Övül Çölgezen, “Şeffaflık ve Bilgi Değişimi”, **Vergi Dünyası**, S: 344, Nisan 2010, sf. 103.; Aytül Bişgin, **Uluslararası Alanda Vergi İdareleri Arasında Bilgi Değişimi: Türkiye’nin Taraf Olduğu Anlaşmalar Açısından Konunun Değerlendirilmesi**, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, 2012, sf. 12.

Vergi anlaşmalarında bilgi değişimini düzenleyen hükümler benzer amaçlara hizmet etmekte ve benzer yöntemler içermektedir. Bu amacın en geniş kapsamda vergi anlaşmasının hükümlerinin yürütülmesi olduğunu ifade edebiliriz.

Bilgi değişimine konu edilebilen bilgilerin, her hal ve durumda vergi ile ilgili olmaları gerekmektedir. Burada tartışılması gereken husus, bu bilgilerin hangi vergiler ile ilgili olacağıdır. Şüphesiz bu durum bir anlaşmadan diğer anlaşmaya değişiklik gösterebilmektedir.

OECD tarafından anlaşmada yer alan bilgi değişimi yöntemi için “dar kapsamlı bilgi değişimi” ifadesini kullanılmaktadır. Ortaya çıkan farklı ihtiyaçlar ve devletlerin bilgiye olan sürekli ihtiyaçları bilgi değişiminin kapsamının genişlemesi sonucunu doğurmuş ve vergi anlaşmasının yürütülmesi amacına iç hukuk hükümlerinin yürütülmesi de eklenmiştir. Bilgi değişiminin bu modeli OECD tarafından “geniş kapsamlı bilgi değişimi” olarak tanımlanmıştır. Dar kapsamlı bilgi değişiminin ötesine geçildiği durumlarda artık amaç çifte vergilendirmeyi önleme değil, tarafların ulusal menfaatlerini korumak olacaktır⁹⁸.

Dar kapsamlı ya da geniş kapsamlı vergi bilgi değişimi metodunun benimsenmesinde devletlerin farklı yaklaşımlar benimsediği gözlenmektedir. Örneğin Almanya, gelişmiş ülkeler ve Kıta Avrupası hukuk sistemini uygulayan devletler ile imzalamış olduğu vergi anlaşmalarında geniş kapsamlı değişim yöntemini uygularken, gelişmekte olan ülkeler ve İsviçre ile imzalamış olduğu vergi anlaşmalarında dar kapsamlı bilgi değişimini uygulamaktadır.

Akit devletler açısından bilgi değişiminin zorunluluk arz ettiği hususu OECD Model Anlaşma’nın 26. maddesinde düzenlenmiştir. OECD Model Anlaşma’nın 26. maddesinde düzenlenen bilgi değişimine ilişkin bir zorunluluktan bahsedebilmek için öncelikle vergilendirmeye ilişkin iç hukuk düzenlemelerinin Konvansiyon hükümlerine uygun olması gerekmektedir. Şüphesiz düzenlenen bu zorunluluk, akit devletlerin vergi idareleri nezdindeki bilgiler ile sınırlı olmayacaktır. Akit devlet tarafından talep edilen bilgi ve belgeler kendisinden talepte bulunulan akit devletin

---

⁹⁸ Öner, *Uluslararası Alanda Vergi İdareleri Arası Bilgi Değişimi*, sf. 17.

vergi idaresinde mevcut değilse, kendisinden talepte bulunulan akit devlet, talep edilen bilgi ve belgeleri vergi mükellefinden ya da iç hukukta düzenlenen bilgi ve belge edinme yöntemlerini kullanarak üçüncü kişilerden elde etmekle yükümlüdür. Kendisinden talepte bulunulan devletin anılan bilgilere ulaşmakta herhangi bir çıkarı olmasa dahi talep edilen bilgi talepte bulunan akit devletin kullanımına sunulmalıdır.

OECD Model Anlaşması'nın 26. maddesinde bilgi değişiminin 1. ve 2. maddeler ile sınırlı olmadığı ifade edilmiştir. Dolayısıyla bilgi değişimi uygulaması tam mükellef, dar mükellef ayrımı yapmadığı gibi; anlaşma kapsamında yer alan vergi ya da anlaşma kapsamında yer almayan vergi ayrımı da yapmamaktadır⁹⁹.

Buna rağmen bilgi değişimi mekanizmasını 26. madde kapsamında tutabilmek için farklı sınırlamalara ihtiyaç duyulmuştur. Bu yönde ilk sınırlama OECD şerhinde düzenlenmiştir. Buna göre bilgi, ancak iç hukuk mevzuatı uyarınca yapılacak vergilendirmenin anlaşmaya aykırı olmaması şartıyla ile değiştirilebilecektir. Dolayısıyla taraf devletler tarafından yapılan vergilendirme, ayrıca anlaşma hükümlerine de uygun olmalıdır. Buna rağmen vergiler yönünden bir ayırım yapılmamıştır. Buna göre 2. madde ile sınırlandırılmayan hallerde toplanan her tür ve tanımdaki vergi hakkındaki bilgi, anlaşma hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ile değişime tabi tutulabiliyorken 2. maddeye ilişkin bir sınırlandırma söz konusu olsa dahi yine bu sayılanlar ancak anlaşma kapsamında düzenlenen vergiler ile ilgili olmak koşuluyla değiştirilebilecektir. Ancak bu yöntem kullanılarak yapılan vergilendirmenin yine anlaşmaya aykırı olmaması gerekecektir.

OECD Model Anlaşma, taraf devletlerin her yılın sonunda anlaşma kapsamında olduğu belirtilen vergiler ile ilgili bir değişiklik yapıp yapmadıkları hususundaki bilgilendirmelerini öngörmektedir¹⁰⁰. Madde metni bu hususu bir zorunluluk şeklinde ifade etmiş olsa da bu düzenlemenin tavsiye niteliğinde olduğu ifade edilmektedir. Ancak kapsam ile ilgili olmak üzere bu bilgilendirmenin 26. maddede düzenlenen bilgi değişimi ile hiçbir ilgisinin olmadığı ifade söylenebilecektir.

---

⁹⁹ A.e.

¹⁰⁰ A.e.

Yine vergilerin hukuki gerekliliklerini yahut ön koşullarını düzenleyen sair mevzuat ya da uygulamalar da OECD Model Anlaşması'nın 26. maddesi kapsamına girmektedir.

Anlaşma hükümlerinin yürürlüğe girdiği tarihten önce var olan bilgilerin değişim kapsamına girip girmediği ile ilgili ne şerhte ne de konvansiyonun ilgili maddelerinde herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Bu bakımdan anlaşma hükümlerinin, sonradan yürürlüğe konulacak veya belli bir süre sonra uygulanacak vergilere hangi tarihten sonra etki edeceğinin tespiti oldukça önemlidir¹⁰¹.

26. maddenin son fıkrası, banka bilgilerine ilişkin özel bir düzenleme getirmektedir. Buna göre, *“3'üncü fıkra hükümleri hiçbir surette bir Akit Devlete, bilginin yalnızca bir banka, diğer finansal kurum, temsilci veya bir acente ya da yediemin gibi hareket eden bir kişide bulunması veya bir kişinin sermaye payları ile ilgili olması nedeniyle bu bilgiyi sağlamayı reddetme hakkı verecek şekilde yorumlanmayacaktır.”* Bu fıkra hükmü, 3'üncü fıkrada¹⁰² belirtilen bazı sınırlamaların mülkiyet bilgisi yanı sıra bankalar, diğer finansal kurumlar, vekiller, temsilciler ve yedieminler tarafından tutulan bilginin değişimini önlemek için kullanılmasını engellemeyi amaçlamaktadır. 26. maddenin son fıkrası maddeye eklenmeden önce¹⁰³ de banka bilgileri madde kapsamında bilgi değişimine konu edilmekteydi. Ancak eklenen bu paragraftan da açık ve net bir şekilde anlaşılacağı üzere, bilgi değişimine konu olan bilginin “bankacılık sırları” kapsamında olması, o bilginin değişiminin reddi için tek başına yeterli olmayacaktır. Bu paragraf devletlerin halihazırdaki uygulamasıyla ortaya çıkan bir durumun açık olarak metne aktarılmasıdır¹⁰⁴.

---

¹⁰¹ A.e., sf. 19.

¹⁰² Fıkra 3: *“1'inci ve 2'nci fıkra hükümleri hiçbir surette bir Akit Devleti:*

a) kendisinin veya diğer Akit Devletin mevzuatına ve idari uygulamalarına aykırı idari önlemler alma;
b) kendisinin veya diğer Akit Devletin mevzuatı veya normal idari işlemleri çerçevesinde elde edilemeyen bilgileri sunma;
c) herhangi bir ticari, sınai, mesleki sırrı veya ticari işlemi aleni hale getiren bilgileri veya aleniyeti kamu düzenine aykırı düşen bilgileri verme yükümlülüğü altına sokacak şekilde yorumlanamaz.”

¹⁰³ Bu fıkra ve hemen öncesindeki 4.fıkra 2005 yılında maddeye eklenmiştir.

¹⁰⁴ Hakan Gürsoy, “OECD Model Vergi Anlaşmasının 26 ıncı Maddesi ile Vergi Konularındaki İdari Yardım Sözleşmesinin Bilgi Değişimi Maddelerinin Karşılaştırılması”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S: 377, Ocak 2013, sf. 51.

OECD Model Anlaşmasında görüldüğü üzere, banka bilgilerine ilişkin olarak, banka sırrı ve gizliliğinden kaynaklı herhangi sınırlama veya istisna durumunun öngörülmediği görülmektedir. Mevcut istisnalar ve sınırlamalar taraf devletlerin iç hukuk düzenlemelerinden kaynaklanmaktadır. Banka bilgilerine erişim ile ilgili olarak, OECD Model Vergi Anlaşmasının 26'ncı maddesi banka gizliliği esasının bilgi sağlamayı reddedecek bir neden olmadığını açıkça düzenlemektedir. Bilgi talep edilen bilginin taraf devlet açısından banka gizliliği ya da banka sırrı gerekçesi gösterilerek bilgi vermeyi reddetmesi mümkün değildir¹⁰⁵.

Bu fıkraya göre, bilginin bir banka veya diğer finansal kurum tarafından tutulması tek başına bir Akit Devletin bilgi talep eden diğer Akit Devlete bilgi temin etmeyi reddetmesi için bir gerekçe oluşturmayacağını belirtmektedir. Finansal kurumlar ve özellikle bankaların sahip olduğu bilgilere erişim, vergi idareleri tarafından doğrudan gerçekleştirilebileceği gibi adli veya idari bir prosedür aracılığıyla dolaylı olarak da olabilir. Dolaylı erişim söz konusu olduğunda, banka bilgilerine erişimin aşırı külfetli ve zaman tüketici olmaması önem arz etmektedir.

OECD Model Anlaşma Yorum Kitabında verilen örneğe göre,¹⁰⁶ sözleşme tarafı olan A Devletinde vergiye tabi olan bir kişi, bir değer taraf devlet olan B Devletinde kurulu bir bankada, banka hesabına sahiptir. A Devleti kişinin gelir vergisi beyannamesini incelerken vergilendirilmemiş bir geliri bulunup bulunmadığını tespit etmek amacıyla B Devletine, ilgili banka tarafından kayıt altında bulundurulmuş bütün banka hesap gelirleri ve varlık bilgisine ilişkin bir bilgi talebinde bulunur. B Devleti talep edilen bu banka bilgisini A Devletine sağlamakla yükümlüdür. Bilginin banka sırrı oluşturmaması bu durumu engellemektedir.

1.2.2.1.2. Vergi Konularında Bilgi Değişimi Anlaşmaları

Çifte vergilendirme anlaşmalarının haricinde, iki veya daha fazla taraflı vergi anlaşmaları, uluslararası bilgi değişimine yeni hukuki temeller sağlamaktadır. OECD

¹⁰⁵ Bişgin, a.g.e., sf. 82., Çölgezen, a.g.m., sf. 104.

¹⁰⁶ OECD ve Gelir İdaresi Başkanlığı, **Gelir ve Servet Üzerinden Alınan Vergilere İlişkin Model Anlaşma (Model Tax Convention on Income and on Capital: Condensed Version 2014)**, 15 Temmuz 2014, sf. 379.

tarafından hazırlanan Vergisel Bilgi Değişimi Anlaşmaları, vergi idarelerinin kendi mükellefleri hakkında bilgiye ulaşmasını amaçlamaktadır¹⁰⁷.

Türkiye, vergi konularında mümkün olan en geniş ve kapsamlı şekilde uluslararası bilgi toplama kapasitesini artırabilmek amacıyla, çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmalarına ek olarak vergisel konularda bilgi değişimi anlaşmaları için müzakerelere başlamış ve özellikle Türkiye’de yerleşik kişilerin yatırım yaptığı yerler olan bazı ada devletleri ile bilgi değişim anlaşması imzalamaya başlamıştır. 2019 yılı itibariyle, Türkiye’nin Bermuda, Cebelitarık, Guernsey, Jersey ve Man Adası ile imzaladığı ve yürürlükte olan beş adet anlaşma bulunmaktadır¹⁰⁸.

Vergi konularında bilgi değişimi anlaşması, çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmalarındaki hükümlerin vergi cenneti ülkelerle olan ilişkilerde bilgi değişimini sağlamada yetersiz kalması nedeniyle tercih edilmektedir. Türkiye’nin imzalamış olduğu vergi konularında işbirliği anlaşmalarına bakıldığında da bu ülkelerin vergi cenneti olarka nitelendirilebilecek ülkeler olduğu görülmektedir. Yurt dışına aktarılan ve kayıt dışı ekonominin önlenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu anlaşmalara göre, Türkiye gerektiğinde vergi inceleme elemanları aracılığıyla, yerleşik mükelleflerinin bu ülkelerde bulunan gizli banka hesaplarını araştırabilme imkanına sahiptir. Bu nedenle ki, Gelir İdaresi Başkanlığı ve Mali Suçları Araştırma Kuruluna ek olarak Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu da bu anılan diğer iki kurumla ortak çalışmalar yürütmektedir¹⁰⁹.

1.2.2.1.3. Vergisel Konularda Karşılıklı İdari Yardımlaşma Sözleşmesi

Bilgi değişiminin diğer bir hukuki temeli de Vergisel Konularda Karşılıklı İdari Yardımlaşma Sözleşmesi’dir. Söz konusu sözleşme, idari işbirliğinin tüm türlerini içermekte olup ayrıca otomatik bilgi değişimine de cevaz vermektedir.

¹⁰⁷ Ateş, *Vergisel Bilgilerin Otomatik Değişimi Standardı ve Türkiye*, sf. 671.

¹⁰⁸ https://www.gib.gov.tr/uluslararasi_mevzuat, (çevrimiçi), Erişim tarihi: 02.11.2019.

¹⁰⁹ Bişgin, *a.g.e.*, sf. 91.

Ancak bunun için akit devlet idareleri arasında ayrıca bir anlaşma akdedilmesi gerekmektedir.¹¹⁰

OECD ve Avrupa Konseyi'nin ortak çabalarıyla geliştirilen¹¹¹, vergi konularında karşılıklı yardım anlaşması, çok sayıda ülke tarafından imzalanarak¹¹² global bir boyuta taşınmış bulunmaktadır.

Türkiye, 3 Kasım 2011 tarihinde “Vergi Konularında Karşılıklı İdari Yardımlaşma Sözleşmesi”ni imzalamış, söz konusu sözleşmenin onaylanmasının uygun bulunması 03.05.2017 tarihli ve 7018 sayılı Kanunla gerçekleştirmiş ve 2018/11790 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 1 Temmuz 2018 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş ve iç hukukun da bir parçası haline gelmiştir. Böylece, Anlaşma'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte yukarıda ifade edilen ve bilgi değişimine dayanak oluşturan anlaşmalara ek olarak başka bir hukuki dayanak daha gündeme gelmiş olmaktadır. Bu dayanak sayesinde vergi konularında Türkiye ile arasında ÇVÖA veya bilgi değişim anlaşması olmayan ülkeler ile bu anlaşma çerçevesinde karşılıklı bilgi değişim imkânı sağlanmaktadır¹¹³. Dolayısıyla vergisel konularda karşılıklı idari yardımlaşma sözleşmesine taraf olan ve onay prosedürlerini tamamlayan tüm ülkelerle Türkiye arasında vergi konularında bilgi değişimi yapılabilecektir.

Bu anlaşma modelinde, uluslararası yardımlaşma ve işbirliğine dayanan iki konu özellikle ön plânda kendini göstermektedir. Bunlardan ilki, vergi ödevlilerinin belirlenmesinin kolaylaştırması ve ikincisi vergi ödevlilerinin haklarının korunmasıdır¹¹⁴.

---

¹¹⁰ A.e., sf. 672.

¹¹¹ Ateş, **Vergisel Bilgilerin Otomatik Değişimi Standardı ve Türkiye**, sf. 671.

¹¹² Ekim 2019 itibarıyla sözleşmeyi imzalayan ülke sayısı 130'dur, bkz. https://www.oecd.org/tax/exchange-of-tax-information/Status_of_convention.pdf, (çevrimiçi), Erişim tarihi: 16.11.2019.

¹¹³ Nitekim, bu ülke sayısı 2019 yılının ilk çeyreği için 46 ülkeyi kapsamaktadır. 46 ülke ile herhangi bir ikili anlaşmamız bulunmamasına rağmen, vergisel konularda karşılıklı idari yardımlaşma sözleşmesi sayesinde bilgi değişimi mümkün olacaktır. Bkz. Levent BAŞAK, Vergi Konularında Karşılıklı İdari Yardımlaşma Sözleşmesinin Analizi Ve Dikkat Edilmesi Gereken Bazı Hususlar, **Vergi Sorunları Dergisi**, S: 370, Temmuz 2019, sf. 38.

¹¹⁴ A.e., sf. 40.

Sözleşme kapsamında, madde 5’te talep üzerine bilgi değişimi, madde 6’da otomatik bilgi değişimi ve madde 7’de kendiliğinden bilgi değişimi türleri düzenlenmektedir.

Sözleşmenin 21’inci maddesinin (4) numaralı fıkrasında yer alan düzenlemeye göre, bu Sözleşme uyarınca bilginin talep edildiği Devlet, Sözleşmenin 21’inci maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkralarında düzenlenen durumlar da dahil olmak üzere, bir bilginin banka veya bir finansal kurumda bulunmasını gerekçe göstererek talep edilen bilgileri vermeyi reddedemeyecektir. Başka bir deyişle bu durum, bilgi vermekten imtina etme hali olarak değerlendirilmemektedir. Bu fıkra bankaları da özel olarak ilgilendirmektedir. Çünkü bu durumlardan biri, bilginin bir bankada bulunmasıdır. Bu kural, Sözleşme kapsamına giren bir idarî yardım talebinin bilgilerin bankada bulunması ve bu bilgilerin müşteri bilgisi, ticarî sır veya banka sırrı gibi nedenlerle paylaşmaktan imtina etme durumunu bertaraf etmeyi ve bu suretle bu kurum ve kişilerdeki bilgilerin idarî yardım kapsamında bilgi talep eden Devlete verilmesinin engellenmesini amaçlamaktadır¹¹⁵. Bu fıkra, ÇVÖA madde 26’nın son fıkrası ile paraleldir.

Bu aşamada bir tür idari yardımlaşma sözleşmesi olan FATCA’ya da özel olarak değinmek isteriz.

FATCA, Yabancı Hesapların Vergi Uyumlu Yasası (The Foreign Account Tax Compliance Act - FATCA), Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD), 18 Mart 2010 tarihinde kabul edilen bir yasanın ismidir.

ABD, bu yasal düzenlemeye dayanarak, diğer devletlerle otomatik bilgi değişimi yapılmasına yönelik farklı anlaşma modelleri geliştirilmiştir. Bu anlaşma modelleri ülkelerin sistemleri ve hukuki yapıları göz önünde bulundurularak belirlenmiştir. Bu modeller; anlaşmaya taraf ülkelerin otomatik bilgi değişimini öngören “Hükümetlerarası Anlaşma” (Model I) ile ; *-finans kuruluşlarının-* otomatik bilgi değişimine yönelik olarak Amerikan Gelir İdaresi (IRS) ile anlaşma

---

¹¹⁵ A.e., sf. 53.

yapmalarını, yetkili makamlarının ise ABD ile talep üzerine bilgi değişimini öngören “İşbirliği Anlaşması”dır (Model II)¹¹⁶.

Bu kapsamda ABD ile Türkiye arasında “Genişletilmiş Bilgi Değişimi Yoluyla Uluslararası Vergi Uyumunun Artırılması Anlaşması”, 29.07.2015 tarihinde imzalanmıştır.

6677 sayılı “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti Arasında Genişletilmiş Bilgi Değişimi Yoluyla Uluslararası Vergi Uyumunun Artırılması Anlaşması ve Eki Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun”’un Resmi Gazete’de¹¹⁷ yayımlanmasıyla birlikte de, sözleşme iç hukukun bir parçası olarak yürürlüğe girmiştir.

Model I’in esas alındığı Türkiye-ABD arasındaki bu anlaşmada, iki ülke arasındaki çifte vergilendirme anlaşmasında düzenlenen bilgi değişimi hükmü dayanak alınarak –bu anlaşmada OECD Standardından farklı olarak, kendine özgü raporlama yükümlülükleri ve usul hükümleri olduğu göz ardı edilmemelidir– karşılıklı otomatik bilgi değişimi konusunda iki ülkenin vergi idaresi yetkili kılınmaktadır¹¹⁸.

FATCA anlaşması bankalar için özel öneme sahip bir anlaşmadır. Çünkü FATCA kapsamında değişime konu edilecek bilgiler finansal hesap bilgileridir, finansal kuruluşların başında gelen bankalara ise, bu anlaşma gereği ABD’li kişilere ilişkin hesap bilgileri ile ilgili bildirim yükümlülüğü getirilmektedir. Başka bir deyişle, ABD’de mukim olmayan finansal kuruluşların ve başta bankaların, FATCA yasası ve bu yasa çerçevesinde gerçekleştirilen anlaşmalar sonrası, Amerikan hesapları ile ilgili belli bilgileri, Amerikan idaresine otomatik olarak raporlaması

¹¹⁶ FATCA ile İlgili Sıkça Sorulan Sorular, Soru 2. https://www.gib.gov.tr/uluslararasi_mevzuat/fatca-sorular, (çevrimiçi), Erişim tarihi: 02.11.2019.

¹¹⁷ 16.03.2016 tarihli ve 29655 sayılı Resmi Gazete. Anlaşma metni ise, 05.10.2016 tarihli ve 29848 Sayılı Resmi Gazete’de ayrıca bir Bakanlar Kurulu Kararı (19.09.2016 tarihli ve 2016/9229 sayılı BKK) yayımlanarak anlaşma ve eki mutabakat zaptı Türkçe ve İngilizce olarak Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

¹¹⁸ Ateş, **Vergisel Bilgilerin Otomatik Değişimi Standardı ve Türkiye**, sf. 676-677.

gerekecektir¹¹⁹. Ancak Model I'in de bir gereği olarak, Türkiye'deki bankalar ve diğer finansal kuruluşlar, gerekli olan bu raporlamaları Türkiye Hazine ve Maliye Bakanlığı'na yapacak ve ilgili bakanlık, elde ettiği bu bilgileri konsolide olarak IRS'le paylaşacaktır. Böylece, Türk bankaları doğrudan IRS'e bildirimde bulunmakayacaktır. Bu durum bankaların doğrudan IRS'e raporlama yapmaları halinde Bankacılık Kanunu (BK) madde 73'te düzenlenen sır saklama yükümlülüğü düzenlemesine aykırılık oluşturması riskini de ortadan kaldırmaktadır¹²⁰. Bu açıklamaların da gösterdiği gibi, FATCA Türkiye'de kurulu bankaların bilgi paylaşım yükümlülüğünü oldukça yakından ilgilendirmektedir¹²¹.

FATCA kapsamında istenen bilgiler şunlardır: -mükellefin kimliğine ilişkin bilgiler (ör.Ad-Soyad, Adres, ABD Vergi Kimlik Numarası (US Tax Identification Number - US TIN-)); - finansal bilgiler: müşteri Numarası, finansal varlıkların bakiyelerinin toplam değeri(cari bildirim dönemindeki bakiye değeri, hesap yıl içerisinde sonlandırılmış ise hesabın kapatılmasından hemen öncesine ait hesap bakiyesi). Burada bakiye değer olarak bireysel müşteriler için 50.000 ABD Doları kadar bir limit getirilmiştir. Bu limitin altında kalan finansal varlıkların bildirilmesi zorunlu değildir¹²².

FATCA, hızla yayılan küreselleşmesi ile birlikte mükelleflerin vergiden kaçınma imkanları arttırmasına bir karşı cevap olarak, vergi idarelerinin de küresel olanakları kullanmak suretiyle vergi idareleri ve finansal kurumlar arasındaki koordinasyonun geliştiğini ve özellikle finansal alanda daha etkin önlemlerin alınmaya başlandığını göstermektedir¹²³. FATCA'ya uyumsuz şekilde davranan finansal kuruluşlar bakımından en önemli hukuki sonuç (yaptırım ise), FATCA

¹¹⁹ Leyla Ateş, "FATCA Türkiye için Ne İfade Ediyor", **Vergi Sorunları Dergisi**, S: 301, 2013, sf. 66-67.

¹²⁰ Söz konusu düzenleme müşteri bilgilerinin sadece yetkili mercilere açıklanabilmesine izin vermektedir. BK madde 73 açısından Maliye Bakanlığı yetkili bir merci olduğundan ve Maliye Bakanlığı ile IRS arasındaki bilgi paylaşımı hükümetler arası anlaşmaya istinaden yapılacağı için bankaların FATCA raporlaması ile sır saklama yükümlülüğünü ihlal etmeyeceği söylenebilir.

¹²¹ Mustafa Tevfik Kartal, "Türk Bankacılık Sektörü Açısından Yabancı Hesaplar Vergi Uyum Yasası (FATCA) Üzerine Bir Değerlendirme", **Social Sciences Research Journal**, Vol: 6, Issue: 3, September 2017, sf. 31.

¹²² Ahmet Çeç, "Bilgi Değişimi Uygulamalarında Yaşanan Son Gelişmeler Ve Türkiye'deki Uyum Süreci", **Vergi Dünyası**, Y: 38, S: 448, Aralık 2018, sf. 178.

¹²³ A.e., sf. 172-173.

madde 5/2-b kapsamında bu finansal kurumun “katılımcı olmayan finansal kurum” olarak nitelendirilmesi ve bu suretle bu kurumların ABD bankaları ile ilişkilerinin kısıtlanması veya tamamen durdurulması şeklinde kendini göstermektedir¹²⁴.

FATCA’nın diğer bilgi değişim anlaşmalarından farkı, yalnızca ABD mukimlerinin finansal bilgilerine yöneliktir, bu nedenle de işleyişinde farklılıklar beklenmektedir. Sözleşme iç hukuka aktarılmasına rağmen, alt yapı çalışmalarının tamamlanmaması nedeniyle henüz bilgi değişiminin başlamamasının başlıca nedeni de kanaatimizce budur. Çünkü bankalara getirilen raporlama yükümlülüğü, bankaların bilgi ve belge toplaması ve depolaması süreçlerini doğrudan etkileyecektir. Bu süreçlerin yönetiminin tam ve doğru bir şekilde gerçekleştirilmesi için bankaların fazladan bir çaba sarf etmeleri gerektiği açıktır. Bu çaba zaman, para ve iş gücü anlamında birer maliyet kalemi olarak karşımıza çıkmaktadır¹²⁵.

Uyum kapsamında önemli olan bir diğer konu ise uyum çalışmalarını yönlendirecek, takip edecek ve gözetecek deneyimli ve üst düzey bir yöneticinin bizzat bu iş için atanmasıdır¹²⁶.

Bankalar, özellikle karapara aklamanın önlenmesi ve vergi kayıp ve kaçığıyla mücadele kapsamında “müşterini tanı ilkesi” uyarınca FATCA kriterleri ve raporlama gereklilikleri doğrultusunda kendi faaliyetlerini gözden geçirmeli, müşterilerine ilişkin bilgilerin kaynağı, doğruluğu ve işlenmesini içeren müşteri veri idaresi sürecini iyi bir şekilde yönetmelidir¹²⁷.

Bankaların ve genel olarak finansal kurumların oluşturdukları bu raporları Hazine ve Maliye Bakanlığı’na bildirecek olması nedeniyle, Türk vergi idarelerinin de yetki ve görev alanlarıyla bağlantılı olarak banka müşterilerine ilişkin bilgilere erişme konusunda yetkileri de sağlamlaştırılmış olmaktadır¹²⁸.

---

¹²⁴ Kartal, **a.g.e.**, sf. 34.

¹²⁵ **A.e.**, sf. 36.

¹²⁶ **A.e.**, sf. 35.

¹²⁷ **A.e.**, sf. 36.

¹²⁸ **A.e.**, sf. 37.

1.2.2.2. Bilgi Değişiminin Türleri

Bilgi değişimi türleri, talep üzerine bilgi değişimi, otomatik bilgi değişimi ve kendiliğinden bilgi değişimi olmak üzere üç kategoride incelenmektedir. Talep üzerine bilgi değişimi, kaynak ülkeden belirli ve somut bir istek üzerine yerleşim yeri ülkesine talep edilen bu bilginin aktarılmaktadır¹²⁹. Çifte vergilendirme anlaşmaları çerçevesinde en çok tercih edilen bilgi değişimi metodu talep üzerine bilgi değişimi olmakla birlikte otomatik bilgi değişimi de vergisel amaçlarla yapılan uluslararası yardımlaşmalara konu olmuştur¹³⁰. Talep üzerine bilgi değişimi için öngörülen detaylı ve belirli bilgi sınırlamaları bilgi değişiminin uygulanabilirliğini olumsuz anlamda etkilemekte ve bu yöntemin sorgulanmaya başlamasına sebebiyet vermiştir.

Otomatik bilgi değişimi ise, bilgiyi otomatik olarak değiştirmenin bir yoludur ve uluslararası sözleşmelere ve diğer anlaşmalara dayalı olarak bilgilerin periyodik ve sistematik bir şekilde değişimi olarak tanımlanmaktadır¹³¹. Özellikle finansal hesap bilgilerinin bu yöntemle değişimi öngörülmektedir.

OECD'nin çalışmaları neticesinde vergisel konularda finansal bilgilerin otomatik değişimi için oluşturulan standart Türkiye dâhil birçok ülke tarafından kabul edilmiştir¹³². Model Yetkili Makam Anlaşması ve Ortak Raporlama ve Usul Standardı oluşturulan bu standardın iki temel unsurudur¹³³.

İki ya da daha çok ülke arasında imzalanabilen Model Yetkili Makam Anlaşması vergi idareleri arasında gerçekleştirilecek otomatik bilgi değişiminin usulünü belirlemektedir. Model Yetkili Makam Anlaşması, Ortak Raporlama ve Usul Standardı ile bilgi değişiminin hukuki temeli olan iki veya çok taraflı vergi anlaşmaları arasında bağ kurarak, akit devletlerin vergi idareleri arasında otomatik şekilde değişimini olanaklı hale getirmektedir. Ülkemizde bilgi değişiminin hukuki

---

¹²⁹ Tahir Erdem, “Türk Vergi İdaresi Perspektifinden Otomatik Bilgi Değişimi”, **Otomatik Bilgi Değişimi ve Türk- Alman İş Birliği Olanakları**, Editörler: Leyla Ateş/Joachim Englisch, Onikilevha, İstanbul 2018, sf. 223.

¹³⁰ Öner, **Uluslararası Alanda Vergi İdareleri Arası Bilgi Değişimi**, sf. 71.

¹³¹ Ateş, “**Vergisel Bilgilerin Otomatik Değişimi Standardı Ve Türkiye**”, sf. 667-668.

¹³² A.e., sf. 674.

¹³³ A.e., sf. 675.

temeli halen yürürlükte olan çifte vergilendirme anlaşmalarıdır. Kural olarak çifte vergilendirme anlaşması imzaladığımız ülkeler haricindeki vergi cenneti ülkelerle otomatik bilgi değişimi söz konusu olabilmesi ancak taraf olunan Vergisel Konularda Karşılıklı İdari Yardımlaşma Sözleşmesi ile olanaklı hale gelebilecektir.

Standardın diğer unsuru olan Ortak Raporlama ve Usul Standardı, finansal kuruluşların finansal bilgileri vergisel bir takım amaçlarla kendi vergi idarelerine raporlarken tabi olacağı usul ve esasları düzenlemektedir¹³⁴.

Ortak Raporlama ve Usul Standardı Türkiye’de, Gelir İdaresi Başkanlığı’nın 30 Haziran 2017 tarihinde finansal kuruluşlara ilettiği yazı ve “Mukimlik ve Durum Tespitine İlişkin Kılavuz” ile birlikte hayatımıza girmiştir. Bilgi değişimi kavramı ve bilgi değişiminin hukuki temelleri başlığı altında sözünü ettiğimiz Ortak Raporlama ve Usul Standardı düzenlemesi kapsamında Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından 30 Haziran 2017 tarihinde “Mukimlik ve Durum Tespitine İlişkin Kılavuz” adı altında bir kılavuz paylaşılarak banka ve sair finans kuruluşlarının yeni veya mevcut kabullerinde uyması gereken ek prosedürler oluşturulmuş ve Gelir İdaresi Başkanlığı’na yapılacak raporlamanın çerçevesi çizilmiştir. Kılavuza göre finansal kuruluşların müşterilerini “mevcut hesaplar” ve “yeni hesaplar” olarak iki başlık altında değerlendirmeleri gerekmektedir.

Gerek OECD rehberinde, gerekse de yerel düzenlemelerde Ortak Raporlama ve Usul Standardı beyan formları, yabancı ya da yerli müşteri ayrımı olmaksızın hesap açılışı sırasında beyan formu olarak alınması zorunlu hale getirilmiştir.

Bu çerçevede OECD rehberi ve Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından yayınlanan kılavuz çerçevesinde bildirim zorunlu kılınan bilgiler, ilgili kuruluşlar tarafından yıllık olarak Gelir İdare Başkanlığı’na bildirilecektir. Bu husus otomatik bilgi değişimi çerçevesinde bankalar ve sair finansal kuruluşlar açısından bir yükümlülüktür.

---

¹³⁴ A.e., sf. 681.

Son olarak kendiliğinden ya da spontane bilgi değişimi (*spontaneous exchange of information*), bir taraf Devletin yürüttüğü vergi denetimleri esnasında eriştiği ve diğer bir taraf Devlet bakımından yararlı olabilme ihtimali olan durumlarda gerekli bilgilerin bu Devlete gönderilmesini ifade etmektedir¹³⁵. Kendiliğinden bilgi değişimi yönteminde karşı taraf Devletin herhangi bir bilgi talebi olmasına gerek bulunmamaktadır. Bu kapsamda banka bilgileri de, yürütülmekte olan bir vergi incelemesinde akit Devletlerin vergi kaybına yol açacak bir bilgi içermesi durumunda, vergi idaresi tarafından kendiliğinden diğer akit Devlete bildirilecektir.

1.2.2.3. Bilgi Değişimi Yetkisi ve Kapsamı

Bilgi değişimi konusunda yetki; genel olarak taraf ülkenin Maliye Bakanı'nı veya Bakan tarafından yetkilendirilen kişi veya kişileri ifade etmektedir. Türkiye uygulaması bakımından; vergisel konularda bilgi değişimi Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından yönetilmekte ve yürütülmektedir. Bu kapsamda, yetkili denetim makamlarının veya elemanlarının yurt dışından bir bilgi talebi olduğunda bunun Gelir İdaresi Başkanlığı aracılığıyla gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Gelir İdaresi Başkanlığı bünyesinde bu fonksiyonu üstlenen birim ise Gelir İdaresi Başkanlığı AB ve Dış İlişkiler Daire Başkanlığı'dır¹³⁶.

Türkiye tarafından imzalanan vergi anlaşmalarının büyük bir kısmında bilgiler, anlaşma hükümleri ile uyumsuzluk göstermediği sürece değişime tabi tutulacaktır. Buradaki uyumdan kasıt değişime tabi olan bilgilerin anlaşma hükümleri ile uyumsuzluğu değil; vergilendirme ile anlaşma arasındaki uyumdur. Mesela Türkiye'nin Avusturya, Almanya ve İngiltere ile imzaladığı anlaşmalarda bilgi değişimi, ancak ulusal mevzuattaki vergilemenin Anlaşma ile uyumlu olması şartıyla mümkün olacağı düzenlenmiştir¹³⁷.

¹³⁵ Bkz. Vergi Konularında Karşılıklı İdari Yardımlaşma Sözleşmesi md.7

¹³⁶ Süleyman Hayri Balcı, "Vergi Alanında Uluslararası Bilgi Değişimi", *Vergi Dünyası Dergisi*, S: 347, Temmuz 2010, sf. 37.

¹³⁷ Ateş, "Vergisel Bilgilerin Otomatik Değişimi Standardı Ve Türkiye", sf. 674.

Bilgi değişiminin kapsamıyla ilgili ifade edilmesi gereken başka bir husus da değişimin hangi bilgileri kapsayacağıdır. Bilgi değişiminin, taraf devletlerin ulusal hukuklarında düzenlenen genel hükümlerle savunma hakkı ve ispata ilişkin düzenlemelere aykırı olmaksızın her türlü vergisel konuyu kapsadığı belirtilmektedir. Diğer bir standart da öngörülebilirlik hususundadır. Meseleye öngörülebilirlik açısından da yaklaşıldığında bilgi değişiminin taraf devletlerin ulusal hukukunda vergi idaresi veya diğer uygulayıcıları ile öngörülebilir ilgisi olan her türlü bilgiyi kapsadığı ifade edilebilir¹³⁸.

Kapsam meselesindeki diğer bir husus da maddenin ilk fıkrasında bahsedilen bilgilerin, mükellefe ait özel bilgiler ile sınırlı olup olmadığına ilişkindir. Mükellefe ilişkin bilgiler haricinde risk analizi teknikleri, vergiden kaçınma veya vergi kaçakçılığı gibi vergi idaresinin işleyişine ve vergiye uyumun artırılmasına yönelik her türlü bilgi de madde kapsamında bilgi değişimine konu olabilecekti.

1.2.2.4. Bilgi Değişimi Yükümlülüğünün VUK Dayanağı: VUK madde 152/A

İç hukukumuzda uluslararası bilgi değişimine yönelik ihtiyaç, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na, 24.05.2013 tarih ve 6487 sayılı Kanun'un 9. maddesi ile eklenen 152/A maddesiyle giderilmektedir¹³⁹. Söz konusu düzenleme vergi amacıyla uluslararası bilgi değişimine olanak sağlamaktadır.

Vergi Usul Kanunu'nun 152/A maddesi, vergi idaresine, bilgi toplama ve toplanan bu bilgileri usulüne uygun olarak yürürlüğe girmiş uluslararası anlaşmalar çerçevesinde, bilgi değişimi kapsamında akit devletlerin vergi idareleri ile paylaşma yetkisi vermektedir. Bu durumda, ulusal mevzuat çerçevesinde vergi idaresi tarafından talep edilen bilgileri vermekten imtina edemeyen bankalar, yine bilgi değişimi kapsamında da vergi idaresi tarafından talep edilen bilgi ve belgeleri ilgili

¹³⁸ OECD, Gelir ve Servet Üzerinden Alınan Vergilere İlişkin Model Anlaşma Yorum Kitabı, sf. 43.

¹³⁹ 213 sayılı VUK madde 152/A - “Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı veya vergi incelemesi yapmaya yetkili olanlar, usulüne uygun olarak yürürlüğe girmiş uluslararası anlaşmalarda yer alan bilgi değişimi hükümleri çerçevesinde, Maliye Bakanlığınca tespit edilecek usullere göre bu Kanununun 1'inci maddesinde belirlenen şümulle sınırlı olmaksızın bilgi toplayabilir.”

idareye vermekle yükümlüdürler¹⁴⁰. Görüldüğü üzere bu düzenleme ile, vergi idaresi kendi denetim ihtiyacı ve kapsamı ile sınırlı kalmayıp, uluslararası anlaşmalarda taraf olan diğer Devletlerin vergisel yetkilerine yönelik bir araştırma yapacak ve bu kapsamda bilgileri taraf Devlete aktarabilecektir¹⁴¹.

2. Banka Bilgilerinin Vergi İdaresiyle Paylaşım Yükümlülüğünün Sınırları

2.1. Ulusal Hukuktan Doğan Sınırlar

2.1.1. Özel Yaşamın Gizliliği Hakkı

Egemen devletlerin en önemli gelir kaynaklarından biri olan verginin tespit ve tahsil edilebilmesi için vergi idaresinin vergi mükelleflerinin mali durumlarına tam olarak erişebilmesi gerekmektedir. Gerçekten vergilendirme yetkisini kullanırken, vergi idaresinin verginin mali güçle orantılı olması prensibi çerçevesinde mükelleflerin mali güçlerini araştırıp öğrenebilmesi gerekir; bu nedenle özel hayatın gizliliğini sınırlandırmak mecburiyetindedir¹⁴².

Mükelleflerin bu mali durumlarını tespit edilebilme araçlarından biri olan banka bilgilerinin vergi idaresi tarafından bilinebilir olması da bu nedenle oldukça önemlidir.

Ekonomik yaşamın en mühim kuruluşlarından biri olan bankalar, gün geçtikçe daha fazla başvurulmuş ve cazibesi artan veri kaynaklarından biri olmuş ve bu durum bankaların kendi müşterileri ile olan ilişkilerini etkilemeye başlamıştır¹⁴³. Çünkü özellikle vergi idaresinin banka bilgilerin erişimi aşamasında, kişilerin mali hayatına ilişkin bilgilerin gizliliği ile kamu yararının tesis edilmesi karşı karşıya gelmektedir.

---

¹⁴⁰ Hüseyin Pazarcı, **Uluslararası Hukuk Dersleri**, 6. bs., Ankara, Turhan Kitabevi, 1997, sf. 102.

¹⁴¹ Funda Başaran Yavaşlar, “Türk Vergi Hukukunda Uluslararası Bilgi Değişimine İzin Veren Hukuki Kaynakların Tespiti ve Değerlendirilmesi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S: 401, Ocak 2015, sf. 27.

¹⁴² Ceren Şarman, “Vergilendirme ve Özel Hayatın Gizliliği”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S: 355, Mart 2011, sf. 204.

¹⁴³ Funda Başaran, “Bankaların Bilgi Verme Yükümlülüğünün Sınırları ve Bilgi Vermekten Çekinmeye Bağlı Özel Usulsüzlük Suçu – Müşteri Sırrını Saklama Yükümlülüğü ile Özel Usulsüzlük Suçu Arasında Bir Gri Gölge –”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S: 143, Ağustos 2000, sf. 178.

Devlet vergilendirmeye ilişkin yetkisini kullandığı sırada bireylerin temel hak ve özgürlüklerine müdahale etmektedir¹⁴⁴. Özel hayatın gizliliği bu hakların başında gelmektedir. Günden güne gelişen ekonomik ve toplumsal hayat karşısında özel yaşamın gizliliğinin muhafaza edilmesi, kişilerin temel hak ve özgürlükleri açısından oldukça hassas ve mühim bir meseledir. Bu sebeptir ki, özel yaşamın gizliliği, 1982 Anayasası ile himaye altına alınmıştır.

Özel yaşamın gizliliği 1982 Anayasa'sının 20. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre *“herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.”* Anayasa'daki mevcut düzenlemenin ikinci fıkrasında ise bu hakkın kullanılmasının belirli koşullarda sınırlanabileceği ifade edilmiştir. Bu düzenlemeye göre, “millî güvenlik”, “kamu düzeni”, “suç işlenmesinin önlenmesi”, “genel sağlık” ve “genel ahlâkın korunması” veya “başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması” özel hayatın gizliliğinin sınırlama sebepleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Özel yaşam kavramı olarak, kişinin hiçbir etki altında kalmadan kendi yaşamını istediği şekilde devam ettirme ve başka kişilerle ilişki içerisinde olma ve bu ilişkilerin geliştirmede hür olmasını kapsar. Bireyin özel yaşamı, özgürlüğünü en geniş olarak yaşadığı kısımdır. Özel yaşam alanındaki dokunulmazlık kavramına, bireyin çalışma alanı, eşyası, arabası, konutunun yanı sıra ekonomik ve mali durumu, banka hesapları ve bu hesaplara ilişkin yapmış olduğu iş ve işlemler de dâhildir. Vergi kanunları kişilerin mali güçlerini tespit edebilmek için özel hayatın gizli kısımlarına, belirli sınırlar çerçevesinde müdahale etmek zorundadır¹⁴⁵. Müdahale yöntemlerinden biri de bankalardan mükelleflerle ilgili mali bilgilerin talep edilmesidir.

Devletin vergi mükelleflerine ilişkin bilgi edinmesi, edinmiş olduğu bu bilgileri saklaması ve kamuoyuna açıklaması vergi hukukunda özel yaşamın gizliliğine ilişkin müdahale şekillerindendir. Devletin vergi mükelleflerine ait

---

¹⁴⁴ Gülsen Güneş, **Verginin Yasallığı İlkesi**, 4. bs, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık, Eylül 2014, sf. 49.

¹⁴⁵ Doğan Şenyüz, Metin Yüce, Adnan Gerçek, **Vergi Hukuku**, 10. bs. Ekin Yayınevi, 2019, sf. 216.

bilgileri toplaması sırasında bireylerin özel yaşamlarına müdahalede bulunması kaçınılmazdır.

Müşterilere ait sır niteliğindeki banka bilgileri kavramının geniş anlamı ile ele alınması, banka ile müşterinin her türlü ilişkisinden doğan ve müşterinin bankacılık işlemleri temelli tüm bilgilerinin bu kapsamda değerlendirilmesi gerekmektedir. Müşterilerin vergiye esas teşkil edecek nitelikteki ekonomik ve mali durumlarına ilişkin bilgilerin yanında, medeni durum, adres ve telefon gibi kişisel bilgilerinin de sır niteliğindeki bilgi kapsamında kabul etmek yerinde olacaktır. Hatta bankanın müşterileri hakkındaki düşünceleri, manevi yargıları (değer yargısı) ile müşteri yakınlarına ait bilgiler dahi bu kapsamda değerlendirilebilir¹⁴⁶.

Müşterilere ait sır niteliğindeki banka bilgilerinin gizliliğinin de sınırları olduğunu kabul etmek gerekir. Vergi Usul Kanunu'nda bankaların belli başlı konularda bankacılık sırrı ilkesine rağmen müşterilerine ait sır niteliğindeki bilgileri paylaşmak zorunda olduğu hususu düzenlenmiştir. Gerçekten de Vergi Usul Kanunun 148. maddesinde “...mükelleflerle muamelede bulunan gerçek ve tüzel kişiler, Maliye Bakanlığının veya vergi incelemesi yapmaya yetkili olanların isteyecekleri bilgileri vermeye mecburdurlar...” ifadesi ile bu paylaşım hakkında genel bir çerçeve çizilmiştir. Bankalar da mükelleflerle işlem yapan tüzel kişilerden olduklarından, vergi idaresince talep edilmesi durumunda müşterilerine ait sır niteliğindeki bilgi ve belgeleri ilgili vergi idareleri ile paylaşmak durumundadır. Bu düzenlemeye paralel olarak bilgi vermek zorunda olmayan kişilerin sayıldığı VUK'un 151. maddesi düzenlemesinde de bankalar, bilgi vermekten imtina edebilecekler arasında sayılmamaktadır.

VUK'un 151. maddesinde avukatlar ve hekimler gibi kimi meslek grubu mensuplarından yapmış oldukları iş kapsamında vergi mükelleflerine ilişkin bilgi ve belge talep edilemeyeceği düzenlenmiştir. Söz konusu düzenleme özel yaşamın gizliliğinin sağlanmasının teminatlarından birini oluştursa da VUK'taki bu düzenlemede bankaların yer almaması, banka müşterilerine ait sır niteliğini haiz bilgilerin korunmasının vergi idaresine karşı himaye edilmediği hususunu

---

¹⁴⁶ Yüksel, a.g.e., sf. 98.

göstermektedir. Bu anlamda VUK'ta yer alan ilgili düzenlemeye, bankaların da mükelleflere ilişkin bilgileri vermekten imtina edebilmesinin sağlanmasına yönelik bir olanak getirilmesinin özel yaşamın gizliliğinin banka bilgileri nezdinde de korunmasının sağlanması açısından uygun olacağı kanaatindeyiz.

Yukarıda açıklandığı üzere bankalar, bir taraftan müşterilerine ait sır niteliğindeki bilgi ve belgeleri saklamakla yükümlüken diğer taraftan da vergisel sebeplerle bu bilgileri paylaşma yükümlülüğü altındadırlar. İşte bu noktada bireylerin mali durumlarına ilişkin bilgilerin gizliliği ile devletin vergilendirme yoluyla kamu yararını tesis etme ödevi karşı karşıya gelmektedir. Bu sebeple müşterilere ait sır niteliğindeki banka bilgilerinin paylaşımı ve bu paylaşımın sınırları hususunu T.C. Anayasası'nın 20. maddesi ve 13. maddesi bağlamında değerlendirmek gerekecektir.

Modern hukuk devletin yükümlülüklerini yerine getirebilmesi için, özel sektör kaynaklarının bir kısmının devlete aktarılması ve kaynakların kamusal harcamalara dönüşmesi gerekmektedir¹⁴⁷. Bu, devletin üstün iradesini veya egemenliğini gösterme yollarından biridir¹⁴⁸.

Devletin vergilendirme hak ve yetkisinin keyfi olmaktan çıkarılarak belli ölçülere oturtulmasının sağlanması, devletin üstün gücünün sınırlandırılması açısından önem teşkil etmektedir. Bu üstün gücün sınırlandırılabilmesini sağlayan ise şüphesiz anayasadır.

Vergi, yukarıda da belirttiğimiz gibi devletin egemenliğini kullanma alanlarından birisidir. Verginin bu niteliği, onun anayasa ve kanunlarla çok yakın ilişki içerisinde bulunması sonucunu doğurmuştur. Bu yüzden vergi hukuku, hukuk devletinin ilke ve normlarının belirlenmesi açısından önemlidir. Hukuk devleti açısından devletin vergilendirme yetkisi, anayasa ve diğer kanunlarla kişilere bahşedilen haklar çerçevesinde sınırlandırılabilir.

Vergi düzenlemeleriyle hukuk devletinin ilke ve normları etkileşim içindedirler. Bireylerin temel hak ve özgürlükleriyle bir şekilde bağdaşmayan

¹⁴⁷ Güneş, **Verginin Yasallığı İlkesi**, sf. 320.

¹⁴⁸ Vural Savaş, "Anayasalarda Ekonomik Haklar ve Özgürlükler: T.C: Anayasaları Örneği", **Maliye Yazıları**, İstanbul 1990, S: 24, sf. 12.

vergisel düzenlemelere hukuk devletince cevaz verilmezken, vergisel düzenlemelerin de bireylerin temel hak ve hürriyetlerine etki ettiği muhakkaktır. Bu sebeple vergi hukukunun gerek bireyler, gerekse de devlet açısından hassas bir bölge olduğu söylenebilir. Bu sebeple hukuk devletinin gereklerini yerine getirmenin ve mükelleflerin haklarına saygılı hareket etmenin hukuk devletinin tesisine hizmet edeceği tartışmasızdır¹⁴⁹.

1982 Anayasası'nın 12. maddesinde: *“Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilemez, vazgeçilemez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder.”* düzenlemesi yer almaktadır.

1982 Anayasası'nda bir yandan temel hak ve özgürlükler düzenlenmişken bir yandan da sınırlandırılmalarına imkân verilmiştir. Ancak devletin temel hak ve özgürlükleri keyfi olarak sınırlamasının önüne geçmek için birtakım sınırlandırma ölçütleri getirilmiştir. Sınırlandırmalar ancak bu ölçütler esas alınarak yapılabilecektir.

Vergilendirmenin yapılması sırasında verginin taraflarından olan mükellefe birtakım hak ve ödevler,¹⁵⁰ devlete ise yetki ve sorumluluklar getirilmiştir. Bir yandan mükelleflerin ödev ve yükümlülüklerin nelerden ibaret olduğu incelenirken, diğer yandan vergi alacaklısı olan devletin vergilendirme yetkisi ve bu yetkisini hangi koşullarda kullandığı konuları üzerinde çokça durulmaktadır. Ancak birçok ülkede mükelleflerin haklarının tesis edilebilmesi amacıyla başvurabilecekleri hukuki yollar belirtilmiş olsa da mükellef hakları kavramı aynı mahiyette ele alınmamıştır¹⁵¹.

---

¹⁴⁹ Savaş, a.g.e., sf. 12.

¹⁵⁰ Temel haklar her kişinin statüsüne bağlı olarak değişebilmektedir. Bülent Tanör, Necmi Yüzbaşıoğlu, **1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku**, Beta Yayınları, 17. Bası, İstanbul 2018, s. 142. Mükellef statüsünün de bu kapsamda değerlendirilmesi gerekir.

¹⁵¹ Adnan Gerçek, “Vergilemede Mükellef Haklarının ve Türkiye’deki Durumun İncelenmesi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S: 29, Şubat 2006, sf. 132.

2.1.1.1. Özel Yaşamın Gizliliğinin Konu Unsuru: Müşteri Sırrı

Özel yaşam kavramı, kişinin yaşam tarzı, kendine has yaşayışı, yalnızca kendisini ilgilendiren tüm tutum ve davranışları şeklinde tanımlanabilir¹⁵². Özel yaşamın gizliliği ise kişinin özel yaşamını serbestçe ya da olabilecek en az müdahale ile devam ettirebilmesini ifade etmektedir. İnsanlar toplu halde yaşadıklarından dolayı kişinin tamamen gizli bir yaşam idame ettirebilmesi söz konusu olamayacaktır. Kişinin özel yaşamına kimi zaman kanuni sınırlar çerçevesinde müdahale edilebilmektedir. Özel yaşam kavramının ortaya çıkışı ve bu kavramın korunması gerekliliği, kişinin diğer kişilerle ya da devletle olan ilişkisinde sınırların belirlenmesi zorunluluğuna sebebiyet vermiştir.

Özel yaşamın gizliliği kavramı, herkes tarafından bilinmeyen, özel araştırma ve bilgi edinmeyle sağlanan kişiye ait hususlar şeklinde tanımlanmıştır¹⁵³. Özel yaşamın gizliliği hakkı kişinin kendisine ait ve kendisiyle ilişkili bilgilerin korunması ve kişinin bu bilgilerine ulaşma ve bu bilgilerini düzeltebilme hakkı olarak da ifade edilebilir¹⁵⁴.

AYM bir kararında özel yaşamın korunmasından kastın bu yaşamın başka kişilerin gözleri önüne çıkarılmaması olduğu ifade edilmiştir. Kişinin özel yaşamında gerçekleşen olayların yalnızca kendisi tarafından ya da kendisinin bilmesini istediği kişilerce bilinmesini istemesinin kişinin en temel haklarından biri olduğu vurgulanmıştır¹⁵⁵.

Genel olarak, özel yaşamın kapsamı, kişinin aile hayatı, manevi bütünlüğü, diğer kişilerle ilişkisi, kişiliğini özgürce inşa etmesi ve sürdürebilmesini sağlayan eylem ve davranışlarını kapsayan hususlar olarak ifade edilebilir. Vergi hukuku açısından ise mükellefinin özel yaşamı, yukarıdaki sayılanlar yanında ticareti ve işletmesine ait sırlar da ihtiva eder.

¹⁵² http://www.tdk.gov.tr/index.php?opti=com_gts&arama=gts=TDK.GTS.5cbf080c77435.09726534, (çevrimiçi), Erişim Tarihi: 23.04.2019.

¹⁵³ Cüneyd Er, **Biyometrik Yöntemler ve Özel Hayatın Gizliliği Hakkı**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2007, sf. 78.

¹⁵⁴ Nihal Saban, **Vergi Hukuku**, 8. bs, İstanbul, Beta Yayınları, Ekim 2016, sf. 204.

¹⁵⁵ Anayasa Mahkemesi, T. 31.03.1987, E. 1986/24, K. 1987/8.

Gerçekten kişinin ekonomik koşulları ve sahip olduğu ekonomik sırların özel hayatın oldukça önemli bir unsurunu oluşturduğu açıktır. Bu bağlamda kişinin mali durumu da özel hayatın gizliliği kapsamında değerlendirilmeli ve kişinin mali durumunun gizliliği de, özel hayatın gizliliği kapsamında korunmalıdır¹⁵⁶.

Yargı kararlarında da sıkça vurgulandığı üzere¹⁵⁷ kişilerin ekonomik ve mali hayatına ilişkin bilgiler de özel hayat kapsamında değerlendirilmeli ve korunmalıdır.

Anayasa Mahkemesi de verdiği bir kararda, özel yaşamın gizliliğini, kişinin maddi ya da maddi olmayan alanda sürüp giden kendi özel yaşamı ile aile yaşamının dokunulmazlığı olarak ifade ederek kişinin mali durumuna ilişkin bilgilerin de özel yaşam kapsamında olduğu ve bu bilgilerin de gizliliğine dokunulmaması gerektiğini vurgulamıştır¹⁵⁸.

Bankaların yürütmekte oldukları faaliyet çerçevesinde elde etmiş oldukları müşteri sırları da özel hayatın gizliliğinin kapsamına dâhildir. Banka ve müşteri sırrının saklanması suretiyle elbette özel hayatın gizliliğinin korunması sağlanmakta ve buna ek olarak, bankacılık sisteminin güven ve istikrarının korunmasına da hizmet

¹⁵⁶ Dilek Yumrutaş, **Özel Hayatın Gizliliği ve Vergilendirme**, sf. 8.

¹⁵⁷ Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 07.07.2014 Tarih, 2014/607 Esas ve 2014/16665 Karar sayılı kararı. "...Peki, kişiyle ilgili her türlü bilgiler nelerdir. Bunların bir kısmını sıralayacak olursak: Kişinin; Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, adı, soyadı, doğum tarihi, doğum yeri, nüfusa kayıtlı olduğu yer (İl, İlçe, mahalle veya köy), anne ve baba adı, medeni hali (Evli, bekâr, boşanmış), nüfusa kayıtlı olduğu cilt ve aile sıra no, kan grubu, evlenme tarihi, boşanma tarihi ve mahkeme kararı bilgileri, adı-soyadı veya diğer kayıt düzeltmeleri, vatandaşlıktan çıkarılma bilgileri, evlatlık ilişkisi, adresi, dini, bitirilen okullar (ilk-orta-yüksek), hastalıkları, hastalıkları ile ilgili tahlil sonuçları (DNA bilgileri), mali durumu (servet, aldığı ücretler), ahlaki eğilimleri, zaafı, çevre ile ilişkileri, hatıra, anı ve günlük ilgili defterindeki bilgileri, siyasi görüşü (oy verdiği partiler, üye olduğu dernekler), alışkanlıkları, sevdiği kitaplar veya gazeteler, alışveriş eğilimleri, vergi numarası, e posta adresi ve şifresi, banka bilgileri, bilgisayarının IP numarası, emeklilik ve kurum sicil numarası, aldığı ödüller, parmak izi, avuç içi izleri, mektupları, yazıları, kitapları, telefon numaraları, mesajları, fiziki kimliği (boy, kilo, engellilik durumu, ten rengi, göz rengi, saç rengi ve şekli, sesi, genel görünüm, ayak ve beden numarası) ve çok daha fazla bilgi kişisel veri kapsamında değerlendirilebilecektir. Acaba bu kadar bilgilerden hangilerinin kaydı veri olarak kabul edilip kayda alınması (TCK, m.135) ve hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçu olarak (TCK, 136) kabul edilip üst sınırı 4 yıla kadar hapis cezası ile bu suçları işleyenler cezalandırılacaktır. Bilgilerden de anlaşılacağı gibi, bunların büyük bir çoğunluğu herkes tarafından bilinmektedir. O halde herkes tarafından maruf ve meşhur olan kişiyle ilgili bir bilgiyi kaydetmenin, birisine vermenin veya yaymanın suç olarak cezalandırılması nasıl olacaktır. İşte burada karşımıza bu suçları işleyenler bakımından tanım yapılmamasının zararı olan suçta ve cezada kanunilik ve belirlilik ilkesinin ihlali çıkmaktadır. (Veli Özer Özbek, Mehmet Nihat Kambur, Koray Doğan, Pınar Bacaksız, İlker Tepe, Türk Ceza Hukuku, Özel Hükümler, 2.B, Ankara 2011, s.517)..."

¹⁵⁸ Anayasa Mahkemesi, 27.09.1967, 336729, AMKD, Ankara, 1975, sf. 28.

edilmektedir¹⁵⁹. Bankalar, anılan bu nedenlerle kural olarak, meslekleri gereği kendilerine tevdi edilen bilgileri ve/veya müşterileri ile ilgili öğrenmiş oldukları sırlarını ve ellerindeki bilgileri saklamakla yükümlüdürler. Banka ile müşteri görüşmesi sırasında öğrenilen bilgiler de bu kapsamda sır olarak nitelendirilecektir. Banka ile herhangi bir sözleşme kurulmasa dahi, sözleşmenin kurulacağına güvenilerek bankaya verilmiş bilgiler de sır kapsamında değerlendirilmeli ve korunmalıdır¹⁶⁰.

2.1.1.2. Özel Yaşamın Gizliliği Hakkı Bağlamında Özneye İlişkin Kapsam: Müşteri

Özel hayatın gizliliğinin uygulanabilirliği bakımından tanındığı hakların öznesini belirlemek gerekir. Özellikle tüzel kişilerin bu hakkın öznesi olup olamayacağının saptanması önemlidir. AİHS md. 8'in ve Anayasa'nın ortaya koyduğu çıkarılardan bazılarının örneğin, aile yaşamına saygı hakkının öznesi sadece gerçek kişiler iken, konuta saygı hakkının öznesi hem gerçek kişiler hem de tüzel kişiler olabilmektedir¹⁶¹.

Bankaların gerçek kişilerin yanı sıra tüzel kişi müşterilerinin de oldukları göz önünde bulundurulduğunda, özel yaşamın gizliliği kapsamında öznenin belirlenmesinin önemi daha belirgin şekilde ortaya çıkmaktadır. Anayasamız özel yaşamın gizliliğinin korunduğu madde 20'de "herkes" ibaresini kullanarak tüzel kişilerin de bu hakkın öznesi olabileceklerini düzenlemiştir.

Bu saptamanın ardından bankalar için kimlerin müşteri olarak kabul edileceğinin tespit edilmesi gerekmektedir. Bankada mevduat hesabı bulunan veya banka ile kredi ilişkisi içinde olan kişiler, banka aracılığıyla havale gönderen ile havale alıcısı, bankadan döviz, tahvil alanlar, bankada kiralık kasası olan kişiler müşteridir¹⁶².

¹⁵⁹ Alıcı, **a.g.e.**, sf. 1271.

¹⁶⁰ Reşat Atabek, "Banka Sırrı," **BATİDER**, C: 11, S: 4, Aralık 1982, sf. 105.

¹⁶¹ Örneğin, bkz. ECHR, Société Colas Est And Others v. France, Başvuru No: 37971/97, 16.04.2002.

¹⁶² Aral, **a.g.e.**, sf. 15.

Buna ek olarak, banka ve müşteri arasındaki hukuki bağlantı, kanundan doğan bir borç ilişkisi olarak müşteri ile ilişki içinde bulunan üçüncü kişiler için de koruma sağlamaktadır¹⁶³.

AİHM kapsamında tüzel kişilerin de konuta saygı hakkı özelinde özel hayatın gizliliği korumasından faydalanabilmesi v bu hakkın öznesi kapsamına dahil kabul edilmesi ise, Société Colas Est And Others v. Fransa¹⁶⁴ içtihadı ile birlikte mümkün olmuştur¹⁶⁵.

2.1.1.3. Özel Yaşamın Gizliliği Hakkının Hukuksal Dayanakları

Her demokratik hukuk devletinde fertlere, maddî ve manevî varlıklarını istedikleri gibi geliştirip şekillendirebilecekleri hür bir hayat alanı tanınır. AY m. 20, 21 ve 22 ve AİHS m. 8 de, fertlerin devletin müdahalelerinden korunmuş hür bir alana sahip bulundukları açıkça ifade edilmiştir.

1982 Anayasasının, Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması başlıklı 20. maddesinde, “*Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz. Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.*” denilmektedir.

¹⁶³ Pınar Çağla Kandıralıoğlu, **Türk Hukukunda Bankaların Sır Saklama Yükümlülüğü (Yayınlanmış Doktora Tezi)**, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, sf. 18.

¹⁶⁴ Fransa'nın hükümet yetkilileri, Ulusal Araştırma Bürosuna, kamu işleri yüklenicilerine yönelik geniş çaplı bir idari soruşturma yürütme talimatı vermesi üzerine 19 Kasım 1985 ve 15 Ekim 1986'da gerçekleştirilen baskınlar sonucu ele geçirilen belgeler, 1989 yılında Rekabet Konseyi tarafından bir para cezasının uygulanmasına yol açmıştır. Şirket, hiçbir gözetim veya kısıtlama olmaksızın gerçekleştirilen baskınların konuta saygı haklarını ihlal ettiğini iddia ederek AİHM'e başvuruda bulunmuştur. (Bkz. ECHR, Société Colas Est And Others v. France, Başurvu No : 37971/97, 16.04.2002)

¹⁶⁵ Mahkeme, bu davada « konut (home) » kavramının bir şirketin tüm profesyonel ve ticari tesislerine de uygulanabileceğine karar vermiştir. Belirtmek gerekir ki, Mahkeme'nin de işaret ettiği gibi, 8. maddenin Fransızca versiyonundaki “domicile” kelimesi “ev” kelimesinden daha geniş bir anlam taşımaktadır ve örneğin profesyonel bir kişinin ofisini de kapsamına alabilir.

Anayasa’da yer alan düzenlemelere göre, herkes özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz (m. 20); kimsenin konutuna dokunulamaz (m.21); herkes haberleşme hürriyetine sahiptir, haberleşmenin gizliliği esastır (m.22).

Bu madde ile özel hayatın gizliliği Anayasal düzeyde koruma altına alınmıştır. Düzenlenen bu hükümde özel hayatın gizliliğin dokunulamaması ve korunması gerekliliği düzenlenirken; söz konusu temel hakkın hangi şartlar altında sınırlandırılabilceği de ayrıca hüküm altına alınmıştır. Buna göre özel hayatın gizliliği, ancak milli güvenlik, kamu düzeni, genel sağlık gibi durumlarda kanuna uygun olarak sınırlandırılabilir. Ayrıca kişisel verilerin de kanunla veya kişilerin rızası ile işlenebileceği belirtilmektedir.

2.1.1.4. Özel Yaşamın Gizliliğinin Sınırlandırılması Ölçütleri

Devlet vergilendirme yetkisi çerçevesinde, kişilerin temel hak ve hürriyetlerine çeşitli müdahalelerde bulunmaktadır. Vergilendirme yoluyla, özellikle ekonomik ve sosyal alanı ilgilendiren hak ve hürriyetlerin daha çok etkilendiği belirtilmektedir¹⁶⁶. Özel hayatın gizliliği ilkesi de bu anlamda vergisel müdahaleler sonucu sınırlandırılan hak ve özgürlüklerin arasında yer almaktadır.

Anayasa’nın 13. maddesi, temel hak ve özgürlüklerin, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceğini ve bu sınırlamaların Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağını hükme bağlamıştır. Bu sınırlama ölçütlerine kısaca değinmekte fayda görmekteyiz.

2.1.1.4.1. Kanunilik/Yasallık İlkesi

Anayasanın 73. maddesi “*Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir, kaldırılır.*” şeklinde düzenlenmiş olup gerek öğreti

---

¹⁶⁶ Yumrutaş, a.g.e., sf. 19.

gerekse uygulamada verginin kanuniliği/yasallığı ilkesi olarak adlandırılmaktadır. Bu ilke vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerle ilişkin temel unsurların yasayla düzenlenmesi zorunluluğu getirmektedir. Yasa koyucunun bu yetkisini devredememesi de yine yasallık ilkesinin bir sonucu olarak değerlendirilmektedir.¹⁶⁷ Verginin yasallığı ilkesinin amacı, vergi alınmasının yasal düzenlemeler çerçevesinde mümkün olmasıdır¹⁶⁸.

Vergi hukukunun bu özel düzenlemesinin yanı sıra Anayasa'nın 13. maddesinde temel hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlandırılabilirliği öngörülerek vergisel müdahaleler bakımından yasallık ilkesi çifte düzenleme ile korunmaya alınmıştır.

Verginin temel hak ve özgürlüklere müdahalesi sonucu yarattığı daraltıcı etki nedeniyle, vergilendirme yetkisinin kontrol altına alınabilmesi amacıyla verginin yasallık ilkesinin ortaya çıktığı söylenebilir.

Vergide kanunilik temel hak ve hürriyetlerin koruma güvencelerinden birini oluşturmaktadır. Bu nedenle vergide kanunilik ilkesinin varlığını ve temelini vergi ile temel hak ve özgürlükler arasındaki sıkı etkileşime borçlu olduğu belirtilmektedir.

Anayasa çerçevesinde, temel hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlandırılabilirliğini öngörülmektedir. Aynı şekilde vergi idaresinin bankalardan bilgi toplayabilme yetkisinin hukuki dayanağını oluşturan VUK 148 vd. maddeleri de açık olarak yasal düzenleme şartını sağlamaktadır.

2.1.1.4.2. Öze Dokunma Yasağı

Öze dokunma yasağı, bir temel hak ve hürriyetin kullanılmasını engelleyecek müdahalelerin önlenmesini amaçlamaktadır. Anayasa'nın 13. maddesine

---

¹⁶⁷ Vergi hukukunda yasallık ilkesi ile ilgili ayrıntılı açıklama için bkz. Güneş, **Verginin Yasallığı İlkesi**, sf. 96.

¹⁶⁸ A.e., sf. 97.

sınırlamanın sınırı olarak getirilen öze dokunma yasağının soyut olarak anlamını belirlemek zor olduğundan¹⁶⁹ her somut temel hak için ayrı olarak belirlenmelidir¹⁷⁰.

Vergilerin anayasal hak ve hürriyetleri sınırlandıran bir müdahale olduğu belirlendiğine göre, ilgili anayasal hak ve hürriyetlerin özünü etkilemeyecek vergilendirmenin sınırının ne olacağının belirlenmesi gerekmektedir. Başka bir deyişle, hangi noktadan itibaren yapılan müdahalenin hakkın özünü etkileyen bir müdahale olarak değerlendirileceğinin tespiti önem arz etmektedir. Sınırlamanın temel hak ve hürriyetlerin özünü etkileyecek dereceye ulaşması durumunda, başka bir deyişle ilgili hak ve hürriyetin kullanılmasının engellendiği durumlarda özünün zedelendiği söylenebilecektir.¹⁷¹ Bir vergi, temel hak ve hürriyetin kullanılmasını engellemiyor ancak ondan beklenen faydayı etkisizleştiriyorsa da bu durumda da ilgili temel hak veya hürriyetin özüne dokunulduğu sonucuna ulaşmak gerekmektedir.

Temel hak ve hürriyetlerin özüne dokunulması yasağı, o hak ve hürriyetin sınırlandırılmasının amacı ile aracı arasında kurulacak adil dengeyi ifade etmektedir. Temel hak ve hürriyetlere müdahale eden her araç da olduğu gibi vergide de, bir hak ve özgürlüğün özüne dokunulup dokunulmadığının tespiti yapılırken; verginin ilgili hak ve hürriyeti kullanılmaz hale getirip getirmediği veya ciddi suretle güçleştirip güçleştirmedeği veya amacına ulaşmayı önleyip önlemediğine bakılarak değerlendirilmelidir. Vergisel kuralların ya da uygulamaların ağırlığı temel hak ve özgürlükleri kullanımını zorlaştıracak derecede ve biçimde sınırlandırıyor, dolayısıyla onları kullanılmaz hale getiriyorsa, yapılan düzenleme ya da uygulama Anayasaya aykırı olacaktır.

2.1.1.4.3. Sınırlama Sebebinin Varlığı – Meşru Amaç

Anayasa'nın 20., 21., ve 22. maddeleri ile AY 20/2 fıkrası ve VUK 148 vd. maddelerinde yer alan düzenlemeler birlikte değerlendirildiğinde, özel hayatın

¹⁶⁹ Kemal Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, Cilt: II, Ekin Basım Yayınları, 2011, s. 553

¹⁷⁰ Zafer Gören, "Temel Hakların Sınırlanması- Sınırlamanın Sınırları", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Y: 6, S: 12, Güz 2007/2, sf. 52.

¹⁷¹ Ergun Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, 19. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2019, s. 105.

gizliliğine yapılan müdahalede, sınırlamanın meşru bir nedene dayanması gerekliliğine yer verildiği görülmektedir. Bu maddelerde anılan sınırlama sebepleri ise, “kamu yararı”, “millî güvenlik”, “kamu düzeni”, “suç işlenmesinin önlenmesi”, “genel sağlık” ve “genel ahlâkın korunması” veya “başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması” şeklinde karşımıza çıkmaktadır.¹⁷² Temel hak ve hürriyetler bu amaçlar dışındaki bir amaçla sınırlandırılmayacağı gibi, öngörülen amaç dışında kullanılamazlar.

Vergilendirme ile yapılan müdahalenin içeriğini ve meşru temelini kamu yararı oluşturmaktadır. Vergilendirme amacının kamu yararı olduğu dikkate alındığında, vergilerle elde edilecek kamu yararı ile özel hayatın gizliliğine getirtilecek sınırlama arasında makul ve adil bir dengenin kurulması gerektiği açıktır.

Anayasa’da yer alan sınırlama sebepleri çerçevesinde yapılmış olsa dahi vergi denetimi ya da yargılamasında kişilerin özel hayatının gizliliğine yapılan müdahale ancak vergilendirme sürecine yönelik ve bu amaçla olması halinde mümkün kabul edilmelidir. Vergilendirme sürecine yönelik olmadığı halde bir şekilde vergi idaresinin ıttılama giren bilgilerin ise artık vergi idaresi tarafından korunması gerekir.

Bankalardan bilgi talep etmek suretiyle kişilerin özel hayatına yapılacak müdahalede de kamu yararının varlığı şarttır. Bu nedenle vergi idaresi ancak kamu yararına yönelik olarak ihtiyaç duyduğu bilgileri vergisel amaçlar çerçevesinde talep edebilecek ve ancak bu kapsamda kullanabilecektir.

Karşılaştırmalı hukuka baktığımızda, kimi devlet kanunlarında kişi haklarına, devletin kamusal yararı karşısında üstünlük verilmekte ve bankaların mali konularda vergi idarelerine bilgi veremeyecekleri düzenlenmektedir¹⁷³. Kimi hukuk sistemlerinde ise ilkesel olarak kamu yararının söz konusu olduğu hallerde vergi

---

¹⁷² Mehmet Semih Gemalmaz, **Ulusalüstü İnsan hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş**, Beta Yayınları, İstanbul 2012, s. 540

¹⁷³ Örneğin İsviçre ve Lüksemburg’ta yalnızca suç şüphesi ile ilgili durumlarda banka bilgi verme yükümlülüğü altındadır. Bunun haricindeki durumlarda banka sırrı devreye girmektedir; bkz. Türkiye Bankalar Birliği Bankacılık ve Araştırma Grubu, “Avrupa Birliği’nde Banka ve Müşteri Sırrı Hakkında Düzenlemeler” **Bankacılar Dergisi**, S: 46, 2003, sf. 38.

idarelerine karşı müşterilere ait banka bilgilerinin gizliliğinden söz edilemez¹⁷⁴. Bu ülkelerde dolaylı yoldan dahi olsa devletin vergi gelirlerinin azalmaması adına vergi idarelerine, mükelleflere ait vergilendirilmeye ilişkin mali durumlarını bankalardan öğrenme imkânı tanınmıştır.

2.1.1.4.4. Ölçülülük İlkesi

3 Ekim 2001 tarihli Anayasa değişikliğiyle 13'üncü maddesi “*bu sınırlamalar... ölçülülük ilkesine aykırı olamaz*” şeklinde düzenlenmiştir. Ölçülülük ilkesi, “elverişlilik/uygunluk”, “gereklilik” ve “orantılılık” olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır¹⁷⁵. Elverişlilik/uygunluk, başvuru önlemin ulaşılmak istenen amaç için elverişli/uygun olmasını, gereklilik/zorunluluk başvuru önlemin ulaşılmak istenen amaç bakımından gerekli olmasını, orantılılık ise başvuru önlem ile ulaşılmak istenen amaç arasında olması gereken ölçüyü ifade etmektedir¹⁷⁶.

Vergi kanunlarının uygulanmasıyla ilgili olarak kişilerin mali güçlerini ortaya çıkarabilmek belirli ölçülerde onların mali alanlarına ilişkin bilgilere müdahale etmeyi gerektirir. Çünkü özel hayatın özellikle iktisadi yönü pek çok vergiyi doğuran olayı ilgilendiren özellik arz etmektedir. Vergi idaresi hedeflediği amaçlara yönelik her türlü bilgiyi elde etme, toplama, saklama kullanma ve aktarma yetkisine sahiptir. Bu yetki vergi idaresinin hedeflediği amaçlar doğrultusunda kullanılmalıdır. Bu amaç, kamu yararının özel bir görünümü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Vergi idaresinin bankalardan bilgi toplaması, özel hayatın gizliliğine bir müdahale aracıdır. Bu araçla vergi idaresini bilgi toplamaya yönelten amaç arasında ölçülü bir ilişki olması gerekmektedir. Başka bir deyişle, bankadan alınacak bilginin vergilendirme amacı için elverişli ve gerekli olması gerekir;¹⁷⁷ bunun yanı sıra

¹⁷⁴ Örneğin Danimarka ve Fransa’da bankalar, vergi idaresine müşterileri ile ilgili olarak düzenli bilgi akışı sağlamaktadır; bkz. Türkiye Bankalar Birliği Bankacılık ve Araştırma Grubu, **a.g.m.**, sf. 38.

¹⁷⁵ Özbudun, **a.g.e.**, sf.114.

¹⁷⁶ Gören, **a.g.m.**, sf. 52; **AYM**, E.2007/4, K.2007/81, 18.10.2007.

¹⁷⁷ Bankanın kendisinden tahsile yönelik olarak istenen bilgilerin verilmesi süresince, somut olaydaki takip yönünden işin sonuçlanması için gerekli ve zorunlu olmayan bilgileri vermemesinin hukuka uygun olduğu yönünde, Yargıtay 12. HD., E. 2006/24523 K. 2007/2173 T. 13.2.2007.

bankadan alınacak bilgi ile vergilendirme amacı arasında orantılı bir ilişki olması gerekir.

Bu kapsamda vergilendirme için uygun ve gerekli olmayan bilgiler bankalardan talep edilemez. Örneğin müşterinin vergiyi doğuran olayla hiçbir ilgisi olmayan bilgileri, bu kapsamda elverişli bilgiler olarak nitelendirilemez. Yine vergi idaresinin bizzatıhi mükelleften edinebileceği bilgilerin bankadan istenmesi gerekli değildir. Bankadan istenen bilginin vergilendirme amacı ile orantılı bir ilişki içinde olması da gerekir. Bütün bu ölçütler esasında vergi idaresinin bankadan bilgi talep etmeden önce birtakım hazırlık işlemleri yapmasını gerektirmektedir. Banka her bir bilgi talebini kişiselleştirmek ve gerekçelendirmek suretiyle bilgi talebinde bulunmalıdır. Bunun aksine, toplu ve genel bilgi talepleri ölçülülük ilkesine uygun olmayacaktır. Temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunanlar kadar öze dokunma olarak nitelendirilmeyen ancak ölçüsüz, keyfi sınırlandırmalar da iptal edilebilecektir.¹⁷⁸

Sonuç olarak; vergi ilişkisi çerçevesinde temel hak ve hürriyetlere müdahalede, aynı zamanda bir mükellef hakkı olarak özel hayatın gizliliğinin korunması, günümüz liberal devletlerinde ve bilgi çağı teknolojisinde özel öneme sahiptir. Devlet erkini kullananlar tarafından bu alana yapılacak hukuka aykırı müdahalelerin önlenmesi, yasal düzenlemeyle çizilen sınırlara vergi idaresinin de uyması ile mümkün olacaktır. Bunun sağlanması; hukuk devleti ilkesinin benimsenmesi ile mümkündür. İdari ve yargısal denetimlerin objektif ve sağlıklı olarak yapılması, mükellefin bilgi edinme hakkının etkin şekilde kullanılmasına olanak tanınması ve aynı zamanda mükellef hakları konusunda gerekli yasal düzenlemelerin yapılması¹⁷⁹ da bu konuda atılması gereken adımların başında gelmektedir.

¹⁷⁸ Ahmet Kumrulu, Mualla Öncel, Nami Çağan, **Vergi Hukuku**, Ankara, Turhan Yayınevi, Eylül 2018, sf. 45.

¹⁷⁹ “Türk vergi hukukunda mükellef haklarının önemli bir kısmı kanunlarda düzenlenmiş olmasına rağmen, bu haklar sistematik bir şekilde açıklanmış değildir. Çağdaş ülkelerdeki bazı haklar ile ilgili ise ülkemizde herhangi bir düzenleme yoktur. Dolayısıyla, ülkemiz uygulamasında vergileme işlemine mükellef bakış açısından yaklaşılmadığı için, mükellef hakları konusu ihmal edilmiş durumdadır. Oysa vergi idaresinin yeniden yapılandırılması sürecinde, vergi idaresinin organizasyon yapısında değişiklik yapılmasının yanı sıra çalışma ilkelerinde ve mükelleflere yaklaşımında da paradigmatik değişiklikler yapılması gerekmektedir. Yapılması gereken değişikliklerden biri de mükellef haklarının

2.1.2. Vergi Mahremiyeti Hakkı

Vergi mahremiyeti, VUK'un 5. maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenleme çerçevesinde kanunda sayılan belli başlı kişiler, *"...görevleri dolayısıyla, mükellefin ve mükellefle ilgili kimselerin şahıslarına, muamele ve hesap durumlarına, işlerine, işletmelerine, servetlerine veya mesleklerine mütaallik olmak üzere öğrendikleri sırları veya gizli kalması lazım gelen diğer hususları ifşa edemezler ve kendilerinin veya üçüncü şahısların nefine kullanamazlar..."* Söz konusu yasak, bu kişiler görevlerinden ayrılmış olsalar da devam etmektedir.

Vergi mahremiyetinin düzenlendiği VUK'un 5. maddesinin konusunu, vergi mükellefinin sır niteliğindeki bilgileri başka bir deyişle özel yaşamına ilişkin olan şahsi bilgilerinin yanı sıra işine, işletmesine ve meslek yaşamına ilişkin ticari, mali ve mesleki bilgileri oluşturmaktadır¹⁸⁰.

VUK'un 5. maddesinin unsurlarını şu şekilde ortaya koymak mümkündür¹⁸¹:

- Sır veya gizli kalması gereken konular
- Mükellefin ve mükellefle ilgili kimselere ait bilgi olması
- Bilginin kişilerin şahsına, muamele ve hesap durumlarına, işlerine, işletmelerine, servetlerine veya mesleklerine mütaallik olması
- Sır veya gizli kalması gereken bilginin görev dolayısıyla elde edilmiş olması.

Söz konusu madde VUK'un özel yaşamın gizliliğini referans alan en önemli düzenlemesidir. Düzenlemeye göre maddede yer alan kişilerin görevleri gereği öğrendikleri sır niteliğini haiz bilgileri açıklamaları bir takım istisnalar haricinde yasaktır. Aynı maddenin diğer fıkrasında, kanunen bilgi talep etme yetkisi olan kamu kurum ve kuruluşları ile mahkemelerin talep etmesi durumunda ilgili bilgilerin

---

sistematik bütünlük içinde, açık ve anlaşılır bir şekilde düzenlenerek kamuoyuna açıklanması yaklaşımının benimsenmesidir. Böylece, vergileme alanında ülkemiz insanın layık olduğu yere ulaşılmış olacaktır", mükellef hakları ile ilgili ayrıntılı bir çalışma için bkz. Adnan Gerçek, "Vergilemede mükellef hakları ve Türkiye'deki durumun incelenmesi", sf. 121 vd.

¹⁸⁰ Saban, a.g.e., sf. 207.

¹⁸¹ S. Ateş Oktar, **Vergi Hukuku**, 13. bs, İstanbul, Türkmen Kitabevi, 2018, sf. 405; Yusuf Karakoç, **Genel Vergi Hukuku**, 7. bs. Ankara, Yetkin Yayınları, Ekim 2014, sf. 528.

paylaşılabileceği ifade edilmiştir. Yine uluslararası anlaşmalar ve bilgi değişimi kapsamında da talep edilmesi durumunda mükelleflere ilişkin bilgilerin paylaşılabilmesi belirtilmiştir. Bunun yanında, mükelleflerin vergi tutar ve matrahlarının vergi levhasına yazılmak suretiyle açıklanabileceği, vergi borcu olan mükelleflerin bilgilerinin liste şeklinde ilan edilebileceği hususları gizlilik ilkesinin istisnaları olarak hüküm altına alınmıştır. Denilebilir ki, vergi hukukunda özel hayatın gizliliği hakkı, sadece bilgi edinme sürecinde değil, elde edilen bilgilerin korunması yoluyla da güvence altına alınmaktadır.

Vergi mahremiyetinin ihlaline karşı düzenlenen bu yasağın amacı, vergisel kuralların uygulanmasında görevli kişilerin bu görevlerini yerine getirdikleri sırada mükellefe ait özel bilgiler ulaşabilmeleri nedeniyle, bu bilgilerin kendi çıkarlarına üçüncü kişilerin çıkarlarına kullanılmasının paylaşılmasının önlenmesinin sağlanmasıdır. Vergi mahremiyetinin bir hak olarak tanınması ve ihlalinin yasaklanması, vergilendirme sürecinin daha sağlıklı işlemesi sağlayacak ve mükelleflerin vergi idaresine olan güvenleri de artacaktır.¹⁸² Bu durum vergiye gönüllü uyumu da teşvik edecektir.

Vergi mahremiyeti hakkı, vergi idaresinin sahip olduğu yetki ve sorumluluklar çerçevesinde elde ettiği bilgileri gizli tutmasını ve bunları sadece kanunlarda öngörülmüş amaçlar için kullanılmasını ifade etmektedir.¹⁸³ Bu kapsamda, vergi idareleri, mükelleflerle ilgili elde ettikleri bilgileri gizli tutmakla ve güvenli bir şekilde korumakla yükümlüdür.

Vergi mahremiyeti hakkının istisnalarından birini teşkil eden ve VUK m.5/4'e 30.07.2003 tarihli 4962 sayılı Kanun¹⁸⁴ ile eklenen düzenleme ise bankalarla vergi alacağının tahsiline yönelik bilgi paylaşımının ile ilgilidir ve şu şekildedir:

“...bankalara, yapacakları vergi tahsiline yönelik bilgiler verilebilir.”¹⁸⁵

---

¹⁸² Alper Ünal Noyan, “Vergi Hukuku’nda Vergi Mahremiyeti Esası”, **Yaklaşım Dergisi**, Ocak 2004, sf. 100.

¹⁸³ Gülsen Güneş, “**Vergi Mahremiyeti İlkesi ve Sayıştay**”, Prof. Dr. Feridun Yenisey’ e **Armağan**, İstanbul, Beta Yayınevi, 2014, sf. 1857.

¹⁸⁴ Kanunun yayımlandığı R.G. Tarih-Sayı: 07.08.2003-25192.

Kanun gerekçesinde, bu düzenleme ile bankaların vergi tahsilatı¹⁸⁶ konusunda yardımcı birer kurum olarak öngörölmeleri ve bu kapsamda yapacakları işlemlerin hızlandırılması ve vergi mahremiyetinin bu paylaşıma hukuki bir engel teşkil etmesinin önlenmesinin sağlandığı belirtilmektedir¹⁸⁷. Düzenlemenin lafzından da anlaşılacağı üzere vergi idaresi, bankalara mükelleflere ilişkin bilgileri verip vermeme konusunda takdir yetkisine sahiptir¹⁸⁸.

Dikkat edilmelidir ki, bankalara verilebilecek bilgi yalnızca tahsilat işlemleriyle ilgilidir¹⁸⁹. Kanunun vergi mahremiyetinin istisnasını teşkil eden bu hükmü çerçevesinde, kendisine bilgi verilen kurum olarak banka ve banka çalışanları da vergi mahremiyetine uymak zorundadırlar¹⁹⁰. Bu nedenle bankalar ve banka çalışanları da vergi idaresinin kendilerine verdikleri bilgileri gizli tutmaya mecburdurlar, bu konuda vergi mahremiyeti hükümlerine tabidirler¹⁹¹.

2.1.3. Kişisel Verilerin Korunması

Kişisel veri kavramı, ulusal ve uluslararası mevzuatta¹⁹² benzer şekilde tanımlanmış olup, “belirli ya da belirlenebilir nitelikteki bir kişiye ilişkin her türlü veri” olarak tanımlanmıştır. 7 Nisan 2016 tarihli ve 29677 sayılı Resmi Gazete’de

¹⁸⁵ GİB’in anlaşmaları bankalar listesi için bkz. GİB, <https://www.gib.gov.tr/yardim-ve-kaynaklar/yararli-bilgiler/anlasmali-bankalar-vergi-tahsil-yetkisi-verilen-bankalar>, (çevrimiçi), Erişim tarihi: 27.04.2019.

¹⁸⁶ Vergi tahsil sürecine ilişkin düzenlemelerin AATUHK’da yer alması nedeniyle, tahsile yönelik bilgi paylaşımına ilişkin istisna düzenlemesinin VUK yerine AATUHK’ta düzenlenmesi gerektiği yönünde bkz. İnci Solak Akman, “**Vergi Mahremiyetini İhlal**”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012, sf. 80-81.

¹⁸⁷Gerekçe için bkz. <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c025/tbmm22025112ss0236.pdf> (çevrimiçi), Erişim tarihi 27.04.2019.

¹⁸⁸ Metin Kocatepe, “**Türk Vergi Hukukunda Mükellefin Vergi Mahremiyeti Hakkı**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019, sf. 79.

¹⁸⁹ Ahmet Erol, Nuray Özışık, “Mükellef Hakkı Olarak Vergi Mahremiyeti”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, S:125, Mayıs 2014, sf. 6; Serkan Ağar, “Vergi Mahremiyeti vs. Bilgi Edinme Hakkı”, **Ankara Barosu Dergisi**, Y: 2012, S: 2, sf. 377; Ferhat Alemdar, “**Türk Vergi Hukukunda Vergi Mahremiyeti**”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Ekim 2010, sf. 109.

¹⁹⁰ Güneş, **Verginin Yasallığı İlkesi**, sf. 48.

¹⁹¹ Mevlüt Karademir, “Türk Vergi Hukukunda Vergi Mahremiyeti”, **Vergi Sorunları**, S: 273, Haziran 2011, sf. 177; Alemdar, **a.g.m.**, sf. 109.

¹⁹² Uluslararası anlaşmalarda ve doktrinde de kişisel veri OECD’nin 1980 yılından yayımlanmış olduğu ilkelerin 1-b maddesinde, 108 sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesinin 2/a maddesinde, 95/46/EC sayılı AB Direktif’in 2/a maddesinde ve AB Genel Veri Koruma Tüzüğü’nün 4. maddesinde de “belirli veya kimliği belirlenebilir gerçek veya tüzel kişilere ilişkin bütün bilgiler” tanımı yer almaktadır.

yayımlanan 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun¹⁹³ 3. maddesinin 1. fıkrasının d bendinde “*Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi*” şeklinde tanımlanmıştır¹⁹⁴.

Kişinin şahsi, mali, ticari, mesleki ve ailevi niteliklerini gösteren ve ilgili kişiyi diğerlerinden ayırmaya ve karakteristik özelliklerini ortaya koymaya yarayan her türlü bilgi, kişisel veridir¹⁹⁵. Bu kapsamda bankaların müşterilerine yönelik sahip olduğu bilgilerin de birer kişisel veri olduğu açıktır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, KVKK'nın madde 1 gereği yalnızca gerçek kişilere ilişkin kişisel verileri kapsamıdır. Ancak belirtmek gerekir ki, Kanunun tüzel kişileri dışarda bırakması, tüzel kişilerin bu bilgilerinin korunmayacağı anlamına gelmez. Çünkü bu bilgiler heö özel hayatın gizliliğini korunması ilkesi kapsamında hem de vergi mahremiyeti düzenlemesi karşısında korunmaya değer bilgilerdir.

Vergi hukuku alanında banka bilgileri kapsamında en önemli konulardan biri kişisel verilerin işlenmesidir¹⁹⁶. Çünkü bankalar müşterilerine ilişkin çok sayıda veriyi, yürüttükleri faaliyet gereği, işleme tabi tutmaktadır. Günümüz teknolojik gelişmeleri doğrultusunda maliye, vergi ve bankacılık işlemlerinde en küçük veriler dahi kolayca işlenebilmektedir.

Bankaların kişisel veri işleme eylemlerine şu örnekleri vermek mümkündür, kişinin kredibilitesini gösteren banka hesaplarına ilişkin bilgilerin incelenmesi, üzerinde çalışılması, başka kurumlara aktarılması veya yeni hizmet sunumu için kullanılması. Ayrıca bankaların vergi idaresiyle kişilere ilişkin bilgi paylaşımı da yine bir tür veri işleme sürecini ifade etmektedir.

---

¹⁹³ 07.04.2016 tarih ve 29677 sayılı Resmi Gazete.

¹⁹⁴ Benzer tanım için bkz. Elif Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2018, sf. 9.

¹⁹⁵ Aydın Akgül, **Danıştay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması**, İstanbul, Beta Yayınları, 2016, sf. 8.

¹⁹⁶ Kişisel verilerin işlenmesi: Kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hâle getirilmesi, sınıflandırılması ya da kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlemi ifade etmektedir. (KVKK md.3/1-e)

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 5. maddesinin birinci fıkrasında¹⁹⁷ kişisel verilerin ancak ilgili kişinin rızası ile işlenebileceği belirtildikten sonra ikinci fıkrada¹⁹⁸ açık rıza olmaksızın veri işleme bakımından hukuka uygunluk sebepleri sıralanmıştır. Fıkranın (c) bendine göre, bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması durumunda kişisel veriler işlenebilecektir. Örneğin bankadan kredi alınması durumunda bankanın kredi alan kişiye ait maaş bordrosunun tapu kayıtlarını ve icra borcu olmadığına ilişkin belgeleri edinmesi bu kapsamda değerlendirilecektir¹⁹⁹.

Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme (KVKK md.11/1-a), bu verilere erişme, (KVKK md.11/1-b), bu verilerin işleme amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi (KVKK md.11/1-c), bunların düzeltilmesini (KVKK md.11/1-d), veya silinmesini talep etmeyi (KVKK md.11/1-e) de kapsamaktadır. Buna ek olarak eğer veriler üçüncü kişilerle paylaşılmış ise, kişisel veri sahibi bu verilerin aktarıldığı üçüncü kişileri bilme (KVKK md.11/1-ç) hakkına da sahiptir.

Banka bilgilerinin, kişisel veri olduğu konusunda genel bir kabul mevcuttur²⁰⁰. Bu nedenle gerçek kişilere ilişkin banka bilgileri KVKK kapsamında korunacak, kişisel veri sahibi banka müşterileri ve müşterilerle ilgili kişilerin verileri

¹⁹⁷ Madde 5/1: Kişisel veriler ilgili kişinin açık rızası olmaksızın işlenemez

¹⁹⁸ Madde 5/2: Aşağıdaki şartlardan birinin varlığı hâlinde, ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın kişisel verilerinin işlenmesi mümkündür:

a) Kanunlarda açıkça öngörülmesi.

b) Fiili imkânsızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçerlilik tanınmayan kişinin kendisinin ya da bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün korunması için zorunlu olması.

c) Bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması.

ç) Veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için zorunlu olması.

d) İlgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş olması.

e) Bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlemenin zorunlu olması.

f) İlgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla, veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olması.

¹⁹⁹ KVKK Gerekçesi, md. 5, par. 5.

²⁰⁰ Bu kabul, AİHM kararlarında açıkça belirtilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. 2.2.1. başlığında ele alınan AİHM kararları.

KVKK hükümlerine tabi olacak ve ilgili kişiler yukarıda sayılan haklardan faydalanacaktır. Ancak belirtmek gerekir ki KVKK md.28/2-ç gereği, “bütçe, vergi ve mali konulara ilişkin” konularda, kişilere ilişkin banka bilgilerinin işlenmesi Devletin ekonomik ve mali çıkarları için gerekli ise, KVKK md.10 (aydınlatma yükümlülüğü), KVKK md.11 (kişinin yukarıda anılan hakları), KVKK md.16 (Veri Sorumluları Siciline kayıt yükümlülüğü) uygulama alanı bulmayacaktır. Ancak bunun olabilmesi için bazı şartların gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu şartlar, KVKK md.28/2-ç de belirtildiği üzere, Devletin ekonomik ve mali çıkarları için gerekli olma ilkesidir. Bu ilke esasında Anayasa md.13’ün ölçülülük ilkesinin de bir gereğidir. Dolayısıyla gereklilik sağlanmadığı koşullarda bu madde uygulama alanı bulmayacaktır. Ayrıca Kanunun tüm hükümleri değil, bazı hükümlerinin uygulama alanından çıkarıldığı unutulmamalıdır. Her durumda, veri sahibinin “zararın giderilmesini talep etme hakkı” olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır.

2.2. Uluslararası Hukuktan Doğan Sınırlar

2.2.1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Madde 8

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 8. Maddesinde: “*Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. / Bu hakkın kullanılmasına bir kamu otoritesinin müdahalesi, ancak ulusal güvenlik, kamu emniyeti, ülkenin ekonomik refahı, dirlik ve düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya 9 başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için, demokratik bir toplumda, zorunlu olan ölçüde ve yasayla öngörülmüş olmak koşuluyla söz konusu olabilir.*” düzenlemesi yer almaktadır.

Söz konusu düzenlemeyle bireyin fiziksel bütünlüğünün, itibarının, onurunun koruma altına alınmasının yanı sıra mesleğine ilişkin sır niteliğini haiz bilgilerinin ifşa edilmemesinin de sağlanması amaçlanmıştır. Devlet tarafından bireylerin söz konusu haklarına müdahale edilmesi, bu hakların sınırlandırılabilmesi veya birtakım bilgi ve belgelerinin denetlenebilmesi ancak meşru gerekçelere, kamu ve ulusal

güvenliği tehdit eden sebeplerle mümkün olabilecektir. Dolayısıyla bu hakkın kısıtlanabilmesi için kanunilik ve ölçülülük ilkelerine bağlı kalınmalıdır²⁰¹.

AİHM bir kararında özel yaşamı, “*bedeni ve manevi bütünlük ve kişilerin toplumun diğer bireyleriyle ilişkilerini kurması ve geliştirmesi, kişiliğini özgürce oluşturması ve sürdürebilmesi*” şeklinde tanımlamıştır²⁰².

AİHM, insan haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle yapılan başvurularda öncelikle, yapılan başvurunun AİHS’in 8. maddesinin 1. fıkrasında korunan haklar kapsamında incelenebilir olup olmadığını, ardından devletin başvurucuya söz konusu hakla ilgili bir yükümlülüğünün bulunup bulunmadığını tespit etmektedir. Bu tespit ve incelemelerden sonra AİHM, AİHS’in 8. maddesine devlet tarafından herhangi bir müdahalede bulunulup bulunulmadığını, eğer bir müdahale varsa bu müdahalenin öncelikle ulusal yasalara uygunluğunu, meşru çerçevede olup olmadığını ve demokratik toplum normlarında böyle bir müdahalenin gerekli olup olmadığını incelemektedir²⁰³.

AİHM’e göre, demokratik toplumda bir müdahalenin gerekli olabilmesi için, yapılan müdahalenin o toplum için mücbir bir gereksinimden kaynaklanıyor olması ve hassaten ulaşılmak istenen meşru amaçla orantılı olarak yapılması gerekmektedir.

AİHM, özel hayatın gizliliği ile ilgili kararlarında genellikle, yetkili merciler tarafından bireylerin haklarına keyfî olarak müdahale edilmesini koruma amacını haiz güvenceler ihtiva etmediği kanaatine varırsa, AİHS çerçevesinde temel hak ve özgürlüklerin ihlâl edildiğini kabul etmektedir.

AİHM’in devletin vergilendirme hakkına ilişkin davalarda devlet tarafından temel hak ve özgürlüklere ilişkin yapılan müdahalenin bir suçun önlenmesi veya ekonomik refahın temin edilmesi için yapılıp yapılmadığının dikkate aldığı görülmektedir. Bireylerin mesleki ve ticari sırlarına yapılan müdahale de bu müdahalenin kanuna uygunluğu ve demokratik toplum kuralları çerçevesinde elzem

---

²⁰¹ Şarman, **a.g.e.**, sf. 202.

²⁰² Ömer Anayurt, **Avrupa İnsan Hakları Hukukunda Kişisel Başvuru Yolu**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2004, sf. 115.

²⁰³ AİHM, Miaillhe/Fransa Kararı (Başvuru No:12661/87, 25.02.1993)

olup olmadığı çerçevesinde incelenmektedir. Devlet tarafından yapılan temel hak ve özgürlük sınırlamasının, devletin ulusal hukukunda bir dayanağının olması ve bu sınırlamanın öngörülebilir nitelikte olup olmadığı hususu yine AIHM tarafından incelenmektedir. Bununla beraber bu sınırlamanın demokratik toplum için meşru sınırlar içinde olup olmadığı tespit edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Bankaların Bilgi Verme Yükümlülüğü ve Özel Hayatın Gizliliği Hakkı

2.2.1.1. G.S.B. v. İsviçre²⁰⁴

2008 yılında Birleşik Devletler vergi makamları (ABD Vergi Dairesi), binlerce Birleşik Devletler vergi yükümlüsünün, Cenevre’de bulunan UBS SA (UBS) isimli İsviçre bankasında ABD ulusal makamlarına bildirilmeyen binlerce hesapları bulunduğunu veya bu tür hesapların maliki olduklarını tespit etmiştir (para. 8). ABD Vergi Dairesi 2009 yılında, UBS’nin binlerce Amerikalı müşterisinin kimlik bilgilerini ve bu kişilerin hesapları hakkındaki verileri sunması amacıyla hukuki işlem başlatmıştır. İsviçre, ABD makamları ve UBS arasındaki ihtilafın, ABD vergi dairesinin bu bilgiyi elde etmesi durumunda İsviçre ve ABD hukuku arasında bir çatışmaya dönüşebileceği konusunda endişe duymuş ve bu nedenle konuyla ilgili bir anlaşma yapılana kadar hukuki işlemler askıya alınmıştır. Söz konusu vergi yükümlülerinin tespit edilmesi amacıyla, İsviçre Konfederasyonu ve Birleşik Devletler hükümeti ABD Vergi Dairesinin UBS(banka)’ye ilişkin bilgi talebi konusunda bir anlaşma yapmıştır (“Anlaşma 09”) (para. 10-11)

Anlaşmada yer alan kriterlere göre, İsviçre Birleşik Devletlerin, UBS’nin Amerikalı müşterilerine ilişkin olarak idari işbirliği içerisine girme talebini değerlendirmeyi taahhüt etmiştir. ABD vergi dairesinden gelen talebe yanıt olarak, İsviçre Federal Vergi İdaresi bir idari işbirliği usulü başlatmış ve UBS bankasını, Anlaşma 09’un ekinde bahsedilen müşteriler hakkındaki detaylı dosyaları sunmaya davet etmiştir (para. 12).

---

²⁰⁴ AIHM, G.S.B./İsviçre Kararı (Başvuru No:28601/11, 22.12.2015)

2012 yılının Aralık ayında, banka detayları Birleşik Devletler vergi makamlarına iletilmiştir (para. 26). Mevcut davanın incelenmesi sırasında Birleşik Devletler makamları halen soruşturmalarını yürütmekte ve başvuran herhangi bir ceza gerektiren suçla itham edilmemişti (para.28).

Başvuran banka detaylarının Birleşik Devletler vergi makamlarına sunulması nedeniyle özel hayatına saygı hakkına yönelik bir müdahale yaşamıştır. Banka hesaplarına ilişkin bilgilerin Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında korunan kişisel veriler anlamına geldiği konusunda bir şüphe olamaz (para. 51).

Söz konusu anlaşmaların geriye dönük uygulanmasına ilişkin olarak öngörülebilirliğin mevcut olmadığı iddiası hususunda; İsviçre Federal İdare Mahkemesinin yerleşik içtihatları bulunmaktadır. Bu içtihatlara göre, üçüncü tarafların bazı bilgileri sunmasını gerektiren idari ve cezai işbirliği konusundaki hükümler usuli niteliktedir ve bu nedenle ilke olarak, bunların kabul edilmesinden önce gelen vergi dönemleriyle ilgili olanlar dâhil olmak üzere, şu anki veya gelecekteki yargılamalar bakımından uygulanabilir(para. 65). Ayrıca İsviçre makamlarının vergi alanındaki idari işbirliği konularında eskiden kısıtlayıcı olan uygulamalarının, başvuranın açısından, ilgili Birleşik Devletler makamlarının denetimi olmaksızın veya geriye dönük soruşturma ihtimali dahi olmaksızın İsviçre'deki varlıklarına yatırım yapabileceği konusunda meşru bir beklenti oluşmasına neden olduğuna karar verilemez (para. 79).

Bankacılık sektörü İsviçre'de büyük bir öneme sahip olan ekonomik bir sektör olduğundan; UBS bankası ve Birleşik Devletler vergi makamları arasındaki ihtilafı çözmek amacıyla İsviçre Hükümeti tarafından yapılan girişimlerin bir parçası olan şikâyet konusu tedbirin, ülkenin ekonomik refahını korunmasına olanak sağladığı söylenebilir. Bu bağlamda Birleşik Devletler vergi dairelerinin İsviçre bankaları hakkındaki iddiaları, çok sayıda kişiye istihdam sağlayarak İsviçre ekonomisinde büyük rol sahibi olan UBS'nin işleyişini tehlikeye atabilirdi. Bu durum İsviçre'nin Birleşik Devletler ile işbirliği içerisinde etkin bir hukuki çözüm bulması konusundaki menfaatini açıklamaktadır (para. 83-84).

İsviçre çift taraflı bir anlaşma imzalayarak Birleşik Devletler ile yaşanabilecek büyük bir çatışmanın önüne geçmiştir. Bu nedenle söz konusu tedbir meşru bir hedef izlemiştir (para. 86).

Tedbirin gerekliliği ile ilgili olarak, başvuranın yalnızca banka hesabı detaylarını, diğer deyişle yalnızca ekonomik bilgileri içerdiği kaydedilmelidir. Geliştirilmiş koruma öngören ve başvuranın kimliğiyle bağlantılı olan özel detaylar veya veriler iletilmemiştir. İsviçre’de bu hususta çok geniş bir takdir yetkisi olduğu görülmektedir. Şikâyet konusu tedbirin başvuran üzerindeki etkisine ilişkin olarak; başvuranın banka detayları ilgili Birleşik Devletler makamlarına iletilmiştir. Böylelikle bu makamlar başvuranın esasında vergi yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini tespit edebilmiş ve eğer getirmediyse gereken yasal tedbiri alabilmiştir. Ceza yargılamalarının başlatılması, tam bir spekülasyon konusu olarak kalmıştır. Ayrıca başvuran verilerinin Birleşik Devletler vergi makamlarına transfer edilmesi konusunda usuli güvencelerden faydalanmıştır. İlk olarak İsviçre Federal Vergi İdaresi’nin kararına karşı, Federal İdare Mahkemesi önünde itirazda bulunabilmiştir. Bu Mahkeme başvuranın dinlenme hakkının ihlal edilmesi nedeniyle bahsedilen kararı iptal etmiştir. İsviçre Federal Vergi İdaresi sonuç olarak, başvurayı belirtilen süre içerisinde görüş bildirmeye davet etmiştir. Başvuran bu haktan faydalanmıştır. İsviçre Federal Vergi İdaresi, idari işbirliğinin yapılması için bütün koşulların sağlandığını bildiren yeni ve gerekçeli bir karar vermiştir. Başvuran Federal İdare Mahkemesi önünde ikinci bir itirazda bulunmuş, bu itirazı reddedilmiştir. Bu nedenle başvuran, banka detaylarının ifşa edilmesi hususunda itirazda bulunmak ve İsviçre ve Birleşik Devletleri arasındaki anlaşmaların keyfi olarak uygulanmasına karşı koruma elde etmek amacıyla, bazı etkin ve gerçek usuli güvencelerden faydalanmıştır (para. 96).

Özellikle ifşa edilen verilerin mahiyet olarak kişisel olmadığı ve davanın kendine özgü koşulları dikkate alındığında; İsviçre’nin, başvurucunun özel menfaatlerinden ziyade, Birleşik Devletlerle etkin ve tatmin edici bir çözüm yoluna ulaşılması konusundaki kamu menfaatine öncelik vermesi kabul edilebilir niteliktedir. Bu durumda İsviçre’nin takdir yetkisini aşmadığı söylenebilir (para. 97).

2.2.1.2. K.S. ve M.S. v. Almanya²⁰⁵

2006 yılında Alman Gizli Servisi, Lihtenştayn'daki L bankasının eski çalışanından para karşılığı 800 kişi ile ilgili bilgileri satın almıştır. Banka çalışanı bu bilgileri yasadışı olarak kopyalamıştır. Bu bilgiler Alman vergi otoritelerine verilerek söz konusu kişiler hakkında vergi kaçırma soruşturması başlatılmıştır (para.6).

2008 yılında yerel mahkeme kişilerin evlerinde vergilendirme ile ilgili belgelerinin aranmasına izin vermiştir(para. 7.) Arama izninde eldeki bilgilere göre söz konusu kişilerin vergi kaçırdığına yönelik ciddi emarelerin olduğu ve aramanın bir an önce yapılmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir. (para.8) Başvurucuların evinde yapılan arama sonucunda L bankasına ait belgelere ve beş bilgisayara el konulmuştur(para. 9).

Başvurucular arama izninin hukuka aykırı olduğunu ve dayandığı temel bilgilerin uluslararası sözleşmelere aykırı olarak elde edildiğini öne sürerek yerel mahkemeye başvurmuşlardır. Yerel mahkeme başvuruyu reddetmiştir (para.10-11).

Başvurucular aynı iddialarla Federal Anayasa Mahkemesine başvurmuşlardır. Federal Anayasa Mahkemesi yaptığı incelemede, usuli kurallara aykırı olarak elde edilmiş delillerin ceza soruşturmalarında kullanılmasını engelleyen kesin bir kuralın olmadığına, kaldı ki söz konusu olayda delilin ceza soruşturmasında değil ona ön gelen bir arama izni için kullanıldığına, bunun yanı sıra söz konusu bilginin gizli servisin doğrudan “çaldırdığı” bilgiler değil kendisine satın alınmasının teklif edildiği bilgiler olduğuna ve bunun da pasif bir rol olduğuna ve başvurucuların bilgilerinin özel hayatın çekirdeğini oluşturan bilgiler değil iş faaliyetlerine ilişkin olduğuna karar vererek başvuruyu 6. Madde bağlamında açıkça dayanaktan yoksun bularak reddetmiştir. (para. 15-23)

AIHM, önüne gelen başvuruda yaptığı incelemede, söz konusu bilgilerin kişilerin zaten Alman vergi makamlarına sunmak zorunda oldukları mali bilgiler olduğunu ve kişilerin çekirdek özel bilgileri olmadığını bunun yanı sıra arama izninin

---

²⁰⁵ AIHM, K.S. ve M.S. v. Almanya, (Başvuru No: 33696/11, 06.10.2016)

önemli bir suç olan vergi kaçırma suçunun işlenmesini önlemek için aciliyetinin olduğunun ve yeterli yasal güvencelerin bu vakada gösterildiğine dayanarak başvurunun 8. madde bağlamında ihlal oluşturmadığına karar vermiştir (para. 50-58).

2.1.1.3. Brito Ferrinho Bexiga Villa-Nova v. Portekiz²⁰⁶

Avukat olan başvuran aldığı ücretlerin katma değer vergisini ödeyemediği için, vergi makamları başvuranın kişisel banka hesap özetlerini sunmasını talep etmiştir. Başvuran mesleki gizlilik ve banka sırları nedeniyle bunu reddetmiştir. Savcılık vergi kaçakçılığı nedeniyle başvuran hakkında soruşturma başlatmıştır. Başvuran itham edilmesi ve ifade vermesinin ardından ücret ödemelerinin, kişisel banka hesabından yapıldığını kabul etmiştir. Ancak başvuran banka hesap özetlerini sunmayı reddetmiştir. Savcılık ceza soruşturması hâkiminin, kişisel gizliliğin kaldırılması için başvuru yapmasını talep etmiştir. İstinaf Mahkemesi talebi kabul etmiştir. Başvuran Yüksek Mahkeme nezdinde, İstinaf Mahkemesinin kararına itiraz etmiş; Yüksek Mahkeme ise bu itirazı reddetmiştir (para. 5-9).

Kanun uyarınca başvuranın banka hesap özetlerine başvurulması, Sözleşme'nin 8. maddesi uyarınca özel hayat kapsamına giren, mesleki gizliliğe saygı hakkına müdahale teşkil etmiştir. Bu müdahale “suçun önlenmesi” konusundaki meşru hedefi izlemiştir. Zira amaç, başvuran hakkında vergi kaçakçılığı nedeniyle açılan soruşturma bağlamında delil aramaktır (para. 52). Ceza yargılamalarında, başvuranın talep edilen banka hesap özetlerini sunmayı reddetmesinin ardından savcılık mesleki gizliliğin kaldırılması talebinde bulunmuştur. Bu ceza yargılamaları bir yargı organı önünde, ancak başvuranın katılımı olmaksızın yürütülmüştür. Bu nedenle başvuran yargılamaya dâhil olamamış ve kendi görüşlerini dile getirememiştir (para. 56). Ayrıca savcılığın ceza soruşturması hâkiminden talebine veya İstinaf Mahkemesine bağlı savcı vekilinin görüşüne yanıt verememiştir. İlgili mevzuatta, mesleki gizliliğin kaldırılması davalarında Avukatlar Birliğine danışılması gerektiği öngörülmektedir. Ancak mevcut davada Avukatlar Birliğine danışılmamıştır. İç hukuk göz önüne alındığında, Avukatlar Birliğinden alınacak görüşün bağlayıcı olmaması durumunda

---

²⁰⁶ AIHM, Brito Ferrinho Bexiga Villa-Nova v. Portekiz, (Başvuru No: 69436/10, 01.12.2015)

dahi; Mahkeme mevcut davada bağımsız bir organdan görüş alınması gerektiği, zira talep edilen bilgilerin mesleki gizlilik kapsamında yer aldığı kanısına varmıştır(para. 57).

İhtilaf konusu tedbire itiraz etmek amacıyla “etkin başvuru” yapılması hususunda; başvuranın İstinaf Mahkemesi kararına karşı Yüksek Mahkeme önünde gerçekleştirdiği itiraz esas bakımından incelenmemiştir. Zira Yüksek Mahkeme başvuranın İstinaf Mahkemesi kararına karşı itiraz hakkı bulunmadığı kanısına varmıştır. Mahkeme yerel mahkemelerin yerine geçmeksizin; başvuranın itirazının Yüksek Mahkeme tarafından kabul edilemez bulunmasının, Sözleşme’nin 8. maddesi kapsamındaki “etkin başvuru” koşulunun gereklerine uygun olmadığını tespit etmiştir. Bu nedenle başvuranın şikâyet konusu tedbire itiraz edebileceği bir hukuk yolu mevcut değildir. Söz konusu tedbire ilişkin olarak usuli güvencelerin ve etkin adli denetimin bulunmadığı dikkate alındığında; Portekiz makamları kamu menfaatine ilişkin talepler ve başvuranın özel hayatına saygı gösterilmesi hakkının korunmasına ilişkin koşullar arasında adil bir denge kuramamıştır(para. 58).

Verilen kararlarda da görüldüğü üzere AİHM, banka bilgilerinin çeşitli anlaşmalar çerçevesinde paylaşılmasında vergisel amaç – vergi dışı amaç ayrımı yapmış ve banka bilgilerinin vergisel amaçlarla değişiminin temel hak ve özgürlükler bağlamında bir ihlal niteliğinde olmadığı yönünde kararlar vermiştir.

2.1.1.4. M.N. ve diğerleri - San Marino²⁰⁷

İtalya makamlarının, kara para aklama suçuna ilişkin olarak İtalya’da devam eden bir soruşturma kapsamında San Marino makamlarından belge alınmasına yönelik olarak bankalarda arama yapılması konusundaki yardım talebi San Marino tarafından kabul edilmiştir. Bunun üzerine bankalar nezdinde gerçekleştirilen arama ve el koyma işlemleri kapsamında, elektronik depolama cihazlarının ve evrakların kopyaları alınmıştır. Alınan bu kopyalarda bilgileri yer alan Başvuran, özel hayatının gizliliğinin ihlal edildiği iddiası ile AİHM’e başvurmuştur.

---

²⁰⁷ AİHM, M.N. ve diğerleri - San Marino (Başvuru No. 28005/12, 7 Temmuz 2015)

San Marino Hükümeti, bu bilgilerin kopyalandıktan sonra bankaya iade edildiğini, aramanın kişinin evinde değil, banka nezdinde gerçekleştirildiğini, bu nedenlerle bu vaka bakımından AİHS madde 8'in bu davada uygulama alanı bulmayacağını çünkü söz konusu bilgilerin kişinin kişisel veya sosyal hayatına ilişkin değil, banka ile arasındaki güven ilişkisine dayalı finansal bilgiler olduğunu belirtmiştir (paragraf 48). Buna karşın AİHM, banka belgelerinden elde edilen bilgilerin, hassas bir bilgi olup olmadığına bakılmaksızın, bir bireye ait kişisel veri olduğunu vurgulamıştır (paragraf 51). Ayrıca bu bilgilerin meslek yaşamına ilişkin olma ihtimalinin yüksek olduğu ve mesleki bilginin özel yaşamın dışında tutulmasını gerektirecek bir sebep olmadığını belirtmiştir (paragraf 51).

Mahkeme ayrıca kopyalama işleminin de verileri elde etmenin bir yolu olduğunu ve bu anlamda bir müdahale olarak nitelendirmemiştir (paragraf 54-55).

Mahkeme, söz konusu müdahalenin San Marino ile İtalya arasında gerçekleştirilen bir anlaşmaya dayalı olduğunu, bu nedenle de hukuka dayalılık şartının gerçekleştiğini belirtmiştir (paragraf 74). Ancak yapılan arama ve el koyma işlemleri San Marino'da bulunan bütün bankalar nezdinde çok geniş ölçüde gerçekleştirilmiştir. Oysa bu denetim demokratik toplumda gerekli olan ölçü ile sınırlı tutulmalıydı, AİHM bu nedenle madde 8'in ihlal edildiğine karar vermiştir (paragraf 83-84).

2.2.2. OECD Model Anlaşma

Uluslararası vergi hukukunda vergi idareleri arasında idari işbirliği ve bilgi değişimi hükümleri düzenlemek için geçerli sebepler bulunmaktadır. Bu düzenlemeler genellikle çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmalarına hüküm olarak eklenmektedir²⁰⁸. Bunun nedeni, anlaşma kurallarının uygulanacağı olguları ortaya çıkarma amacıyla idari işbirliğine gitme gereksinimidir. Bunun yanı sıra çifte

---

²⁰⁸ Bkz. Örnek Gelir ve Servet Üzerinden Alınan Vergiler Üzerine OECD Model anlaşması md.26

vergilendirmeyi önleme anlaşmaları değil ama müstakil İdari İşbirliği Anlaşmaları yapıldığı da görülmektedir²⁰⁹.

Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası vergi anlaşmaları incelendiğinde, genel olarak Gelir ve Servet Üzerinden Alınan Vergiler Üzerine OECD Model Anlaşma'nın (OECD Modeli) takip edildiği söylenebilir.²¹⁰ OECD Model Anlaşması'nın bilgi değişimini düzenleyen 26. maddesi ise Türkiye'nin gerçekleştirdiği bilgi değişimi yöntemlerinin temelini oluşturmaktadır. Bu maddeye göre,

“Akit Devletlerin yetkili makamları bu Anlaşma hükümlerinin uygulanmasıyla ilgili ... her tür ve tanımdaki vergilerle ilgili iç mevzuat hükümlerinin uygulanması veya idaresi ile ilgili olduğu öngörülen bilgileri değişime tabi tutacaklardır. Bilgi değişimi 1'inci ve 2'nci maddelerle sınırlı değildir.

...

3'üncü fıkra hükümleri hiçbir surette bir Akit Devlete, bilginin yalnızca bir banka, diğer finansal kurum, temsilci veya bir acente ya da yediemin gibi hareket eden bir kişide bulunması veya bir kişinin sermaye payları ile ilgili olması nedeniyle bu bilgiyi sağlamayı reddetme hakkı verecek şekilde yorumlanmayacaktır.”

Model Anlaşmanın özellikle son fıkrası banka bilgileri ile ilgilidir. Bu hükme göre değişime konu bilginin bankada olması akit devlet yetkililerine bilgi değişimini reddetme imkânı vermemektedir. Bu durum uluslararası bilgi değişimi çerçevesinde banka sırrının, vergi amacıyla değişimini engelleyici bir unsur olarak görülmediğini göstermektedir. 1'inci fıkra bir Akit Devlet üzerine tüm bilgi türlerinin değişimi hususunda pozitif bir yükümlülük yükler. Maddenin son fıkrasında bankalar, diğer finansal kurumlar, vekiller, temsilciler ve yedieminler tarafından tutulan bilginin değişimini önleyici şekilde kullanılmasını engellemeyi amaçlamaktadır. Örneğin, bir Akit Devlet banka tarafından tutulan tüm bilgilerin ”banka sırrı” olarak ele alındığı

²⁰⁹ 24.11.2010 tarihinde, Türkiye ile gösterilen Jersey ile imzalanan ve 13.02.2013 tarihli ve 6418 sayılı Yasayla onaylanması uygun bulunan “Vergi Konularında Bilgi Değişimi Anlaşması” müstakil bir anlaşma olarak örnek gösterilebilir.

²¹⁰ Cihat Öner, **Uluslararası Vergi Hukukunda Güncel Gelişmeler ve Türkiye'ye Etkileri**, XII Levha Yayıncılık, 2018, sf. 70.

bir kanuna sahipse, ilgili Devlet bu kanunu bilgi paylaşımını reddetmenin dayanağı olarak kullanamaz. OECD Model Anlaşmanın Yorum kitabında konu ile ilgili olarak verilen örnek şu şekildedir:

“A Devletinde vergiye tabi olan bir birey B Devletinde bulunan B Bankasında bir banka hesabına sahiptir. A Devleti bireyin gelir vergisi beyannamesini incelemektedir ve vergilendirilmemiş kazanılmış gelir olup olmadığını belirlemek amacıyla B Devlete B bankası tarafından tutulan tüm banka hesabı geliri ve varlık bilgisi için bir talepte bulunur. B Devleti talep edilen banka bilgisini A Devlete sağlamalıdır”²¹¹.

Maddeye bu fıkranın eklenmesi Vergi Hususları Konusunda Bilgi Değişimi Üzerine Model Anlaşmada yansıtıldığı ve *Vergi Amaçları için Banka Bilgilerine Artan Erişim*²¹² raporunda açıklandığı gibi banka bilgilerine erişim konusunda yaşanan uluslararası eğilimi yansıtmaktadır. Bu rapor uyarınca bankalar veya diğer finansal kurumların sahip olduğu bilgiye erişim doğrudan veya adli veya idari bir süreç vasıtasıyla dolaylı olarak gerçekleştirilebilir.

Bilgi değişiminin yapısı ve niteliği göz önünde bulundurulduğunda, özellikle ticarî ya da meslekî sırların korunmasının büyük önem taşıdığı söylenebilir. Vergi idaresi çalışanlarının hangi bilgilerin bu kapsamda olduğunu bilmeleri ve bu konuda herhangi bir değerlendirme yapmaları oldukça güçtür²¹³. Hatta vergi idarelerinin yetkilerinin başka türde gizli tutulması gereken bilgiler konusunda da sınırlandırılmamış olması –örneğin banka sırrının vergi idaresine karşı ileri sürülememesi- nedeniyle, vergi idarelerine bu konuda önemli bir takdir yetkisi tanındığı söylenebilir.

Bilgi değişimini uluslararası vergi kaçakçılığını engellemeye yönelik bir araç olarak gören devletler, bu aracın etkinliğinin artırılması amacıyla mükellef haklarını

²¹¹ OECD, Gelir ve Servet Üzerinden Alınan Vergilere İlişkin Model Anlaşma Yorum Kitabı, 2014 (Türkçe basım: GİB, 2015)

²¹² OECD, Improving Access to Bank Information for Tax Purposes, Paris, 2000.

²¹³ Öner, **Uluslararası Vergi Hukukunda Güncel Gelişmeler ve Türkiye’ye Etkileri**, sf. 81.

sınırlandırırken, bilgi değişimine yeterli güvence atfetmeyen devletler ise mükelleflere bu süreçte daha geniş haklar tanımaktadır²¹⁴.

Bankalardan talep edilen bilgiler sonucu oluşturulan veri ambarı sayesinde, Türkiye'nin uluslararası alanda bilgi değişimi taleplerine cevap verme süresi görece kısaltmakta ve kolaylaşmaktadır²¹⁵.

---

²¹⁴ Jose Calderón, “Taxpayer Protection within the Exchange of Information Procedure Between State Tax Administrations”, **Intertax**, 2000, Vol.28, Is.12, sf. 466.

²¹⁵ Öner, **Uluslararası Vergi Hukukunda Güncel Gelişmeler ve Türkiye'ye Etkileri**, sf. 81.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MÜŞTERİLERE AİT SIR NİTELİĞİNDEKİ BANKA BİLGİLERİNİN HUKUKA AYKIRI PAYLAŞIMININ CEZA HUKUKU AÇISINDAN SONUÇLARI

1. Vergi Mahremiyetinin İhlali Suçu

1.1. Genel Olarak

Niteliği ve temel ideolojisi ne olursa olsun, devletin, benimsemiş olduğu ekonomik ve sosyal hedeflerine ulaşabilmesi ve üstlenmiş olduğu kamu hizmetini iyi bir şekilde yerine getirebilmesi için sahip olduğu en temel mali kaynak hiç şüphesiz vergilerdir²¹⁶. Devletin vergilendirme ödevini doğru ve etkin bir şekilde yerine getirilebilmesi için hukuki ve teknik alt yapısını sağlam bir şekilde oluşturması ve bu altyapıyı iyi uygulanması gerekmektedir. Vergi kaçakçılığının ve usulsüzlüklerinin önlenmesi, verginin eksiksiz bir şekilde toplanabilmesi ve düzgün bir şekilde işleyen vergi sistemi kurulabilmesi için vergi sorumlularını ve vergi mükelleflerini gerek üçüncü kişilerden gerekse de devletten koruyabilecek bir sistem kurabilmek çok önemlidir. Yasama (geçmişe yürümezlik, hukuki güvenlik, eşitlik, kanunilik, belirlilik vb.), yargı (adil yargılanma, silahların eşitliği, bağımsız mahkeme vb.) ve yürütme (mahremiyetin korunması, dava hakkı, itiraz, bilgi alma, özel hayata saygı, kanuni idare vb.) erklerinde hukuki güvence oluşturacak önlemler alınması gerekmektedir²¹⁷.

Vergilendirme, devlet için bir hak olduğu kadar²¹⁸ aynı zamanda bir yükümlülüktür de. Gerçekten de devlet; faaliyetleri çerçevesinde, sır niteliğini haiz birçok bilgisini vergi idaresiyle paylaşmak durumunda kalan vergi mükelleflerinin

---

²¹⁶ Nami Çağan, **Vergilendirme Yetkisi**, Ankara, Kazancı Hukuk Yayınları, 1982, sf. 148.

²¹⁷ Billur Yaltı, **Vergi Yükümlüsünün Hakları**, İstanbul, Beta Yayınevi, 2006, sf. 2.

²¹⁸ Suat Şimşek, “Vergi Politikaları, Mülkiyet Hakkı ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi”, **Maliye Dergisi**, Y: 2010, S: 159, sf. 324.

temel haklarından olan özel hayatının gizliliğine riayet etmekle ve elde ettiği bilgileri mahremiyet kapsamında üçüncü kişilere karşı korumakla yükümlüdür²¹⁹.

Vergilendirme aşamasında mükellefler, gerek vergi mevzuatından gerekse de sair mevzuattan doğan yükümlülükler sebebiyle, kişisel veya sır niteliğini haiz ticari ya da sair bilgilerini vergi idareleriyle paylaşmak zorundadırlar. Aynı zamanda vergi idareleri de farklı bilgi kaynaklarından mükelleflere ilişkin bilgi toplayabilmektedir. Vergi mahremiyeti hakkı, usulsüzlük ve kaçakçılığın önlenebilmesi, vergi eşitliğinin sağlanabilmesi ve neticede adil ve etkin bir vergi toplama sistemi oluşturulabilmesine yönelik vergisel politikaların iyi şekilde uygulanabilmesi için hayli önemli işlevi olan mükelleflere ait kişisel verilerin iyi bir şekilde korunmasını sağlamaktadır²²⁰.

Vergi idareleri tarafından toplanan ve depolanan mükelleflere ait bilgilerin, toplanma amacına uygun şekilde kullanılması veya başka kişilerle paylaşılması, mükellefin vergi mahremiyetine riayet edilmesi mükellefin haklarının korunması açısından çok önemlidir. Bu hakkın iyi bir şekilde korunması, mülkiyet hakkı ve meslek özgürlüğü gibi sair temel hak ve hürriyetlerin kullanılması esnasında yaşanabilecek mağduriyetlerin de önüne geçecektir.

Vergisel işlemlerin, yapılması gereken sürede, doğru ve tam olarak yapılabilmesi, mükelleflere ait sır niteliğini haiz kişisel ve ticareti bilgilerin vergi idaresi tarafından bilinmesi gerekmektedir. Vergi idaresi uhdesinde bulunan ve sır niteliğini haiz bu bilgilerin üçüncü kişilere açıklanması veya bu kişiler tarafından ele geçirilmesi ya da vergisel olmayan amaçlarla kullanılması, mükellef açısından maddi zararlara yol açabileceği gibi manevi zararlara da yol açabilecektir. Kanun koyucu, nezdinde bulunan sır niteliğini haiz bu bilgileri, vergi idarelerine duyulan güvenin sarsılmaması ve kamu yararının tam anlamıyla tesisi için vergi mahremiyeti çerçevesinde korumakla yükümlüdür.

---

²¹⁹ Çağan, a.g.e., sf. 164.

²²⁰ Bahri Öztürk, **Vergi Hukuku Örneğinde Hukuka Uygun ve Etkin Kamu Denetimi Sempozyum Kitabı** (Editörler: Bahri Öztürk - Funda Başaran Yavaşlar), Ankara, Seçkin Yayınevi, 2010, sf. 372.

Bu aşamada vergilendirme esnasında elde edilen sır niteliğini haiz ve özel olarak korunması gereken bilgilerin açıklanmasını yaptırma bağlayan vergi mahremiyetinin ihlali suçunun yapısı ve unsurları incelenecektir.

1.2. Kanuni Düzenleme

Vergi mahremiyetinin ihlali suçu, Vergi Usul Kanunu'nda²²¹ (VUK) şu şekilde tanımlanmıştır: Madde 362- (Değişik: 23.01.2008 - 5728/278 md.) “*Bu Kanunda yazılı vergi mahremiyetine uymaya mecbur olan kimselerden bu mahremiyeti ihlal edenler, Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 239'uncu maddesi hükümlerine göre cezalandırılır*”²²². Hem VUK'da hem de TCK'da düzenlenen suçların maddi unsurları birbirlerine benzer olsalar da VUK'un 362. Maddesinde tanımlanan suç, TCK'nın 239. Maddesinde tanımlanan suçtan bağımsız ve niteliği itibarıyla daha özel nitelikte bir suçtur. Aynı şekilde bu suçun, göreve ilişkin sırrın açıklanması ve özel hayatın gizliliği ihlal suçu ile benzer nitelikleri olmasına rağmen, yine bu suçlara nazaran da özel bir düzenleme olduğu söylenebilecektir²²³. VUK'da düzenlenen maddedeki “*Bu Kanunda yazılı vergi mahremiyetine...*” şeklindeki sınırlama sebebiyle, suçun konusunun VUK kapsamında yer alan mahremiyete ilişkin olduğu söylenebilecektir. Dolayısıyla diğer düzenlemelerde açık bir atıf yapılmadığı sürece, vergi mahremiyetine yönelik ihlaller, 362. madde kapsamında cezalandırılmayacaktır. Örneğin, verginin tahsil edilmesi aşamasında vergi mükellefinin sır niteliğindeki bilgilerinin açıklanması halinde 6183 sayılı Kanun'da düzenlenen “göreve ilişkin sırrın ifşası suçu” söz konusu olacaktır.

²²¹ 213 sayılı Kanun, RG. 10.01.1961, S. 10703-10705.

²²² 5728 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikten önce 765 sayılı TCK'nın 198. maddesine gönderme yapılmış ve burada düzenlenen cezanın iki katına karar verileceği ve verilen cezanın iki aydan aşağı olamayacağı düzenlenmişti. (Bkz. Şerafettin Aksoy, **Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi**, 6. bs, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2010, sf. 83; Sahir Erman, **Vergi Suçları, Ticari Ceza Hukuku-VI**, İstanbul, İ.Ü. Fen Fakültesi Yayınları, 1988, sf. 105-106; M. Kamil Mutluer, **Vergi Ceza Hukuku**, Eskişehir, Eskişehir İktisadi Ticari İlimler Akademisi Yayınları, 1979, sf. 184-185; Süheyl Donay, **Ceza Mahkemesinde Yargılanan Vergi Suçları**, İstanbul, Beta Yayınevi, 2008, sf. 166-167.

²²³ Funda Başaran Yavaşlar, **Vergi Usul Kanununda Yer Alan Vergi Kabahat ve Yaptırımları**, İstanbul Kültür Üniversitesi Tarafından Düzenlenen İdari Ceza Hukuku Sempozyumu (Editörler: İlhan Ulusan - Funda Başaran Yavaşlar), Ankara, Seçkin Yayınevi, 2009, sf. 285.

1.3. Suçla Korunan Hukuki Değer

Vergi mükellefinin veya sorumlusunun²²⁴ vergisel durumuna ilişkin sır niteliğini haiz bilgilerin gizliliğinin sağlanması ve hem madden hem de manen zarar görmesinin önlenmesi²²⁵, vergi mahremiyetinin ihlali suçunda korunan hukuki değer olarak ifade edilebilir. Vergisel hususlarda, sır niteliğinde veya bu konuyla alakalı açıklanmaması gereken bir bilgi veya belgesi açıklanan kişinin, ticari ve mali açıdan zarara uğraması veya zarara uğrama tehlikesiyle ya da özel hayatı açısından arzu etmediği bir durumla karşı karşıya kalması ihtimali olduğundan, bu nitelikteki fiillerin cezalandırılmasına yönelik kanuni düzenleme yapılması, vergisel güvenliği sağlayacak ve bu nitelikteki fiillerin icra edilmesini önleyebilecektir. Bir başka taraftan vergisel hususlarda kamu görevlilerine karşı duyulan kamusal güven de himaye altına alınarak²²⁶ vergisel sistemin verimli ve düzgün işlemesine imkân verilmiş olacaktır²²⁷. Bu yönüyle söz konusu suç ile birden fazla hukuki değer korunduğu ifade edilebilir.

VUK'un ceza yaptırımı bakımından atıf yaptığı TCK hükmünün kenar başlığının “*ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması*” olması, mükellefe ait hukuki yararın korunduğunu açıkça göstermektedir. Dolayısıyla bu düzenlemenin, özel yaşamın gizliliği hakkına yer veren Anayasa'nın 20. maddesi ve AİHS'in 8. maddesi ile doğrudan bağlantısı bulunmaktadır²²⁸.

---

²²⁴ Şükrü Kızıllıot, Metin Taş, **Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi**, 5. bs, Ankara, Gazi Kitabevi, 2013, sf. 37-47; Yavuz Atar, **Vergi Hukuku Genel Esaslar**, Konya, Mimoza Yayınları, 1991, sf. 39-51.

²²⁵ Doğan Şenyüz, **Vergi Ceza Hukuku (Vergi Kabahatleri ve Suçları)**, 10. bs, Bursa, Ekin Yayınevi, 2017, sf. 503; Yusuf Karakoç, **a.g.e.**, sf. 511.

²²⁶ Erdem Utku Çakır, Vergi Mahremiyetinin İhlali Suçunda Hukuka Uygunluk Nedenleri, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Y: 2013, S: 13, sf. 356.

²²⁷ Burak Pınar, Pınar Bacaksız, “5237 Sayılı TCK Sonrası Kamu İcra Suçlarının Durumu (I - Sırrın İfşası Suçu)”, **Legal Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi**, Y: 2006, S: 3, sf. 636.

²²⁸ Erdem Ateşgaoğlu, Vergi Mahremiyetinin İhlali veya Sırrın İfşası Suçunu İşleyenler Hakkında Uygulanması Gereken Ceza Hukuku Hükümlerinin Değerlendirilmesi, **Maliye Araştırmaları Dergisi**, C: 5, S: 1, sf. 24.

1.4. Suçun Unsurları

1.4.1. Maddi Unsur

1.4.1.1. Fail

Vergi mahremiyetinin ihlali suçunun faili, VUK’da ifade edilen vergi mahremiyetine uyma ykmllğ bulunan fakat bu ykmllğn ihlal eden kiřilerdir²²⁹. Vergi mahremiyetine uyma ykmllğ olan kişiler, VUK md. 5’te yer alan kamu görevlileri ve devlet ile işçi-işveren ilişkisi olmayıp TCK kapsamında kamu faaliyetlerinin yürütülmesine kalıcı olmayan şekilde katılan kamu görevlileri olabilir. Belirtmek gerekir ki bu suç, yukarıda belirtilen özellikleri sebebiyle, fail açısından özgü suç niteliğindedir.

Vergi mahremiyetini koruma ykmllğ, bu ykmllk altında bulunan kişilerin görevlerini bırakmalarından sonra da devam etmektedir. Bir başka deyişle suçun failinin fiilin işlendiğ sırada görevine devam ediyor olması elzem değildir.²³⁰ Ancak ifşa edilen sır niteliğini haiz bilgi veya belgenin, görev sırasında öğrenilmiş olma zorunluluğ bulunmaktadır. Kimlerin vergi mahremiyetine uyma ykmllğ altında olduğ hususunun VUK’da düzenlendiğini ifade etmiştik. Bu sebeple bunlar haricindeki kimselerin vergiye ilişkin sır niteliğini haiz bir bilgiyi öğrenmeleri veya ifşa etmeleri bu kişileri işlenen suçun faili yapmayacaktır. Ancak suçun unsurları ile ilgili diğerk koşulların bulunması durumunda bu kişiler, TCK’nin özel hayatın gizliliğ veya ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması başlıklı ilgili maddeleri çerçevesinde cezalandırılabilir.

VUK hükümleri çerçevesinde vergi mahremiyetinin ihlali suçunun faili olabilecek kişileri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Vergi işlemleri ve incelemeleri ile iştimal eden memurlar,

²²⁹ şafak Ertan omaklı, “Adli Nitelikte Vergi Suçlarında Fail ve Ceza Sorumluluğ”, Prof. Dr. Mualla ncel’e Armağın Cilt I, Ankara, Ankara Üniversitesi Yayınları, 2009, sf. 660.

²³⁰ Doktrinde bu ykmllğn dava zamanaşımı süresince devam edeceğ yönünde fikirler de bulunmaktadır. (bkz. Süheyl Donay, **Ceza Mahkemesinde Yargılanan Vergi Suçları**, İstanbul, Beta Yayınevi, 2008, sf. 146.)

- Vergi mahkemeleri, Bölge İdare Mahkemeleri ve Danıştay’da görevli olanlar,
- Vergi kanunlarına göre kurulan komisyonlara iştirak edenler,
- Vergi muamelelerinde kullanılan bilirkişiler,
- Vergi Kanunu’na göre bazı durumlarda kendilerine belge veya belge sağlanan kişiler,
- Noterlik Kanunu hükümlerine göre belirtilen görevliler,
- Bankalar Kanunu hükümleri uyarınca çalışan kişiler.

Vergi işlemleri ve incelemeleri ile iştigal eden memurlar kavramına; vergi idarelerind çeşitli kademelerde görev yapan vergi muameleleriyle iştigal eden şahıslar girmektedir. Vergi işlemi yalnızca tahakkuk, tarh ve tahsil işlemleriyle sınırlı olmayıp; vergilendirme aşamasında gerçekleşen tüm işlemleri kapsamaktadır. Mesela vergisel bir hususta yapılan arama işlemine görevli olarak iştirak eden polis memuru dahi bu kapsam içinde değerlendirilmektedir²³¹.

Vergi muamelelerinde kullanılan bilirkişiler ifadesinden vergilendirme aşamasında görüşüne başvurulana herkes anlaşılmalıdır²³².

Bu aşamada failler açısından VUK’un 5. Maddesinin 4. Fıkrası²³³ üzerinde önemle durmak gerekmektedir. Zira çalışmamızda vergi mahremiyetinin ihlali suçunun, banka personeli tarafından işlenmesi durumundaki sonuçları ele alınacaktır.

VUK’un 5. Maddesinin 4. Fıkrası gereğince vergi idareleri tarafından bankalara, vergilendirme amacıyla bir takım bilgi ve belgeler verilebilmektedir. Vergi idarelerince vergisel konulara ilişkin bilgilerin, kanunla kurulmuş mesleki kuruluşlarına ve 3568 sayılı Kanunla kurulan birlik ve meslek odalarına bildirilmesi,

²³¹ Erman, **Vergi Suçları, Ticari Ceza Hukuku-VI**, sf. 98.

²³² **A.e.**, sf. 99.

²³³ 213 sayılı Vergi Usul Kanunu madde 5 – “Mükelleflerin vergi tarhına esas olan beyanları, kesinleşen vergi ve cezaları ile vadesi geçtiği halde ödenmemiş bulunan vergi ve ceza miktarları Maliye Bakanlığınca açıklanabilir. Maliye Bakanlığı bu yetkisini mahalline devredebilir. Ayrıca, kamu görevlilerince yapılan adli ve idari soruşturmalar ile ilgili olarak talep edilen bilgi ve belgeler ile bankalara, yapacakları vergi tahsiline yönelik bilgiler verilebilir. Bu bilgilerin verilmesine ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığınca belirlenir. Sahte veya muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge düzenledikleri veya kullandıkları vergi inceleme raporuyla tespit olunanların, kanunla kurulmuş mesleki kuruluşlarına ve 3568 sayılı Kanunla kurulan birlik ve meslek odalarına bildirilmesi vergi mahremiyetini ihlal sayılmaz. Bu takdirde kendilerine bilgi verilen kişi ve kurumlar da bu maddede yazılı yasalara uymak zorundadırlar. Maliye Bakanlığı bilgilerin açıklanmasıyla ilgili usulleri belirlemeye yetkilidir.”

madde çerçevesinde vergi mahremiyetinin ihlali sayılmazken, bu durumda kendilerine bilgi verilen kişiler vergi mahremiyetini koruma yükümlülüğü altına girmektedirler. Vergi mahremiyetini koruma yükümlülüğü altına giren bu kişilerin, söz konusu bilgileri hukuka aykırı olarak paylaşımları durumunda da vergi mahremiyetinin ihlali suçu oluşmaktadır.

1.4.1.2. Fiil, Netice ve Nedensellik Bağı

Vergi mahremiyetinin ihlali suçunun maddi unsuru olan fiil; vergi mahremiyetinin ihlal edilmesi olarak ifade edilebilir. Öğretide bu ihlalin, sırların ifşa edilmesi ya da üçüncü kişiler yararına kullanılması şeklinde tezahür edebileceği ifade edilmiştir²³⁴. Kanaatimizce de suçun oluşabilmesi için vergi mahremiyetinin herhangi bir şekilde ihlal edilmesi yeterlidir²³⁵. Bu ihlal, mahremiyete konu sır niteliğini haiz bilginin üçüncü bir kişiye açıklanması yoluyla gerçekleşebileceği gibi²³⁶, süreli bir yayınla kamuoyuna ifşa edilmesi²³⁷ şeklinde de gerçekleşebilir.²³⁸ Dolayısıyla mezkûr düzenlemede ihlalin hangi şekilde gerçekleşeceği hususunda bir sınırlama getirilmediğinden bu suçun serbest hareketli olduğu ifade edilebilir.

Gizliliğin ihlali, yukarıda da belirttiğimiz üzere icrai davranışla gerçekleşebileceği gibi, yetkisi olmayan kişilerin sır niteliğini haiz vergisel bilgilere ulaşmasının engellenmemesi şeklinde yani ihmali bir davranışla da gerçekleşebilir.²³⁹

Vergi mahremiyetinin ihlali suçunun oluşabilmesi için sır niteliğini haiz vergisel bilginin fail veya üçüncü kişiler yararına kullanılması suretiyle menfaat elde edilmesi ya da bir zararın meydana gelmesi gerekli değildir. Bu özelliği dolayısıyla da bu suç, mahremiyetin ihlal edilmesi ile tamamlandığından sırf hareket suçu niteliğini haizdir. Sırf hareketin söz konusu olduğu suçlarda, suçun meydana

²³⁴ Turgut Candan, **Vergi Suçları ve Cezaları**, 3. bs., Ankara, Maliye ve Hukuk Yayınları, 2010, sf. 398.

²³⁵ Açar, **a.g.m.**, sf. 368.

²³⁶ Donay, **Ceza Mahkemesinde Yargılanan Vergi Suçları**, sf. 169.

²³⁷ Nuri Ok, Ahmet Gündel, **Açıklamalı-İçtihatlı Ceza Mahkemelerinin Görevine Giren Vergi Kaçakçılığı Suçları**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2002, sf. 366.

²³⁸ Çakır, **a.g.e.**, sf. 358.

²³⁹ Fatma Taş, **Vergi Hukukunda Vergi Mahremiyetinin İhlali Suçu**, Ankara, Yaklaşım Yayıncılık, 2008, sf. 101.

gelebilmesi için ihlalin gerçekleşmesi yeterli olup ayrıca nedensellik bağı aranmayacaktır.

1.4.1.3. Mağdur

Vergi mahremiyetinin ihlali suçunun geniş anlamıyla mağdurunun, verginin mükellefi ya da ilgili sair şahısların sır niteliğini haiz bilgilerinin korunmaması sebebiyle çıkarları ihlal edilen bütün fertler olduğu ifade edilebilir²⁴⁰. Suçun dar anlamda mağdurunun ise, mahremiyetleri ihlal edilen mükellef veya mükellefle ilgili kimseler olduğu söylenebilir²⁴¹. Şüphesiz bu suçun mağduru ancak gerçek kişiler olabilecektir²⁴². Bu anlamda mükellefin ortağı ya da yöneticisi olduğu tüzel kişiler veya maliye hazinesi, diğer tüm koşulların varlığı durumunda suçun mağduru değil ancak suçtan zarar gören konumunda olabileceklerdir.

1.4.1.4. Konu

Vergi mahremiyetinin ihlali suçunun konusu, VUK'da yer alan kısıtlayıcı ibare sebebiyle yalnızca VUK'daki mahremiyete ilişkin yükümlülüktür. Bu sebeple açıkça bir atıf ya da hüküm bulunmadığı müddetçe VUK dışındaki düzenlemelerde yer alan vergi mahremiyetine ilişkin ihlaller, VUK kapsamında cezalandırılmayacaktır.

Esasen VUK'da vergi mahremiyetinin bir tanımı yapılmamıştır. Ancak VUK 5. madde çerçevesinde, suçun konusunu oluşturan sır niteliğini haiz bilgilerden, yukarıda belirtilen faillerin görevleri dolayısıyla, mükellefin veya mükellefle ilgili kişilerin şahıslarına, işlerine, hesap durumlarına, işletmelerine, servetlerine veya mesleklerine ilişkin olarak, öğrendikleri sırlar veya gizli kalması gereken hususlar anlaşılmalıdır. Diğer taraftan elektronik ortamda tutulması mümkün olan belge, defter veya kayıtlar da suçun konusunu oluşturabilecektir. Dolayısıyla suçun faili olabilecek kişiler haricindeki kişilerin öğrendikleri sır niteliğini haiz bilgiler veya bu

---

²⁴⁰ Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökcen, Caner Yenidünya, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 17. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, Kasım 2018, sf. 531.

²⁴¹ İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 14. bs., Ankara, Seçkin Kitabevi, 2018, sf. 208.

²⁴² A.e.

kişiler tarafından öğrenilmiş olsalar bile mükellef veya mükellefle ilgili olmayan bilgiler suçun konusunu oluşturmazlar. Ayrıca bu şahıslara ilişkin olsa dahi, bunların işlem ve hesap bilgilerine, işletmelerine, işlerine, mesleklerine veya servetlerine ilişkin olmayan sır niteliğini haiz bilgi ve belgeler de bu suçun konusunu oluşturmayacaklardır. Ancak suçun diğer unsurlarının varlığı durumunda bu hususlar TCK'nın 134, 137, 239 veya 258. maddelerinde düzenlenen suçlar kapsamına girebilmesi de mümkündür.

Bir bilgi veya belgenin sır niteliğini haiz olması veya gizli kalmasının gerekli olması için bu niteliği haiz olduğunun yasal düzenlemelerde açıkça yer alması ya da ifşa edilmesi halinde ilgilisinin kendisinin, mesleğinin, ailesinin veya menfaatinin zarar görmesi veya zarara uğrama tehlikesinin bulunması gerekir. Ayrıca suça konu sır niteliğini haiz bilgi veya belgenin suç tarihinden önce aleni hale gelmemiş olması da gerekmektedir.

1.4.2. Manevi Unsur

Vergi mahremiyetinin ihlali suçunun manevi unsuru kasttır. Suçun kanuni tanımında bilmesine rağmen, bildiği halde ya da bilerek gibi ifadeler yer almadığından suçun olası kastla da işlenebileceği ifade edilebilir. Bu sebeple failin bir bilgi veya belgenin sır niteliğini haiz olduğunu bilmesi ve bunu bilerek ve isteyerek açığa çıkarması suçun tamamlanması açısından yeterlidir. Kanuni tanımda açıkça düzenlenmemiş olması sebebiyle bu suç taksirle işlenemeyecektir.

1.5. Hukuka Uygunluk Nedenleri

İncelemesini yapmış olduğumuz suçun özel hayatın gizliliği hakkını koruduğu göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu hakkın özüne dokunmaksızın yalnızca Anayasa'da düzenlenen bazı sebeplerle ve ancak kanun yoluyla sınırlandırılabilmesi mümkündür. TCK'nın genel hukuka uygunluk sebepleri ile birlikte VUK'un 5/3.f-6.f. maddeleri arasında düzenlenmiş olan özel hukuka uygunluk sebepleri, incelemiş olduğumuz suçun oluşumunu engellemektedir. Bu kapsamda mükelleflerin, kamu

borçlularının ve ilgili kimselerin özel hayatlarına yönelik bazı sınırlandırmalar yapıldığı görülmektedir²⁴³.

1.5.1. Genel Hukuka Uygunluk Nedenleri

Hukuka uygunluk sebepleri, TCK'nın "Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler" başlıklı ikinci bölümünde düzenlenmiştir²⁴⁴. Ancak maddede düzenlenen hükümlerin hangisinin hukuka uygunluk nedenlerinden, hangisinin kusurluluğa etki eden nedenlerden olduğu açık değildir²⁴⁵. TCK'nın madde gerekçeleri ile CMK'nın ilgili maddeleri göz önünde bulundurulduğunda, hukuka uygunluk nedenlerinin ilgilinin rızası, meşru savunma, hakkın kullanılması ve görevin ifası olduğu söylenebilecektir²⁴⁶.

İlgilinin rızasının hukuka uygunluk sebebi olabilmesi için, razı olunacak fiilin kişinin mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakla ilişkin olması gerekmektedir²⁴⁷. Vergi mahremiyetinin ihlali suçunda sır niteliğini haiz bilginin açıklanması, niteliği itibariyle kişiye ait bir hakla ilgili olduğundan, bu suç açısından ilgilinin rızası işlenen fiili hukuka uygun hale getirecektir.

Meşru savunma, bir kişinin kendisinin ya da başkasının hakkına yönelen, gerçekleşmiş veya gerçekleşmesi kesin olan haksız saldırıyı, saldırı anındaki hâl ve şartlarla, saldırı ile ölçülü biçimde defetmesi durumunda söz konusu olacaktır²⁴⁸. Bu şartlar halinde işlenen fiil suç teşkil etmeyecektir. Teorik açıdan herhangi bir mani olmamakla beraber, niteliği itibariyle vergi mahremiyetinin ihlali suçunda meşru savunmanın gerçekleşmesi ihtimali zayıftır.

²⁴³ Erdem Ateşgözoğlu, **a.g.m.**, sf. 25.

²⁴⁴ Nur Centel, Hamide Zafer, Özlem Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 10. bs., İstanbul, Beta Yayınevi, Eylül 2017, sf. 294.

²⁴⁵ Veli Özer Özbek, **Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı**, 2. bs., Ankara, Seçkin Kitabevi, Ocak 2010, sf. 301.

²⁴⁶ Yener Ünver, "YTCK'da Kusurluluk", **Ceza Hukuku Dergisi**, Y: 1, S: 1, Ekim 2006, sf. 57; Timur Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 13. bs., Ankara, Seçkin Yayınevi, Eylül 2018, sf. 252; Ersan Şen, **Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2006, sf. 66 vd.; Çetin Arslan, **İhaleye Fesat Karıştırma Suçu**, 3. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2012, sf. 206.

²⁴⁷ Hakan Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 21. bs., Ankara, Seçkin Kitabevi, Eylül 2017, sf. 290.

²⁴⁸ Muharrem Özen, **Türk Ceza Hukukunda Meşru Müdafaa**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 1995, sf. 123.

Hukuka uygunluk sebeplerinden biri olan hakkın kullanılmasında, kişi, hukuk düzenince kendisine sağlanan hak çerçevesinde bir fiil işlediğinde bu fiil suç oluşturmaz. Bunun için öncelikle sübjektif bir hakkın varlığı, bu hakkın fail tarafından ölçülü bir şekilde kullanılması ve işlenen fiilin, tipe uygun fiil arasında nedensellik bağı olması gerekmektedir. Örneğin vergi kaçakçılığı suçunu işlediği hususunda somut bir takım veriler olan şirketin, sır niteliğini haiz vergisel bilgilerini ifşa eden bir gazetecinin fiili bu kapsamda suç oluşturmaz.

Görevin ifasının bir hukuka uygunluk sebebi olabilmesi için görev ifa eden kişinin hukuki olarak yetkilendirilmiş olması ve fiili görevi sebebiyle işlemiş olması gerekmektedir²⁴⁹. Örneğin mahremiyet kapsamında olan vergisel bir hususta tanıklık eden kişinin bu fiili, bir görevin ifası niteliğinde hukuka uygun olduğundan bu fiil o kişi açısından suç teşkil etmeyecektir.

Niteliği itibarıyla her fiile uygulanabilen, genel hukuka uygunluk sebepleri²⁵⁰ haricinde, vergi mahremiyetinin ihlali suçu açısından VUK'da özel nitelikte hukuka uygunluk sebepleri de düzenlenmiştir. Buna göre;

- Mükelleflerin tarha esas beyanlarının, kesinleşmiş vergi cezalarının veya vadesi geçmiş fakat ödenmemiş vergi cezalarının Maliye Bakanlığı veya yerel vergi idaresi tarafından açıklanması,
- Gelir vergisi mükelleflerinin ve diğer mükelleflerin beyannamelerini verdikleri yıl içerisinde bu beyannamelerin vergi dairesi tarafından ilan edilmesi,
- Kamu görevlileri tarafından talep edilen ve icra edilen idari veya adli soruşturmalara ilişkin sır niteliğini haiz bilgi ve belgelerin yetkili ilgili yerlere verilmesi,

---

²⁴⁹ Faruk Erem, Ahmet Danışman, Mehmet Emin Artuk, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 1. bs., Ankara, Seçkin Yayınevi, 1997, sf. 555; Doğan Soyaslan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 8. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, Eylül 2018, sf. 368.

²⁵⁰ Bahri Öztürk, Mustafa Ruhan Erdem, **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, 18. bs., Ankara, Seçkin Yayınevi, Eylül 2018, sf. 148.

- Vergi inceleme raporuyla, yanıltma yeteneğini haiz ya da sahte belge düzenlediği veya kullandığı tespit edilen kişilerin, meslek odalarına veya meslek kuruluşlarına,
- Bankalara, yapmaları gereken vergi tahsilatlarına ilişkin sır niteliğini haiz bilgilerin verilmesi gibi durumlar vergi mahremiyetinin ihlali sayılamayacaktır.

Bu ve benzeri durumlarda kendilerine sır niteliğini haiz bilgi sağlanan gerçek veya tüzel kişiler maddede düzenlenen hükümlere uymakla yükümlüdürler.

Aynı zamanda vergisel güvenliği sağlamak adına gelir vergisi mükelleflerinin ve diğer mükelleflerin beyannamelerini verdikleri yıl içerisinde bu beyannamelerin vergi dairesi tarafından ilan edilmesi de vergi mahremiyetinin ihlali kapsamında değerlendirilemeyecektir²⁵¹.

Herhangi bir gizlilik kararı bulunmadıkça vergi hukuku yargılamalarında görülen duruşmalar alenidir. Bu sebeple yargılama sırasında alenileşen sır niteliğini haiz bilgilerin sonradan açıklanması durumunda da suç oluşmayacaktır.

Bunun dışında Bilgi Edinme Kanunu çerçevesinde ticari sır niteliğini haiz olan vergisel nitelikteki bilgilerin ilgililere verilmesi ya da açıklanması da hukuka aykırıdır²⁵².

1.5.2. Özel Hukuka Uygunluk Nedenleri

VUK'un 5. maddesinde mükelleflerin sır niteliğini haiz bilgilerinin açıklanabileceği bazı haller özel olarak düzenlenmiştir.

- *“Vergi güvenliğini sağlamak amacıyla Gelir Vergisi mükelleflerinin yıllık Gelir Vergisi, sermaye şirketlerinin Kurumlar Vergisi beyannamelerinde gösterdikleri matrahları (zarar dahil) ve beyanları*

²⁵¹ AIHM kimi kararlarında, kamu yararı bulunan durumlarda sır niteliğini haiz vergisel bilgi ve belgelerin ifşasında hak ihlali bulmamıştır. (AIHM, Wypych vs. Polonya, Başvuru No: 2428/5, 25.10.2005)

²⁵² Hatice Yurtsever, Burçin Burhan, “Bilgi Edinme Hakkı Kanunu Çerçevesinde Vergi Mahremiyetinin Değerlendirilmesi”, **Electronic Journal of Vocational Colleges**, C: 2, S: 2, Aralık 2012, sf. 50.

üzerinden tarh olunan Gelir ve Kurumlar Vergileri ile mükelleflerin ad ve unvanları, bağlı oldukları vergi dairelerince beyannamelerin verildiği yıl içinde dairenin münasip yerlerine asılacak cetvellerle ilan olunur. Mükellefin bağlı bulunduğu teşekkül varsa, bu ilan orada da yapılır.” (VUK md. 5/3)

- *“Mükelleflerin vergi tarhına esas olan beyanları, kesinleşen vergi ve cezaları ile vadesi geçtiği halde ödenmemiş bulunan vergi ve ceza miktarları Maliye Bakanlığınca açıklanabilir. Maliye Bakanlığı bu yetkisini mahalline devredebilir. Ayrıca, kamu görevlilerince yapılan adlî ve idarî soruşturmalar ile ilgili olarak talep edilen bilgi ve belgeler ile bankalara, yapacakları vergi tahsiline yönelik bilgiler verilebilir. Bu bilgilerin verilmesine ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığınca belirlenir. Sahte veya muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge düzenledikleri veya kullandıkları vergi inceleme raporuyla tespit olunanların, kanunla kurulmuş mesleki kuruluşlarına ve 3568 sayılı Kanunla kurulan birlik ve meslek odalarına bildirilmesi vergi mahremiyetini ihlal sayılmaz. Bu takdirde kendilerine bilgi verilen kişi ve kurumlar da bu maddede yazılı yasaklara uymak zorundadırlar. Maliye Bakanlığı bilgilerin açıklanmasıyla ilgili usulleri belirlemeye yetkilidir.” (VUK md. 5/4)*

- *“Gelir Vergisi mükellefleri (Kazancı basit usulde tespit edilenler dahil) ile sermaye şirketleri her yıl Mayıs ayının son gününe kadar vergi tarhına esas olan kazanç tutarları ile bunlara isabet eden vergi miktarlarını gösteren levhayı almak zorundadırlar. İlan ve levhalara ilişkin diğer hususlar Maliye Bakanlığınca belli edilir.” (VUK md. 5/5)*

- *“Kamu kurum ve kuruluşları tarafından ilgili kanunları uyarınca mükelleflerden talep edilebilen, kurum ve kuruluşların görevleriyle doğrudan ilgili ve görevlerinin ifası için zorunluluk ve süreklilik arz*

eden bilgilerin, bu kurum ve kuruluşlara verilmesi vergi mahremiyetinin ihlali sayılmaz. Bu durumda, kendilerine bilgi verilenler, bu maddede yazılı yasaklara uymak zorunda olup, bu bilgilerin muhafazasını sağlamaya yönelik tedbirleri almakla yükümlüdürler. Maliye Bakanlığı, bu fıkra uyarınca verilecek bilgilerin kapsamı ile bilgi paylaşımına ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.” (VUK md. 5/6.f.)

Düzenlemeler kapsamında, VUK çerçevesinde tipe bir fiilin gerçekleştirilmesi durumunda fiilin hukuka aykırılığından ziyade hukuka uygun olmasını sağlayan özel hukuka uygunluk hallerinin var olup olmadığının tespitinin yapılması gerekmektedir. VUK'ta düzenlenen özel hukuka uygunluk ve TCK kapsamındaki genel hukuka uygunluk nedenlerine dâhil edilemeyen bir durum söz konusuysa, işlenen fiiller anılan suçların oluşturacaktır²⁵³.

1.6. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

1.6.1. Teşebbüs

Vergi mahremiyetini ihlal suçunun sırf hareket suçu olduğunu ve mahremiyetin ihlal edilmesi ile neticelendiğini ayrıca herhangi bir neticenin oluşmasının aranmadığını yukarıda ifade etmiştik. Gerçekten de suçun kanuni tanımında herhangi bir neticenin oluşması gerekmeyecektir. Hal böyle olunca, kural olarak bu suçun teşebbüse elverişli olmadığı ifade edilebilir. Ancak suçun kısımlara bölünebildiği durumlarda teşebbüsün söz konusu olabileceğini ifade etmek gerekir. Mesela vergi mahremiyeti yükümlüsü olan kişinin edinmiş olduğu sır niteliğini haiz vergisel bilgileri üçüncü bir kişiye posta ile gönderdiği fakat kendi elinde olmayan bir takım sebeplerle bu bilgilerin üçüncü kişiye ulaşmadığı durumda suçun teşebbüs aşamasında kaldığı söylenebilir²⁵⁴.

²⁵³ Ateşgaoğlu, **a.g.m.**, sf. 27.

²⁵⁴ Hasan Hüseyin Bayraklı, Ahmet Bozdağ, “Türk Ceza Hukukunda Teşebbüse Elverişlilik Sorunu ve Vergi Suçlarının Teşebbüse Elverişlilik Açısından Değerlendirilmesi”, **Maliye Dergisi**, Y: 2010, S: 158, sf. 31.

Failin, elinde olan birtakım sebeplerle vergi mahremiyetinin ihlaline yönelik icra hareketlerinin tamamlanmasına engel olduğu durumlarda ise suça teşebbüsten değil, gönüllü vazgeçmeden söz edilecektir²⁵⁵.

1.6.2. İştirak

Vergi mahremiyetini ihlal suçunun özgü mahsus suç olduğunu, faillerinin ancak belirli şartları taşıyan kişiler olabileceğini yukarıda ifade etmiştik. Bu sebeple, kanuni vasıfları taşımayan kişiler bu suça ancak azmettiren veya yardım eden olarak iştirak edebileceklerdir.

Mahremiyete konu ve gizli kalması gereken bilgilerin, aynı suç işleme kararı çerçevesinde birden fazla kişi tarafından kullanılması veya ifşası halinde, suça iştirakten bahsedilecektir. Bu çerçevede, vergi mahremiyetinin ihlaline birden fazla kişinin katılması ve katılan kişilerin ortak iradelerinin var olduğu durumlarda, söz konusu kişilerin kanuna aykırı bu eylemin oluşumunda doğrudan rol almaları veya dolaylı olarak bir paya sahip olmaları durumunun ve de fiilleriyle yapılan ihlal arasında nedensellik bağının olup olmadığına bakılır. Tüm bu şartların beraber var olması durumunda, fiile katılan kişilerin, vergi mahremiyetinin ihlali suçunu iştirak halinde işlediklerinin kabulü gerekir²⁵⁶.

Vergi mahremiyetinin ihlali suçunun birde fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi durumunda TCK'daki genel iştirak hükümleri uygulanacaktır. Bu nedenle böyle bir durumda VUK'un 360. maddesindeki gibi menfaat temin edilmemesine bağlı ayrı bir cezai indirim sebebi söz konusu olmayacaktır²⁵⁷.

Vergi mahremiyetinin ihlali suçunun kanuni tanımında belirtilen ifşa etme veya kullanma eylemlerini birlikte gerçekleştiren kişilerin her biri fail olarak değerlendirilir. Bu kapsamda, fail sıfatını haiz olanlara, suçun kanuni tanımında düzenlenen tam ceza ile cezalandırılması gerekir. Ancak, kullanma fiili açısından tam cezanın verilebilmesi için maddi bir yararın sağlanmış olması gerekmektedir.

---

²⁵⁵ Ateşagaoglu, a.g.m., sf. 29.

²⁵⁶ A.e.

²⁵⁷ A.e.

Zira özgü suçlar, yalnızca özel faillik niteliğini haiz kişilerce işlenebileceğinden bu suça iştirak eden diğer kişiler ancak azmettiren veya yardım eden sıfatını alabilirler. Bu sebeple, vergi mahremiyetinin ihlali suçuna iştirak eden kişi VUK'un 5. maddesinde düzenlenen kişilerden değilse TCK genel hükümleri çerçevesinde fail olamayacaktır²⁵⁸.

Suçun işlenmesi konusunda ortak bir karar çerçevesinde etkili ve beraber hareket eden (birlikte faillik) ya da sair veya bilhassa kusur yeteneği olmayan kişilerin iradeleri üzerinde hâkimiyet kurmak suretiyle suç teşkil eden fiili, bu kişiler üzerinden gerçekleştiren (dolaylı faillik) kişilere, TCK çerçevesinde fail olarak ceza verilecektir. Kusur yeteneği olmayan kişilerin iradeleri üzerinde hâkimiyet kurmak suretiyle suç teşkil eden fiili, bu kişiler üzerinden gerçekleştiren kişinin (dolaylı failin) cezası, yine TCK kapsamında üçte birinden yarısına kadar artırılacaktır²⁵⁹.

Bir kişiyi vergi mahremiyetinin ihlali suçunu işlemeye azmettiren kişi, suçun cezası ile cezalandırılmaktadır.

Gizli kalması gereken bilginin kullanılmasına veya yayılmasına aracılık eden, sır niteliğini haiz bilgiyi açıklamaya teşvik eden, bu suçların işlenmesine yönelik kararı kuvvetlendiren, bu suçların işlenmesinden sonra bir takım yardımlarda bulunacağını vaat eden, suçların işlenişi hususunda yol gösteren veya suçlara dair fiillerin işlenmesinde kullanılan araçları temin eden, suçların işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştıran kişiler, vergi mahremiyetinin ihlali suçunun işlenmesine yardım eden olarak adlandırılırlar. Yardım eden sıfatını haiz bu kişiler fail tarafından işlenen suça verilecek cezanın yarısı ile cezalandırılmaktadırlar²⁶⁰.

Yardım etme hali nitelik itibarıyla fiilin gerçekleştirilmesini değil, işlenmesini kolaylaştıran, maddi ya da manevi anlamda suçun işlenmesini destekleyen unsurlardır. Dolayısıyla yardım etme şekilleri geniş yoruma açıktır²⁶¹.

---

²⁵⁸ A.e.

²⁵⁹ A.e., sf. 30.

²⁶⁰ A.e.

²⁶¹ A.e., sf. 31.

1.6.3. İçtima

Suçların içtimaı TCK'da bileşik suç, zincirleme suç ve fikri içtima başlıkları altında düzenlenmiştir. Yasa koyucu, birden çok suçun bulunduğu hallerde suçların birleştiğini ancak böyle durumlarda failin tek bir cezayla karşı karşıya olacağını ifade etmiştir²⁶².

Vergi mahremiyetinin ihlali suçu, kural olarak zincirleme suç hükümleri kapsamında ele alınabilir. Bir suç işleme kararı çerçevesinde, farklı zamanlarda, aynı kişiye karşı birden çok vergi mahremiyetini ihlal suçu işlendiği takdirde tek bir cezaya hükmedilecek, fakat bu ceza belirli oranlarda artırılacaktır²⁶³. 5237 sayılı Kanun'da, 765 sayılı mülga kanundan farklı olarak zincirleme suç açısından aynı kişiye karşı işlenmiş olma şartı getirilmiştir. Bu sebeple bir suç işleme kararı çerçevesinde işlense dahi suçun farklı kişilere karşı işlenmesi durumunda zincirleme suç hükümleri uygulama alanı bulamayacaktır²⁶⁴. Aynı şekilde aynı kişiye karşı işlense bile bir suç işleme kararı çerçevesinde işlenmemesi durumunda da zincirleme suç hükümleri uygulanamayacaktır²⁶⁵.

Vergi mahremiyetinin ihlali suçunun birden fazla kişiye karşı tek bir hareketle işlenmesi durumunda aynı neviden fikri içtima söz konusu olacaktır. Bu durumda da tıpkı zincirleme suçta olduğu gibi faile tek bir ceza verilecek ancak bu ceza yine belirli oranlarda artırılacaktır. Mesela, birden çok mükellefe ait sır niteliğini haiz bilgi ve belgenin içinde olduğu bir dosyanın üçüncü kişilere ifşa edilmesi durumunda fail tek bir suçtan cezalandırılacak ancak bu ceza yine belirli oranlarda artırılacaktır.

İşlenen tek bir hareketle farklı suçların oluşması durumunda ise farklı neviden fikri içtima uygulama alanı bulacaktır. Böyle bir durumda fail, bu suçların en ağır cezayı gerektireninden cezalandırılacaktır. Bu durumun söz konusu olabilmesi için içtimanın görünüşte olmaması her iki suç tipine de uygun olması gerekir. Mesela, vergi mahremiyetinin ihlali fiili, hem VUK hem de TCK'nın ilgili maddelerindeki

²⁶² Mahmut Koca, "Fikri İçtima", **Ceza Hukuku Dergisi**, Y: 2, S: 4, Ağustos 2007, sf. 198.

²⁶³ Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, sf. 450-456.

²⁶⁴ Kayıhan İçel, **Suçların İçtimaı (Genel Bilgiler-Fikri İçtima-Müteselsil Suçlar-Görünüşte İçtima)**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1972, sf. 105-151.

²⁶⁵ Türkan Yalçın Sancar, **Müteselsil Suç**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 1995, sf. 61 vd.

suçların oluşumuna sebebiyet vermektedir. Ancak bu durum içtimain görünüşte olan halidir. VUK'un 362. Maddesinde düzenlenen suç, TCK'nin 134, 239 ve 258. maddelerindeki sır niteliğini haiz bilgileri ifşa etme suçunun unsurlarının yanında bunlara ek olarak söz konusu bilgilerin vergi mahremiyetiyle ilgisini ve bu gizliliğin de VUK hükümlerinden kaynaklanmasını aramaktadır. Bu sebeple vergi mahremiyetinin ihlali suçu özel düzenleme çerçevesinde TCK'da düzenlenen diğer maddelerden öncelikle uygulanacaktır.

Bu konudaki bir diğer husus da vergi mahremiyetinin ihlali suçunun 6183 sayılı Kanun'da düzenlenen kamu borçlusunun mahremiyetini ihlal suçuyla olan ilişkisidir. Doktrinde, verginin tahakkuk edilmesi aşamasına kadar olan evrede VUK'daki suçun; verginin tahakkukundan tahsil edilmesine kadarki evrede ise 6183 sayılı Kanun'daki suçun cezalandırıldığı ve adı geçen suçların bu anlamda birbirini tamamladıkları belirtilmektedir²⁶⁶. Dolayısıyla bu suçlar arasında kimi benzerlikler olsa da herhangi bir içtimadan söz edilemeyecektir.

1.7. Yaptırım

Ceza hukukunda düzenlenen ceza ve güvenlik tedbirleri, işlenen suçun karşılığı olan yaptırımlardır. Yaptırımların temel esaslarının düzenlendiği TCK hükümlerinin yanı sıra; yaptırımın ne olacağı hususu ilgili suçun düzenlendiği madde içeriğinde özel olarak da düzenlenmektedir. Ayrıca farklı kanunlarda suçun türü veya failin sıfatına göre genel yaptırımlara ek olarak farklı yaptırımlar da söz konusu olabilmektedir.

Suç oluşturan bir fiilin karşılığında suçun failine uygulanan cezalar genel olarak adli para ve hapis cezasıdır²⁶⁷. Kanun koyucu vergi mahremiyetini ihlal suçunun cezasını atıf yapmak suretiyle belirlemiştir. Buna göre vergi mahremiyetini ihlal eden faile TCK'nın 239. maddesi uyarınca bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adlî para cezası yaptırımı uygulanacaktır.

²⁶⁶ Öncel, Kumrulu, Çağan, a.g.e., sf. 87 vd.

²⁶⁷ Timur Demirbaş, **İnfaz Hukuku**, 5. bs., Ankara, Seçkin Yayınevi, Ekim 2017, sf. 61 vd.

Yaptırımın düzenlendiği ilgili madde metninde adli para cezasının alt sınırı belirtilmemiştir. Bu sınır TCK'nın ilgili maddeleri uyarınca beş gündür. Madde metninde yer alan atfın yalnızca yaptırım kısmına ilişkin olması sebebiyle diğer şartların var olması halinde dahi daha ağır cezayı gerektiren nitelikli haller ve tüzel kişiler hakkına güvenlik tedbiri öngören hükümler kanunilik ve kıyas yasağı ilkeleri uyarınca²⁶⁸ vergi mahremiyetini ihlal suçu açısından uygulanamayacaktır.

1.8. Suçun Soruşturma ve Kovuşturma Usulleri

Vergi mahremiyetini ihlal suçu açısından VUK'da veya sair bir mevzuatta özel kovuşturma veya soruşturma şartı düzenlenmemiştir. Bu sebeple suçun kovuşturulması veya soruşturulması izne ya da şikâyeteye bağlı değildir. Yukarıda ifade edildiği gibi vergi mahremiyetini ihlal suçunun düzenlendiği maddede yapılan atıf, sadece yaptırım hükümlerine ilişkindir. Dolayısıyla TCK'nın ilgili maddelerinde düzenlenen suçlarda aranan şikâyet şartı da bu suç için aranmayacaktır. Suçu işleyen kamu görevlisi olması durumunda soruşturma yapılabilmesi için Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun uyarınca yetkili merciin izninin olması gerekmektedir. Suçu işleyen vali, kaymakam veya müsteşar ya da sahip olduğu sıfat gereği özel soruşturma usulüne bağlı kişilerden ise Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzlukla Mücadele Kanunu ya da tabi oldukları sair hükümler gereği yargılama özel usullere göre yapılacaktır²⁶⁹. Mesela, suçu işleyen milletvekili veya bakan olması durumunda²⁷⁰ Anayasa'nın, hâkim veya savcı olması halinde Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun²⁷¹, avukat olması durumunda ise Avukatlık Kanunu'nun ilgili maddeleri uyarınca soruşturma ve kovuşturma usulleri belirlenecektir. Suçu işleyen kişinin kamu görevlisi değil de suçun faili olabilecek diğer kişilerden (banka çalışanı vs.) olması durumunda soruşturma ve kovuşturma TCK'nın genel hükümleri çerçevesinde gerçekleşecektir.

²⁶⁸ Güneş, **Verginin Yasallığı İlkesi**, sf. 133.

²⁶⁹ Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, **Ceza ve Usul Hukukunda Kamu Görevlisi Kavramı ve Özel Soruşturma Usulleri**, 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi, Ocak 2016, sf. 413.

²⁷⁰ Metin Feyzioğlu, **Meclis Soruşturması**, Ankara, Savaş Yayınevi, 2006, sf. 98.

²⁷¹ R. Bülent Tarhan, **Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Soruşturulması Usulleri**, 2. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2011, sf. 317.

Vergi mahremiyetinin ihlalinde şartların oluşması halinde temel koruma tedbirlerine (arama, tutuklama vs.) başvurulabilecektir. Ancak bazı suçlara özgü olarak öngörülen, özel bir takım tedbirlere (iletişimin tespiti, taşınmaz hak ve alacaklara elkoyma) bu suç açısından başvurulamayacaktır²⁷². Hal böyle olunca özel nitelikteki tedbirler sonucunda eğer bir delil elde edilmiş ise de bu delil hukuka aykırı olacaktır.

1.9. Genel Değerlendirme

Devletin egemenliğini gösteren en önemli unsurlardan olan vergi toplama yetkisi, devletin kamu hizmetlerini ve görevi olan yükümlülükleri yerine getirme amacıyla araçlarından biridir. Anayasa hükümleri haricinde VUK'da düzenlenen vergi suçu ve cezalarıyla devletin vergilendirme yetkisini etkin bir şekilde kullanması ve bu kullanmanın sınırlarının çizilmesi amaçlanmaktadır.

VUK'da düzenlenen vergi mahremiyetini ihlal suçuyla mükelleflerin vergisel faaliyetler çerçevesindeki sırlarının ve özel yaşamlarının gizliliğinin himaye edilmesi amaçlanmaktadır. Devletin vergilendirme işlemleri sırasında edindiği bilgileri üçüncü kişilerle paylaşması ya da amacına aykırı olarak kullanması mükelleflere doğrudan veya dolaylı olarak bir takım zararlar verebilecektir. Söz konusu kanuni düzenlemeyle vergilendirme işlemlerinin daha düzgün çalışması ve mükelleflerin muhtemel zararlarının önlenmesi amaçlanmıştır.

Vergi mahremiyetini ihlal suçu serbest hareketli suç ve sırf hareket suçu olup, “ihlal” fiili ile tamamlanmaktadır. Suçun failleri VUK'da düzenlendiği üzere vergi mahremiyetine uymakla yükümlü olan kişilerdir. Bu sebeple bu suç fail yönünden özgü suç niteliğini haizdir. Olası kast ve doğrudan kastla işlenebilen bu suçun konusu, mükelleflerin sırları ya da gizli kalması elzem olan sair bilgileridir.

Vergi mahremiyetini ihlal suçu, TCK'nın genel norm niteliğindeki maddelerini ihlal ediyor gibi değerlendirilse de, bu suçun oluşabilmesi için mükelleflere ait sır niteliğindeki bilgilerin ayrıca vergi mahremiyeti ile ilişkili olması ve bu ilişkinin

---

²⁷² Ersan Şen, “İletişimin Denetlenmesi Tedbiri”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Y: 2, S: 4, Ağustos 2007, sf. 97 vd.

VUK hükümlerinden kaynaklanıyor olması gerekmektedir. Dolayısıyla vergi mahremiyetini ihlal suçu TCK'daki maddelere nazaran özel bir normdur. Vergi mahremiyetini ihlal suçunun özel norm olarak düzenlenmemesi gerekir. Zira TCK 239, ceza hukuku tekniği ve sır niteliğini haiz vergisel bilgilerin korunması açısından daha kapsamlı bir düzenlemedir. Bu kapsam ayrıca failler açısından da daha geniştir.

Vergi mahremiyetini ihlal suçuna özel kovuşturma veya soruşturma ve şartı öngörülmemiş olup bu suç resen takip edilecektir. Ancak bu durum suçun failinin kamu görevlisi olduğu durumlarda değişecek ve yukarıda da belirttiğimiz gibi failin tabi olduğu özel usuller uygulanacaktır.

2. Sır Niteliğindeki Banka Bilgilerinin Açıklanması Suçu

2.1. Kanuni Düzenleme

Banka sırrının açıklanması suçu, Bankacılık Kanunu'nun sırların açıklanması başlıklı bölümünde tanımlanmıştır²⁷³. İlgili düzenlemede suçun tanımı yapılırken suçun konusunu oluşturan 5411 sayılı Kanun'un 73. maddesine atıfta bulunulduğu görülmektedir. Hem Bankacılık Kanunu'nda hem de TCK 239. maddede düzenlenen suçların maddi unsurları birbirlerine benzer olsa da 5411 sayılı Kanun'un 159. maddesinde tanımlanan suç, TCK'nın 239. Maddesinde tanımlanan suçtan bağımsız ve daha özel nitelikli bir suçtur.

2.2. Suçla Korunan Hukuki Değer

Bankaların kendileri ya da müşterilerine ait sır niteliğini haiz bilgilerin gizliliğinin sağlanması ve bu kişilerin hem madden hem de manen zarar görmesinin önlenmesi banka sırrının açıklanması suçunda korunan hukuki değer olarak ifade

---

²⁷³ 5411 sayılı Kanun madde 159 – “Bu Kanunun 73 üncü maddesinin birinci ve üçüncü fıkralarında belirtilen yükümlülüğe uymayanlar için bir yıldan üç yıla kadar hapis ve bin günden ikibin güne kadar adli para cezası hükmolunur. Banka ve müşterilere ait sırları açıklayan üçüncü kişiler hakkında da aynı cezalar uygulanır.

Yukarıdaki fıkrada belirtilen kimseler sırları kendileri ya da başkaları için yarar sağlamak amacıyla açıklamış olursa verilecek cezalar altıda bir oranında artırılır. Ayrıca, fiilin önemine göre sorumluların bu Kanun kapsamına giren kuruluşlarda görev yapmaları, iki yıldan aşağı olmamak üzere geçici veya sürekli olarak yasaklanır.”

edilebilir. Sır niteliğini haiz olan veya açıklanmaması gereken bir bilgi veya belgesi açıklanan kişinin, ticari ve mali açıdan zarara uğraması veya zarara uğrama tehlikesiyle ya da özel hayatı açısından arzu etmediği bir durumla karşı karşıya kalması ihtimali olduğundan, bu nitelikteki fiillerin cezalandırılmasına yönelik kanuni düzenleme yapılması, sır niteliğini haiz banka bilgilerinin güvenliğini sağlayacak ve bu nitelikteki fiillerin icra edilmesini önleyebilecektir. Bir başka taraftan bankalara karşı duyulan güven de himaye altına alınarak bankacılık sisteminin verimli ve düzgün işlemesine imkân verilmiş olacaktır. Bu yönleriyle söz konusu düzenlemenin birden fazla hukuki değeri koruduğu ifade edilebilir.

2.3. Suçun Unsurları

2.3.1. Maddi Unsur

2.3.1.1. Fail

Bankacılık Kanunu'nun 73. maddesinde düzenlenen kişiler açısından bu suç özgülü suç niteliğindedir. Dolayısıyla bu suç, yalnızca bu madde kapsamında sayılan kişilerce işlendiğinde oluşacaktır. Banka ve müşterilere ait sır niteliğinde bilgi ve belgeleri açıklayan üçüncü kişiler de bu bilgileri görevleri gereği edinmemiş olsalar dahi bu suçun faili olabileceklerdir.

Bankacılık Kanunu gereğince kurul başkan ve üyeleri, kurum personeli, fon kurulu başkan ve üyeleri, fon personeli, kurumun destek hizmeti aldığı kişi ve kuruluşlar ile bunların çalışanları, görevleri gereği öğrendikleri sır niteliğini haiz banka ve bunların bağlı ortaklık, iştirak ve birlikte kontrol edilen ortaklıklarına ilişkin bilgileri açıklayamaz ve kendileri ya da başkalarının yararına kullanamazlar. Madde düzenlemesinde dikkat çeken bir unsur BDDK'nın dışarıdan destek hizmeti aldığı kişi ve kuruluşlar suçun faili olabiliyorken; TMSF'nin dışarıdan destek hizmeti aldığı kişi ve kuruluşların suçun failleri arasında sayılmamasıdır. Bu halde Fon'un dışarıdan destek hizmeti aldığı kişiler veya kuruluşlar 159. madde kapsamında fail olamayacaklardır. Bu kişiler ancak genel hükümlere göre cezalandırılacaklardır.

Madde düzenlemesine göre açıklanması veya kullanılması halinde suç oluşabilmesi için sır niteliğini haiz bu bilgi ve belgelerin suçun failleri tarafından görev yaptıkları esnada öğrenilmiş olmaları gerekmektedir. Görevin icrası kapsamında öğrenilmeyen bilgi ve belgelerin açıklanması veya kullanılması durumunda 159. maddede düzenlenen suç oluşmayacaktır.

Yine Bankacılık Kanunu uyarınca, bankaların ortakları, yönetim kurulu üyeleri, mensupları, bunlar adına hareket eden kişiler ile görevlileri, bankaların destek hizmeti aldığı kuruluş ve çalışanlarının görevleri gereği öğrendikleri sır niteliğini haiz banka bilgilerini açıklamaları durumunda bu suçun faili olabileceklerdir²⁷⁴. Bankalar namına hareket eden kişiler tanımından bankaların ana hizmetlerinden farklı nitelikteki hizmetleri gören kişiler anlaşılması gerekir. Mesela temizlik, danışmanlık, güvenlik gibi hizmetleri yürüten kişiler ve bu kişilerin çalışanları gösterilebilir.

Madde düzenlemesine göre açıklanması veya kullanılması halinde suç oluşabilmesi için sır niteliğini haiz bu bilgi ve belgelerin suçun failleri tarafından görev yaptıkları esnada öğrenilmiş olmaları gerekmektedir. Görevin icrası kapsamında öğrenilmeyen bilgi ve belgelerin açıklanması veya kullanılması durumunda 159. maddede düzenlenen suç oluşmayacaktır²⁷⁵.

Sır niteliğini haiz banka bilgilerine vakıf olan ancak banka ile doğrudan bir ilişki içerisinde olmayan ya da banka ile olan ilişkisi kapsamının dışında bir kısım bilgilere vakıf olanlar üçüncü kişi olarak adlandırılabilir. Bu kişiler açısından bilgi ve belgelerin görev sırasında veya görev nedeniyle öğrenilmesi gibi bir ayırım yapılmamıştır. Bu kişilerin herhangi bir şekilde öğrendikleri bilgileri ifşa etmeleri Bankacılık Kanunu kapsamında suç teşkil edecektir²⁷⁶.

---

²⁷⁴ Uğur Yiğit, **Bankacılık Suçları**, 1. bs., İstanbul, Yaydağ Yayınları, 2006, sf. 407.

²⁷⁵ Yiğit, **a.g.e.**, sf. 422.

²⁷⁶ Yiğit, **a.g.e.**, sf. 408.

2.3.1.2. Fiil, Netice ve Nedensellik Bağı

Sır niteliğini haiz banka bilgilerinin paylaşılması suçunun maddi unsuru olan fiil; bu bilgilerin hukuka aykırı paylaşılması olarak ifade edilebilir. Bu ihlal, sırların ifşa edilmesi ya da kendi veya üçüncü kişiler yararına kullanılması şeklinde tezahür edebilecektir. Kanaatimizce de suçun oluşabilmesi için bu bilgilerin hukuka aykırı şekilde paylaşılması yeterlidir. Sır niteliğini haiz banka bilgilerinin açıklanması yazılı veya sözlü olabileceği gibi, süreli bir yayınla kamuoyuna ifşa edilme, teknik aygıtlarla çoğaltma ve internet ortamında paylaşım açılma gibi yöntemlerle de gerçekleşebilir. Dolayısıyla mezkûr düzenlemede öngörülen hareketlerden birinin gerçekleşmesi durumunda suç oluşacağından bu suçun seçimlik hareketli olduğu söylenebilecektir²⁷⁷. Suç icrai hareketle işlenebileceği gibi sır niteliğinde belgelerin korunmasında gerekli önlemleri bilerek almayarak sırrın öğrenilmesine neden olunması şeklinde ihmali hareketle de işlenebilir²⁷⁸.

Sır niteliğini haiz banka bilgilerinin paylaşılması suçunun oluşabilmesi için bu bilgilerin fail veya üçüncü kişiler yararına kullanılması suretiyle menfaat elde edilmesi ya da bir zararın meydana gelmesi gerekli değildir. Bu özelliği dolayısıyla da bu suç, hukuka aykırı paylaşım ile tamamlandığından sırf hareket suçu niteliğini haizdir. Sırf hareketin söz konusu olduğu suçlarda, suçun meydana gelebilmesi için ihlalin gerçekleşmesi yeterli olup ayrıca nedensellik bağı aranmayacaktır²⁷⁹.

2.3.1.3. Konu

Sır niteliğindeki banka bilgilerinin açıklanması suçunun konusu; bankalara, bunların bağlı iştirak ve ortaklıklarına ait olan ve açıklanmasını istemedikleri, açıklanması durumunda haklarına hâlel getiren ve yasa gereği resmi kurum veya

---

²⁷⁷ Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, sf. 216, Kayıhan İçel, Füsün Sokullu, İzzet Özgenç, Adem Sözüer, Fatih S. Mahmutoglu, Yener Ünver, **Suç Teorisi, Suç Kavramına İlişkin Genel Bilgiler, Suçun Yapısal Unsurları, Suçun Özel Oluşum Biçimleri**, İstanbul, Beta Yayınları, 2004; sf. 64.

²⁷⁸ Donay, **Meslek Sırrının Açıklanması Suçu**, sf. 110.

²⁷⁹ Yiğit, **a.g.e.**, sf. 420.

kuruluşlara açıklamak zorunda olmadıkları sır niteliğini haiz her türlü bilgi ve belgelerdir²⁸⁰.

Bankacılık Kanunu'nun 73. ve 159. maddelerinde bu suçun konusu ayrıntılı olarak incelenmiştir. 73. maddede sır saklama yükümlülüğü bulunan kişi, kurum ve kuruluşlar, 159. maddede ise yükümlülüğü bulunan kişilerin bu yükümlülüklerini ihlal etmeleri halinde oluşacak suçlar düzenlenmiştir. Bankacılık Kanunu düzenlemesine göre sır saklamakla yükümlü kişiler, bankalara ait olan ve görevleri gereği öğrendikleri sır niteliğini haiz bilgileri, bu Kanun ve yukarıda ifade edilen diğer kanunlar uyarınca yetkili olan kişi, kurum ve kuruluşlardan başkasına açıklayamayacaklar ve kullanamayacaklardır.

Suçun faili olabilecek kişiler haricindeki kişilerin öğrendikleri sır niteliğini haiz bilgiler veya bu kişiler tarafından öğrenilmiş olsalar dahi bankalarla ve bunların bağlı iştirak veya ortaklıklarına ait olmayan bilgiler bu suçun konusunu oluşturmazlar. Ancak suçun diğer unsurlarının varlığı durumunda bu hususların TCK'da düzenlenen suçlar kapsamına girebilmesi de mümkündür.

2.3.2. Manevi Unsur

Suçun failinin, açıkladığı bilgilerin sır niteliğini haiz olduğunu bilmesi veya bilebilecek durumda olması gerekeceğinden sır niteliğini haiz banka bilgilerinin açıklanması suçu kasten işlenebilen bir suçtur²⁸¹. Suç açısından sır niteliğini haiz bilgileri saklamakla yükümlü olan kişilerin bu sırrı açıklama amacıyla hareket etmeleri suçun cezalandırılabilmesi için yeterlidir.

Kanun kapsamında sır niteliğini haiz bilgileri saklamakla yükümlü olan kişi veya kuruluşların bu bilgileri tedbirsizlik ve dikkatsizlik sonucu açıklaması durumunda suç oluşmayacaktır. Dolayısıyla suçun taksirler işlenebilmesi mümkün değildir²⁸². Bununla beraber failin sır olmaktan çıktığını düşündüğü bir bilgiyi veya bu bilgiyi yasa çerçevesinde yetkili olduğunu düşündüğü bir kişiyle paylaşması

²⁸⁰ Reisoğlu, **Bankacılık Kanunu Şerhi**, sf. 1707.

²⁸¹ Yüksel, **a.g.e.**, sf. 201.

²⁸² Adem Sözüer, "Yeni Bankacılık Kanununda Suçlar ve Yaptırımlar", **Hukuki Perspektifler Dergisi**, S: 5, Aralık 2005, sf. 168.

durumunda failin suç işleme kastı ortadan kalkacağından bu fiil de cezalandırılmayacaktır²⁸³.

Kanun'un 159. maddesinin ikinci fıkrasında suçun özel kast gerektiren nitelikli hali düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre bu nitelikli halin gerçekleşebilmesi için failin sır niteliğini haiz bilgileri kendisine veya başkasına yarar sağlama kastıyla ifşa etmesi gerekmektedir²⁸⁴.

2.3.3. Hukuka Aykırılık Unsuru

Sır niteliğini haiz banka bilgilerinin açıklanması fiili, kanuni tanıma uygun olması ve herhangi bir hukuka uygunluk sebebinin olmaması durumunda kural olarak hukuka aykırıdır²⁸⁵. TCK'da düzenlenen genel hukuka uygunluk sebeplerinin yanı sıra 73. madde metninde düzenlenen istisnai hallerde de hukuka uygunluk sebeplerinin var olduğu kabul edilecektir. Bankacılık Kanunu'nda sayılan ve kanunen açıkça yetkili olan kişi ve kuruluşlarla paylaşılan bilgiler dışında sır niteliğini haiz banka bilgilerinin açıklanamayacağı düzenlenmiştir. Bu sebeple kanunen yetkili mercilerin talep etmesi durumunda talep edilen bilgi ve belgelerin ilgili kişilere verilmesi durumunda da bir hukuka uygunluk sebebinin var olduğu kabul edilmektedir²⁸⁶.

Bankanın kendisine ait sırlarının açıklanması da bazı hallerde hukuka uygun hale gelecektir. Kamuyu aydınlatma platformuna yapılan açıklamalar ve bankanın açık muvafakatinin söz konusu olduğu durumlarda banka bilgilerinin açıklanması fiili suç teşkil etmeyecektir.

2.4. Suçun Soruşturma ve Kovuşturma Usulleri

2.4.1. Teşebbüs

---

²⁸³ Reisoğlu, **a.g.e.**, sf. 1708.

²⁸⁴ Yiğit, **a.g.e.**, sf. 426.

²⁸⁵ Alıcı, **a.g.e.**, sf. 1274.

²⁸⁶ Yiğit, **a.g.e.**, sf. 423.

Sır niteliğini haiz banka bilgilerinin açıklanması suçu açısından suça teşebbüsün söz konusu olup olamayacağı doktrinde tartışmalı olmakla birlikte suçun icrai hareketlerinin kısımlara bölünebildiği durumlarda suça teşebbüsün mümkün olabileceği görüşü daha yaygın olarak kabul edilmektedir. Bunun aksine yalnızca neticenin hareketle bitişik olması sebebiyle suça teşebbüsün mümkün olmadığını savunan yazarlar da bulunmaktadır. Kanaatimizce de sır niteliğini haiz banka bilgilerinin açıklanması suçuna teşebbüs ancak suçun kısımlara bölünebildiği durumlarda söz konusu olabilecektir. Mesela failin, edinmiş olduğu sır niteliğini haiz banka bilgilerini üçüncü bir kişiye posta ile gönderdiği fakat kendi elinde olmayan bir takım sebeplerle bu bilgilerin üçüncü kişiye ulaşmadığı durumda suçun teşebbüs aşamasında kaldığı ifade edilebilecektir.

2.4.2. İştirak

Sır niteliğini haiz banka bilgilerinin açıklanması suçunun özgü suç olduğunu, faillerinin ancak belirli şartları taşıyan kişiler olabileceğini yukarıda ifade etmiştik. Bu sebeple, kanuni vasıfları taşımayan kişiler bu suça ancak azmettiren veya yardım eden olarak iştirak edebileceklerdir.

2.4.3. İçtima

Suçların içtimaı TCK'da bileşik suç, zincirleme suç ve fikri içtima başlıkları altında düzenlenmiştir. Yasa koyucu, birden çok suçun bulunduğu hallerde suçların birleştiğini ancak böyle durumlarda failin tek bir cezayla karşı karşıya olacağını ifade etmiştir²⁸⁷.

Sır niteliğini haiz banka bilgilerinin açıklanması suçu, kural olarak zincirleme suç hükümleri kapsamında ele alınabilir. Bir suç işleme kararı çerçevesinde, farklı zamanlarda, aynı kişiye karşı birden çok sır niteliğini haiz banka bilgilerinin açıklanması suçu işlendiği takdirde tek bir cezaya hükmedilecek, fakat bu ceza belirli oranlarda artırılacaktır²⁸⁸. 5237 sayılı Kanun'da, 765 sayılı mülga kanundan farklı

---

²⁸⁷ Koca, **a.g.e.**, sf. 198.

²⁸⁸ Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, sf. 450-456.

olarak zincirleme suç açısından aynı kişiye karşı işlenmiş olma şartı getirilmiştir. Bu sebeple bir suç işleme kararı çerçevesinde işlense dahi suçun farklı kişilere karşı işlenmesi durumunda zincirleme suç hükümleri uygulama alanı bulamayacaktır²⁸⁹. Aynı şekilde aynı kişiye karşı işlense bile bir suç işleme kararı çerçevesinde işlenmemesi durumunda da zincirleme suç hükümleri uygulanamayacaktır²⁹⁰.

Sır niteliğini haiz banka bilgilerinin açıklanması suçunun birden fazla kişiye karşı tek bir hareketle işlenmesi durumunda aynı neviden fikri içtima söz konusu olacaktır. Bu durumda da tıpkı zincirleme suçta olduğu gibi faile tek bir ceza verilecek ancak bu ceza yine belirli oranlarda artırılacaktır. Mesela, birden çok müşteriye ait sır niteliğini haiz bilgi ve belgenin içinde olduğu bir dosyanın üçüncü kişilerle paylaşılması durumunda fail tek bir suçtan cezalandırılacak ancak bu ceza yine belirli oranlarda artırılacaktır.

İşlenen tek bir hareketle farklı suçların oluşması durumunda ise farklı neviden fikri içtima uygulama alanı bulacaktır. Böyle bir durumda fail, bu suçların en ağır cezayı gerektireninden cezalandırılacaktır. Bu durumun söz konusu olabilmesi için içtimanın görünüşte olmaması her iki suç tipine de uygun olması gerekir. Mesela, sır niteliğini haiz banka bilgilerinin açıklanması fiili, hem 5411 sayılı Kanun'ndaki hem de TCK'nın ilgili maddelerindeki suçların oluşumuna sebebiyet vermektedir. Ancak bu durum içtimanın görünüşte olan halidir. 5411 sayılı Kanun'un 159. maddesinde düzenlenen suç, TCK'nın 134, 239 ve 258. Maddelerindeki sır niteliğini haiz bilgileri ifşa etme suçunun unsurlarının yanında bunlara ek olarak söz konusu bilgilerin bankayla ilgisini ve bu ilginin de 5411 sayılı Kanun hükümlerinden kaynaklanmasını aramaktadır. Bu sebeple sır niteliğini haiz banka bilgilerinin açıklanması suçu özel düzenleme çerçevesinde TCK'da düzenlenen benzer maddelerden öncelikle uygulanacaktır.

---

²⁸⁹ İçel, **Suçların İçtimaı**, sf. 105-151.

²⁹⁰ Sancar, **a.g.e.**, sf. 61-120.

2.5. Yaptırım

5411 sayılı Kanun'un 159. Maddesinde sır niteliğini haiz banka bilgilerinin açıklanması suçunun yaptırımları düzenlenmiştir. Düzenlemenin birinci fıkrasında; 73. Maddede sayılan kişilerin yanı sıra üçüncü kişilerin de sır saklama yükümlülüğünün olduğu ifade edilmiş ve bu kişilerin yükümlülüklerine uymaması durumunda bir yıldan üç yıla kadar hapis ve bin günden iki bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacağı düzenlenmiştir.

Sır niteliğini haiz banka bilgilerini saklamakla yükümlü olan kişilerin bu bilgileri kendileri veya başkaları yararına kullanması durumunda, 159. maddenin ikinci fıkrası uyarınca hükmedilecek cezanın altında bir oranında arttırılacağı ifade edilmiştir. Bunu haricinde fiilin mahiyetine göre failler, Bankacılık Kanunu kapsamında olan kuruluşlarda görev almaktan iki yıl süreyle geçici veya sürekli olmak üzere men edilebilirler. Bu faillerin, TMSF, BDDK, TBB ve TKBB gibi kuruluşların haricinde Merkez Bankası ve SPK gibi kurumlarda görev yapmaları da sürekli veya geçici olarak yasaklanabilecektir.

Kanun'da sır niteliğini haiz banka bilgilerinin açıklanması suçu ile bu bilgilerin menfaat sağlama suretiyle kullanılması suçu arasında yaptırım anlamında herhangi bir ayırım yapılmamış olması kanımızca isabetli değildir. Banka bilgilerini himaye etmekle yükümlü olan kişilerin bu bilgileri kendi ya da üçüncü kişiler menfaatine kullanması, sır niteliğini haiz banka bilgilerinin açıklanmasından çok daha ağır nitelikte olduğundan menfaat amacıyla kullanım durumunda faillerin daha ağır ceza ile tecziye edilmesinin uygun olacağı söylenebilecektir.

2.6. Ceza Muhakemesine İlişkin Hükümler

Bankacılık Kanunu'nda düzenlenen suçların soruşturulması ve kovuşturulması, suçun failleri ve tipleri bakımından belli ayrımlara tabi tutulmuş ve bu suçlar için özel usuller düzenlenmiştir²⁹¹.

---

²⁹¹ Yiğit, a.g.e., sf. 470.

5411 sayılı Kanun'da düzenlenen suçlara ilişkin soruşturma, TMSF veya BDDK tarafından Cumhuriyet Başsavcılığı'na yapılan yazılı başvuruyla başlar. Bu başvuru yargılama şartıdır²⁹². Bu husus 5411 sayılı Kanun'un 162. Maddesi'nde düzenlenmiştir. 5411 sayılı Kanun'nda düzenlenen suçlarda Cumhuriyet Başsavcılığı TMSF'nin veya BDDK'nın yazılı başvurusu olmaksızın soruşturma başlatamayacaktır. Soruşturulabilmesi için yazılı başvuru gereken suçların Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başka bir surette öğrenilmesi durumunda başsavcılık, edindiği bilgileri TMSF veya BDDK'ya yollayacak yazılı başvuru yapılması durumunda soruşturma başlatacaktır²⁹³.

162. maddenin ikinci fıkrasında sır niteliğini haiz bilgilerinin açıklanması suçu açısından ilgililerin ve suçtan zarar gören bankanın şikâyetinde bulunma hakları muhafaza edilmiştir²⁹⁴.

Fon başkanı, üyeleri ve personeli ile Kurul başkanı, üyeleri ve kurum personeli hakkında sır niteliğini haiz banka bilgilerinin açıklanması suçu nedeniyle soruşturma yapılabilmesi için izin ve ön koşula bağlıdır²⁹⁵. Bu usul Bankacılık Kanunu'nun 104. maddesinde düzenlenmiştir. Kurul Başkan ve üyelerinin görevlerini ifa ettikleri sırada işledikleri suçlara ilişkin soruşturma yapılabilmesi için gerekli izin ilgili bakanlıkça; Kurum personelinin görevlerini ifa ettikleri sırada işledikleri suçlara ilişkin soruşturma yapılabilmesi için gerekli izin ise Kurul Başkanı'nca verilmesi gerekir. Kurum personeli ve Kurul üyeleri birlikte işledikleri suçlar için soruşturma izin verme yetkisi yine ilgili bakanlığa aittir.

Soruşturmaların izninin yanı sıra Kurul başkan ve üyeleri ile kurum personelinin görevlerini ifa ettikleri sırada işledikleri suçlara ilişkin soruşturma yapılabilmesi için ayrıca özel kast şartı da gereklidir. Bu husus 104. maddenin ikinci fıkrasında düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre Kanun'da sayılan kişilerin işledikleri suç sebebiyle soruşturma izni verilebilmesi için, bu kişilerin menfaat sağlama veya

---

²⁹² Nevzat Toroslu, Metin Feyzioğlu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Ankara, Savaş Yayınevi, Ekim 2018, sf. 43.

²⁹³ Yiğit, **a.g.e.**, sf. 471.

²⁹⁴ Alıcı, **a.g.e.**, sf. 1275.

²⁹⁵ Yiğit, **a.g.e.**, sf. 472.

Kurum'a veya diğer kişilere zarar verme kastıyla suç işlemiş olmaları, sonucunda da Kurum veya diğer kişilere zarar vermiş oldukları yönünde açık ve yeterli delilin bulunuyor olması gerekir²⁹⁶.

Kurul başkanı, üyeleri ve kurum personeli hakkındaki soruşturma izni ve özel kast şartları Fon başkanı, üyeleri ve Fon personeli için de aynen geçerlidir²⁹⁷.

Söz konusu düzenlemeler münhasıran mahkemelerin yetkisinde olan kastın varlığı ile ilgili değerlendirmeyi soruşturma izni vermekle yetkili kişi ve kuruluşlara bırakmaktadır. Bu durum hukuk sistematığına aykırıdır. Kastın var olup olmadığının tespiti şüphesiz yargılama sırasında mahkeme tarafından araştırılması gereken bir husustur²⁹⁸.

Sır niteliğini haiz banka bilgilerinin açıklanması suçuna ilişkin Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yapılan soruşturmalar CMK'da düzenlenen usuller çerçevesinde yürütülür. Soruşturma sonrasında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi veya iddianame hazırlanması durumunda bu kararlar Kurum'a veya Fon'a ve ilgili bankaya tebliğ edilir ve CMK düzenlemeleri çerçevesinde diğer işlemler yürütülür²⁹⁹.

Kovuşturma, mahkeme tarafından iddianamenin kabul edilmesiyle başlayan ve hükmün kesinleşmesine kadar devam eden evredir. Bankacılık Kanunu'nda düzenlenen suçlarının kovuşturulması Bankacılık Kanunu'nun ilgili hükümleri ve genel nitelikteki CMK hükümleri çerçevesinde yürütülür. Bankacılık Kanunu'nun 162. Maddesinde yalnızca soruşturma evresine ilişkin değil kovuşturma evresine ilişkin düzenlemeler de yer almaktadır³⁰⁰.

Sır niteliğini haiz banka bilgilerinin açıklanması suçu açısından görevli mahkeme ağır ceza mahkemeleridir. Madde uyarınca; Kurum, Fon veya suçtan zarar gören banka davaya katılmayı talep edebilir.

---

²⁹⁶ A.e., 476.

²⁹⁷ A.e.

²⁹⁸ A.e.

²⁹⁹ A.e., sf. 479.

³⁰⁰ A.e., sf. 486.

CMK çerçevesinde yapılan yargılama sonucunda beraat, mahkumiyet, güvenlik tedbirlerine hükmedilmesi kararları ile ceza verilmesine yer olmadığına dair karar verilebilir.

SONUÇ

Bankalar, günümüzde yürüttükleri ekonomik faaliyet gereği, kişilere ait birçok mali bilgiyi elde etmektedir. Bu mali bilgiler, gerek pozitif düzenlemeler gerek yargı kararlarında açıkça belirtildiği üzere, kişilerin özel hayatının birer parçasını oluşturmaktadır. Bankaların sahip olduğu bu bilgileri muhafaza etmesi esastır; ancak bankaların bazı kamu kurum ve kuruluşlarına ve özellikle vergi idaresine karşı bilgi verme yükümlülüğü de söz konusudur. Bu yükümlülük bankalara vergi ödevi ilişkisinde ve vergi usul sürecinde özel bir önem atfetmektedir.

Bankaların bilgi verme yükümlülüğünün karşısında, kendi özel kanununda (Bankacılık Kanunu), müşteri sırlarını saklamasına ilişkin özel bir özen yükümlülüğü de söz konusudur. Kişilerin özel hayatı ile devletin mali çıkarları arasındaki adil dengede bankaların nasıl bir pozisyonda olduğunun tespiti önem arz etmektedir.

Çalışmanın ilk bölümünde bu önemin tespitinin temeli mahiyetinde bankaların fonksiyonel yapısı ve banka bilgilerinin hukuki niteliğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç çerçevesinde yapılan çalışmalarda ulaşılan sonuçlara göre, öncelikle gelişen ticari ve ekonomik ilişkilerde bankalar çok önemli rol oynamaktadır. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda bankacılık faaliyetlerinin güven ilişkisi üzerine tesis edilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Sır saklama yükümlülüğü, bu güveni sağlama araçlarının en başında gelmektedir. Genel olarak bankacılık sırrı, bankaların faaliyetleri gereği müşteriler tarafından bankalara verilen ya da bankaların başka şekillerle öğrendikleri sır niteliğini haiz bilgi ve belgeleri açıklama yasağını ifade etmektedir. Sır saklama yükümlülüğün temellerinden bir de şüphesiz dürüstlük kuralıdır.

Banka müşterilerine ait sır niteliğindeki banka bilgilerinin paylaşımının sınırı olarak özel yaşamın gizliliği hakkı üzerinde durulmuştur. Çünkü Anayasa'nın 20. Maddesinde bir temel hak olarak düzenlenen özel yaşamın gizliliğine saygı hakkı bankaların bilgi verme yükümlülüğü ile sınırlandırılmaktadır. Bu çerçevede bankaların bilgi verme yükümlülüğünün yasal temelleri ortaya konmuştur. Özellikle Bankacılık Kanunu'nun 73. maddesi ve Vergi Usul Kanunu'nun bilgi toplamaya

ilişkin 148. ve 149. maddelerinden hareketle bankaların iç hukuktan doğan paylaşım yükümlülüğü ele alınmıştır. Ardından uluslararası bilgi değişimi anlaşmalarında banka bilgilerine ilişkin hükümler de incelenmiştir. Bankalara bir yükümlülük olarak getirilen bu düzenlemelerin temel hak ve hürriyetlere bir müdahale teşkil etmesi nedeniyle sınırlandırma rejimi çerçevesinde de incelenmesi gerekmiştir. Bu kapsamda bilgi paylaşım yükümlülüğünün sınırı özel yaşamın gizliliği hakkının sınırlandırılması rejiminin tabi olduğu; kanunilik ilkesi, öze dokunma yasağı, sınırlandırma sebebinin varlığı ve ölçülülük ilkeleri çerçevesinde Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen gereklilikler çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu bölümde ulaşılan ana sonuç; bankaların vergi idaresine bilgi verme yükümlülüğünün ancak vergisel amaçla ve bilgi verme yükümlülüğünün bu amaçla ölçülü olabileceği durumlarda söz konusu olabileceğidir. Ayrıca kanunilik ilkesi gereği Bankaların bilgi verme yükümlülüğüne esas olarak yasalarda yer verilmesi gerekmektedir. Buna karşın yasanın verdiği yetki çerçevesinde getirilen genel düzenleyici işlemlerle tesis edilen yükümlülüğün ise hukuka aykırı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İkinci bölümde ayrıca uluslararası hukuktan doğan sınırlar bağlamında AİHS md.8 ve AİHM kararları incelenmiştir. Özellikle AİHM'in banka-vergi idaresi-özel hayat üçgenindeki fonksiyonuna yönelik önemli uyuşmazlıkları karara bağladığı görülmüştür.

Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise, müşterilere ait sır niteliğindeki banka bilgilerinin hukuka aykırı paylaşımından doğan cezai sorumluluk incelenmiştir. Bu kapsamda iki temel suç tipi olarak vergi mahremiyetini ihlal suçu ve sır niteliğindeki banka bilgilerinin açıklanması suçu, suç genel teorisi çerçevesinde irdelenmiştir. İlki Vergi Usul Kanunu'nun 5. Maddesinde, ikincisi Bankacılık Kanunu'nun 159. maddesinde düzenlenen her iki suç bakımından suçla korunan hukuki değer, kişilerin bilgileri ve bununla bağlantılı olarak özel yaşamın gizliliği olduğu görülmüştür. Her iki suç da özgü suç olarak tespit edilmiştir. Her iki suç da serbest hareketli olup, fiilleri de benzer nitelikte olacak şekilde bilgi ifşası/bilgi açıklaması olarak karşımıza çıkmaktadır. Konu unsuru ise, vergi mahremiyetini ihlal suçunda mükellefin veya mükellefle ilgili kişilerin şahıslarına, işlerine, hesap durumlarına, işletmelerine, servetlerine veya mesleklerine ilişkin

olarak, öğrendikleri sırlar veya gizli kalması gereken hususlardır. Banka bilgilerinin açıklanması suçunda ise, bankalara, bunların bağlı iştirak ve ortaklıklarına ait olan ve açıklanmasını istemedikleri, açıklanması durumunda haklarına hâlel getiren ve yasa gereği resmi kurum veya kuruluşlara açıklamak zorunda olmadıkları sır niteliğini haiz her türlü bilgi ve belge olarak belirtilmiştir. Her iki suç tipi bakımından da konu unsurunun oldukça geniş bir şekilde düzenlendiği tespit edilmiştir. Her iki suç tipi bakımından diğer suç unsurları ve suçun özel görünüş biçimleri incelenmiştir. Yaptırım konusunda ise, Bankacılık Kanunu'nda düzenlenen suç bakımından yaptırımın da aynı kanunda yer aldığı görülürken, VUK'ta ise, TCK'nın 239. maddesine atıf yapıldığı anlaşılmıştır.

Sonuç olarak çalışma neticesinde bankaların vergi idaresi ile mükellef arasında var olan vergi ödevi ilişkisinde çok önemli bir aktör olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Bankalar bir yandan vergi idaresine bilgi verme yükümlülüklerini yerine getirirken diğer yandan da müşterilerine ait sır niteliğindeki bilgileri korumakla ve özel hayatlarına saygı hakkını zedelememekle yükümlüdür. Bu hukuki ilişkide Anayasa'nın 13. maddesindeki genel sınırlandırma rejimine ek olarak cezai yaptırımlarla da kişilerin özel hayatları ile devletin mali çıkarları arasında adil bir denge kurulması sağlanmaya çalışılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Ağar, Serkan : “Vergi Mahremiyeti vs. Bilgi Edinme Hakkı”, **Ankara Barosu Dergisi**, S: 2, Y: 2012, sf. 363-392.
- Akgül, Aydın : **Danıştay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması**, İstanbul, Beta Yayınları, 2016.
- Aksoy, Şerafettin : **Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi**, 6. bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 2010.
- Alemdar, Ferhat : “Türk Vergi Hukukunda Vergi Mahremiyeti”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Ekim 2010.
- Alıcı, Yaşar : **Bankacılık Kanunu Şerhi Cilt I**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Mayıs 2017.
- Anayurt, Ömer : **Avrupa İnsan Hakları Hukukunda Kişisel Başvuru Yolu**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2004.

- Aral, Namık Zeki : **Bankalarda Mesleki Sır**, Ankara, Yeni Cezaevi Basımevi, 1950.
- Artuk, Mehmet Emin : **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 17. bs.,
Gökcen, Ahmet
Yenidünya, Caner
Ankara, Adalet Yayınevi, Kasım 2018.
- Arslan, Çetin : **İhaleye Fesat Karıştırma Suçu**, 3. bs.,
Ankara, Adalet Yayınevi, 2012.
- Atabek, Reşat : “Banka Sırrı,” **BATİDER**, C: 11, S: 4,
Aralık 1982, sf. 105-106.
- Atar, Yavuz : **Vergi Hukuku Genel Esaslar**, Konya,
Mimoza Yayınları, 1991.
- Ateş, Leyla : “Vergisel Bilgilerin Otomatik Değişimi
Standardı Ve Türkiye”, **İnönü
Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Özel Sayı**, C:2 Y: 2015, sf. 665-682.
- Ateş, Leyla : “FATCA Türkiye İçin Ne İfade Ediyor?”,
Vergi Sorunları Dergisi, Sayı 301, Ekim
2013.

Ateşagaoglu, Erdem : Vergi Mahremiyetinin İhlali veya Sırrın İfşası Suçunu İşleyenler Hakkında Uygulanması Gereken Ceza Hukuku Hükümlerinin Değerlendirilmesi, **Maliye Araştırmaları Dergisi**, C: 5, S: 1, Mart 2019, sf. 21-38.

Balcı, Süleyman Hayri : Süleyman Hayri Balcı, “Vergi Alanında Uluslararası Bilgi Değişimi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S:347, Temmuz 2010.

Başak, Levent : Vergi Konularında Karşılıklı İdari Yardımlaşma Sözleşmesinin Analizi Ve Dikkat Edilmesi Gereken Bazı Hususlar, **Vergi Sorunları Dergisi**, S: 370, Temmuz 2019.

Başaran Yavaşlar, Funda : **Vergi Usul Kanununda Yer Alan Vergi Kabahat ve Yaptırımları**, İstanbul Kültür Üniversitesi Tarafından Düzenlenen İdari Ceza Hukuku Sempozyumu (Editörler: İlhan Uluşan - Funda Başaran Yavaşlar), Ankara, Seçkin Yayınevi, 2009.

Başaran Yavaşlar, Funda : “Bankaların Bilgi Verme Yükümlülüğünün Sınırları ve Bilgi Vermekten Çekinmeye Bağlı Özel Usulsüzlük Suçu – Müşteri Sırrını

Saklama Yükümlülüğü ile Özel Usulsüzlük Suçu Arasında Bir Gri Gölge”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S: 143, Ağustos 2000, sf. 178-195.

Başaran Yavaşlar, Funda : “Türk Vergi Hukukunda Uluslararası Bilgi Değişimine İzin Veren Hukuki Kaynakların Tespiti ve Değerlendirilmesi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S: 401, Ocak 2015.

Battal, Ahmet : **Bankacılık Kanunu Şerhi (5411 sayılı Kanun ve Açıklaması)**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2007.

Battal, Ahmet : Güven Kurumu Nitelendirmesi Işığında Bankaların Hukuki Sorumluluğu, Ankara, **Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları**, Ekim 2001.

Bayraklı, Hasan Hüseyin : “Türk Ceza Hukukunda Teşebbüse Elverişlilik Sorunu ve Vergi Suçlarının Teşebbüse Elverişlilik Açısından Değerlendirilmesi”, **Maliye Dergisi**, Y: 2010, S: 158, sf. 15-34.

- Birsel, Mahmut T. : “Banka Kavramı ve Bankaların Sınıflandırılması”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, C: 2, S: 4, Temmuz 1964, sf. 627-645.
- Bişgin, Aytül : **Uluslararası Alanda Vergi İdareleri Arasında Bilgi Değişimi: Türkiye’nin Taraf Olduğu Anlaşmalar Açısından Konunun Değerlendirilmesi**, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, 2012.
- Calderón, Jose : “Taxpayer Protection within the Exchange of Information Procedure Between State Tax Administrations”, **Intertax**, 2000, Vol.28, Is.12.
- Candan, Turgut : **Vergi Suçları ve Cezaları**, 3. bs., Ankara, Maliye ve Hukuk Yayınları, 2010.
- Çağan, Nami : **Vergilendirme Yetkisi**, Ankara, Kazancı Hukuk Yayınları, 1982.
- Çakır, Erdem Utku : “Vergi Mahremiyetini İhlal Suçunda Hukuka Uygunluk Nedenleri”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, S: 13, Y: 2013, sf. 350-364.

Centel, Nur : **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 10. bs.,
Zafer, Hamide İstanbul, Beta Yayınevi, Eylül 2017.
Çakmut, Özlem

Çeç, Ahmet : “Bilgi Değişimi Uygulamalarında
Yaşanan Son Gelişmeler Ve Türkiye’deki
Uyum Süreci”, **Vergi Dünyası**, Y: 38, S:
448, Aralık 2018.

Çomaklı, Şafak Ertan : **Vergi Ceza Hukukunda Suç ve**
Ak, Ahmet **Kabahatler**, Erzurum, Erzurum Barosu
Yayınları, 2013.

Çomaklı, Şafak Ertan : “Adli Nitelikte Vergi Suçlarında Fail ve
Ceza Sorumluluğu”, Prof. Dr. Mualla
Öncel’e Armağan Cilt I, Ankara, Ankara
Üniversitesi Yayınları, 2009.

Çölgezen, Övül : “Şeffaflık ve Bilgi Değişimi”, **Vergi**
Dünyası, S: 344, Nisan 2010.

Demirbaş, Timur : **İnfaz Hukuku**, 5. bs., Ankara, Seçkin
Yayınevi, Ekim 2017.

- Demirbaş, Timur : **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 13. bs., Ankara, Seçkin Yayınevi, Eylül 2018.
- Donay, Süheyl : **Ceza Mahkemesinde Yargılanan Vergi Suçları**, İstanbul, Beta Yayınevi, 2008.
- Donay, Süheyl : **Meslek Sırrının Açıklanması Suçu**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1978.
- Edizdoğan, Nihat : **Vergi Ceza ve Yargılama Hukuku**,
Taş, Metin
Çelikkaya, Ali
Bursa, Ekin Yayınevi, 2007.
- Egeseli, Hakkı : **Devlet Memurlarının; İktisadî Devlet**
Altay, Şakir **Teşekkülü Memurları ile Banka**
Memurlarının Evrakta Sahtekârlık
Suçları ve Bankalarda Meslekî Sır,
Banka İkramiyelerinin Hukukî
Mahiyeti, Ankara, Yeni Matbaa, 1961.
- Ekinci, Akın : “Bankacılık Mevzuatı Kapsamında Banka
ve Müşteri Sırrı,” **Bankacılar Dergisi**, S:
63, 2007, sf. 51-70.

- Er, Cüneyd : **Biyometrik Yöntemler ve Özel Hayatın Gizliliği Hakkı**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2007.
- Erdem, Tahir : “Türk Vergi İdaresi Perspektifinden Otomatik Bilgi Değişimi”, **Otomatik Bilgi Değişimi ve Türk- Alman İş Birliği Olanakları**, Editörler: **Leyla Ateş/Joachim Englisch**, Onikilevha, İstanbul 2018.
- Erem, Faruk : **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 1. bs.,
Danışman, Ahmet
Artuk, Mehmet Emin
Ankara, Seçkin Yayınevi, 1997.
- Erem, Faruk : **Bankalar Kanunu Şerhi**, 6. bs. Ankara,
Altıok, Akın
Tandoğan, Haluk
Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Sevinç Matbaası, 1975.
- Erman, Sahir : **Vergi Suçları, Ticari Ceza Hukuku-VI**,
İstanbul, İ.Ü. Fen Fakültesi Yayınları, 1988.
- Erman, Sahir : **Ticarî Ceza Hukuku Bankacılık Suçları**,
İstanbul, İ.Ü. Fen Fakültesi Yayınları, 1984.

Erol, Ahmet : “Mükellef Hakkı Olarak Vergi
Özışık, Nuray Mahremiyeti”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, S: 125, Mayıs 2014. sf. 3-12.

Eyüpgiller, Servet : **En Son Değişiklikleriyle Bankalar Kanunu Şerhi**, Ankara, Türk Ticaret Bankası Yayınları No:2, 1981.

Feyzioğlu, Metin : **Meclis Soruşturması**, Ankara, Savaş Yayınevi, 2006.

Gedikli, Betül : **Vergilendirmede Otomatik Bilgi Değişimi Üzerine Oecd ve Abd Çalışmaları**, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, İstanbul, 2018.

Gemalmaz, Mehmet Semih : **Ulusalüstü İnsan hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş**, Beta Yayınları, İstanbul 2012.

Gerçek, Adnan : “Vergilemede Mükellef Haklarının ve Türkiye’deki Durumun İncelenmesi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S: 29, Şubat 2006, sf. 121-149.

Gökcan, Hasan Tahsin : **Ceza ve Usul Hukukunda Kamu Görevlisi Kavramı ve Özel Soruşturma Usulleri**, 4. bs., Ankara, Seçkin Yayınevi, Ocak 2016.

Gören, Zafer : “Temel Hakların Sınırlanması-Sınırlamanın Sınırları”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Y: 6, S: 12, Güz 2007/2, sf. 39-59.

Gözler, Kemal : **Anayasa Hukukunun Genel Esasları**, Cilt: II, Ekin Basım Yayınları, 2011.

Güneş, Gülsen : “**Vergi Mahremiyeti İlkesi ve Sayıştay**”, **Prof. Dr. Feridun Yenisey’e Armağan**, İstanbul, Beta Yayınevi, 2014.

Güneş, Gülsen : **Verginin Yasallığı İlkesi**, 4. bs., İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık, 2014

Gürsoy, Hakan : “OECD Model Vergi Anlaşmasının 26 ıncı Maddesi ile Vergi Konularındaki İdari Yardım Sözleşmesinin Bilgi Değişimi Maddelerinin Karşılaştırılması”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S: 377, Ocak 2013.

- Hakeri, Hakan : **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 21. bs., Ankara, Seçkin Kitabevi, Eylül 2017.
- İçel, Kayıhan : **Suç Teorisi, Suç Kavramına İlişkin Genel Bilgiler, Suçun Yapısal Unsurları, Suçun Özel Oluşum Biçimleri**, İstanbul, Beta Yayınları, 2004.
- Sokullu, Füsun
Özgenç, İzzet
Sözüer, Adem
Mahmutoğlu, Fatih S.
Ünver, Yener
- İçel, Kayıhan : **Suçların İctimai (Genel Bilgiler-Fikri İctima-Müteselsil Suçlar-Görünüşte İctima)**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1972.
- İzveren, Adil : “Bankalarda Mesleki Sır ve Bunun İfşasının Hukuki Neticeleri,” **Ankara Barosu Dergisi**, S:2, 1955, sf. 690-699.
- Kandırallıoğlu, Pınar Çağla : **Türk Hukukunda Bankaların Sır Saklama Yükümlülüğü**, (Doktora Tezi), İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- Kaneti, Selim : **Vergi Hukuku**, 2. bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 1989.

Kaneti, Selim : **Vergi Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi,
Ekmekci, Esra Kasım 2019
Güneş, Gülsen
Kaşıkçı, Mahmut

Karademir, Mevlüt : “Türk Vergi Hukukunda Vergi
Mahremiyeti”, **Vergi Sorunları**, S: 273,
Haziran 2011, sf. 171-180.

Karakoç, Yusuf : **Genel Vergi Hukuku**, 7. bs. Ankara,
Yetkin Yayınları, Ekim 2014.

Kartal, Mustafa Tevfik : “Türk Bankacılık Sektörü Açısından
Yabancı Hesaplar Vergi Uyum Yasası
(FATCA) Üzerine Bir Değerlendirme”,
Social Sciences Research Journal, Vol: 6,
Issue: 3, September 2017.

Kaplan, İbrahim : “Banka Gizliliği - Bankanın Sır Saklama
Borcu”, **BATİDER**, C: 15, S: 4, 1990, sf.
3-22.

Kızıllıot, Şükrü : **Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi**, 5.
Taş, Metin bs, Ankara, Gazi Kitabevi, 2013.

Koca, Mahmut : “Fikri İctima”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Y: 2, S: 4, Ağustos 2007, sf. 197-221.

Kocatepe, Metin : **“Türk Vergi Hukukunda Mükellefin Vergi Mahremiyeti Hakkı”**,
Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi,
Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü, 2019.

Kumrulu, Ahmet : **Vergi Hukuku**, Ankara, Turhan Yayınevi,
Öncel, Mualla Eylül 2018.

Çağan, Nami

Küzeci, Elif : **Kişisel Verilerin Korunması**, Ankara,
Turhan Kitabevi, 2018.

Mimaroğlu, Sait Kemal : **Türk Bankalar Sistemi Üzerinde Bazı Düşünceler**, Töbank Yayını, 1985.

Mutluer, M. Kamil : **Vergi Hukuku Genel ve Özel Hükümler**, 3. bs., Ankara, Turhan Yayınevi, 2011.

Mutluer, M. Kamil : **Vergi Ceza Hukuku**, Eskişehir, Eskişehir İktisadi Ticari İlimler Akademisi Yayınları, 1979.

Noyan, Alper Ünal : “Vergi Hukuku’nda Vergi Mahremiyeti Esası”, **Yaklaşım Dergisi**, Ocak 2004, sf. 100-107.

OECD ve Gelir İdaresi Başkanlığı : **Gelir ve Servet Üzerinden Alınan Vergilere İlişkin Model Anlaşma (Model Tax Convention on Income and on Capital: Condensed Version 2014)**, 15 Temmuz 2014.

Ok, Nuri : **Açıklamalı-İçtihatlı Ceza Mahkemelerinin Görevine Giren Vergi Kaçakçılığı Suçları**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2002.

Oktar, S. Ateş : **Vergi Hukuku**, 13. bs, İstanbul, Türkmen Kitabevi, 2018.

Ortaç, Fevzi Rifat : “Bilgi Değişimi ve Türkiye-Amerika Birleşik Devletleri Vergi Bilgi Değişimi Anlaşması”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S: 353, Şubat 2018, sf. 7-18.

Öner, Cihat : **Uluslararası Vergi Hukukunda Güncel Gelişmeler ve Türkiye’ye Etkileri**, XII Levha Yayıncılık, 2018.

Öner, Cihat : **Uluslararası Alanda Vergi İdareleri Arası Bilgi Değişimi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2010.

Öz. N. Semih : “Sınır Ötesi Vergilendirmede Bilgi Değişiminin Artan Önemi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S: 255, Aralık 2009, sf. 26-37.

Özbudun, Ergun : **Türk Anayasa Hukuku**, 19. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2019.

Özen, Muharrem : **Türk Ceza Hukukunda Meşru Müdafaa**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 1995.

Özer, Atilla : **Bankacılık Kanunu Gazi Yorumu**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2007.

Özbek, Veli Özer : **Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı**, 2. bs., Ankara, Seçkin Kitabevi, Ocak 2010.

Özgenç, İzzet : **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 14. bs., Ankara, Seçkin Kitabevi, 2018.

Öztürk, Bahri : **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, 18. bs., Ankara,

Erdem, Mustafa Ruhan

Seçkin Yayınevi, Eylül 2018.

Öztürk, Bahri

: **Vergi Hukuku Örneğinde Hukuka Uygun ve Etkin Kamu Denetimi Sempozyum Kitabı** (Editörler: Bahri Öztürk - Funda Başaran Yavaşlar), Ankara, Seçkin Yayınevi, 2010.

Pazarcı, Hüseyin

: **Uluslararası Hukuk Dersleri**, Ankara, Turhan Kitabevi, 6. Bs., 1997.

Pınar, Burak
Bacaksız, Pınar

: “5237 Sayılı TCK Sonrası Kamu İcra Suçlarının Durumu (I - Sırrın İfşası Suçu)”, **Legal Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi**, Y: 2006, S: 3, sf. 628-642.

Reisoğlu, Seza

: **Bankacılık Kanunu Şerhi Cilt I**, Son Değişikliklerle Gözden Geçirilmiş 2. bs., Ankara, Yaklaşım Yayınları, Haziran 2015.

Saban, Nihal

: **Vergi Hukuku**, 8. bs, İstanbul, Beta Yayınları, Ekim 2016.

- Sancar, Türkan Yalçın : **Müteselsil Suç**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 1995.
- Savaş, Vural : “Anayasalarda Ekonomik Haklar ve Özgürlükler: T.C: Anayasaları Örneği”, **Maliye Yazıları**, İstanbul 1990, S: 24, sf. 7-32.
- Solak Akman, İnci : “**Vergi Mahremiyetini İhlal**”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.
- Soyaslan, Doğan : **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 8. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, Eylül 2018.
- Sözüer, Adem : “Yeni Bankacılık Kanununda Suçlar ve Yaptırımlar”, **Hukuki Perspektifler Dergisi**, S: 5, Aralık 2005, sf. 166-191.
- Sümer, Gökhan : “Türk Bankacılık Sektörünün Tarihsel Gelişimi ve AB Bankacılık Sektörü İle Karşılaştırılması,” **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 2016, 18/2, sf. 485-508.

- Şarman, Ceren : “Vergilendirme ve Özel Hayatın Gizliliği”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S: 355, Mart 2011, sf. 187-213.
- Şen, Ersan : “İletişimin Denetlenmesi Tedbiri”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Y: 2, S: 4, Ağustos 2007, sf. 97-135.
- Şen, Ersan : **Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2006.
- Şenyüz, Doğan : **Vergi Hukuku**, 10. bs. Bursa, Ekin Yayinevi, 2019.
Yüce, Metin
Gerçek, Adnan
- Şenyüz, Doğan : **Vergi Ceza Hukuku (Vergi Kabahatleri ve Suçları)**, 10. bs, Bursa, Ekin Yayinevi, 2017.
- Şimşek, Suat : “Vergi Politikaları, Mülkiyet Hakkı ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi”, **Maliye Dergisi**, S: 159, 2010.
- Tanör, Bülent : **1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku**, Beta Yayınları, 17. Bası, İstanbul 2018
Yüzbaşıoğlu, Necmi

Tarhan, R. Bülent : **Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Soruşturulması Usulleri**, 2. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2011.

Taş, Fatma : **Vergi Hukukunda Vergi Mahremiyetinin İhlali Suçu**, Ankara, Yaklaşım Yayıncılık, 2008.

Tekinalp, Ünal : **Banka Hukukunun Esasları Cilt I**, 6. bs., İstanbul, Beta Yayınları, Ağustos 1988.

Tesal, Reşat D. : **Banka Hukuku**, İstanbul, Nihad Sayar Yayın ve Yardım Vakfı Yayınları, 1980.

Toroslu, Nevzat : **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Ankara, Savaş Yayınevi, Ekim 2018.

Feyzioğlu, Metin

Türkiye Bankalar Birliği : “Avrupa Birliği’nde Banka ve Müşteri Bankacılık ve Araştırma Grubu Sırrı Hakkında Düzenlemeler” **Bankacılar Dergisi**, S: 46, 2003, sf. 38-58.

Ünver, Yener : “YTCK’da Kusurluluk”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Y: 1, S: 1, Ekim 2006, sf. 37-73.

- Yaltı, Billur : **Vergi Yükümlüsünün Hakları**, İstanbul, Beta Yayınevi, 2006.
- Yaltı Soydan, Billur : **Uluslararası Vergi Anlaşmaları**, İstanbul, Beta Yayınları, 1995.
- Yetiz, Filiz : “Bankacılığın Doğuşu ve Türk Bankacılık Sistemi,” **Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Nisan 2016, sf. 107-117.
- Yiğit, Uğur : **Bankacılık Suçları**, 1. bs., İstanbul, Yaydağ Yayınları, 2006.
- Yumrutaş, Dilek : **Özel Hayatın Gizliliği ve Vergilendirme**, sf. 8.
- Yurtsever, Hatice
Burhan, Burçin : “Bilgi Edinme Hakkı Kanunu Çerçevesinde Vergi Mahremiyetinin Değerlendirilmesi”, **Electronic Journal of Vocational Colleges**, Aralık 2012, sf. 46-56.
- Yüksel, Ali Sait : **Bankacılık Hukuku ve İşletmesi**, İstanbul, Beta Yayınları, 2004.

Zarakolu, Avni

: **Cumhuriyetimizin 50. Yılında Memleketimizde Bankacılık**, Ankara, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, 1974.

: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cc43238115774.05040601, (çevrimiçi), Erişim tarihi: 27.04.2019.

: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cc462a316c3c6.64212280 (çevrimiçi), Erişim tarihi: 27.04.2019.

: http://www.tdk.gov.tr/index.php?opti=com_gts&arama=gts=TDK.GTS.5cbf080c77435.09726534, (çevrimiçi), Erişim Tarihi: 23.04.2019.

: <https://www.gib.gov.tr/yardim-ve-kaynaklar/yararli-bilgiler/anlasmali-bankalar-vergi-tahsil-yetkisi-verilen-bankalar>, (çevrimiçi), Erişim tarihi: 27.04.2019.

: <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c025/tbmm22025112s0236.pdf> (çevrimiçi), Erişim tarihi: 27.04.2019.

: https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/uluslararasi_mevzuat/VERGIANLASMALIST.htm, (çevrimiçi), Erişim tarihi: 02.11.2019.

https://www.gib.gov.tr/uluslararasi_mevzuat, (çevrimiçi), Erişim tarihi: 02.11.2019.

https://www.oecd.org/tax/exchange-of-tax-information/Status_of_convention.pdf, (çevrimiçi), Erişim tarihi: 16.11.2019.

FATCA ile İlgili Sıkça Sorulan Sorular,
Soru 2.

https://www.gib.gov.tr/uluslararasi_mevzuat/fatca-sorular, (çevrimiçi), Erişim tarihi: 02.11.2019.